

Vilniaus universiteto
Orientalistikos centras

Šiuolaikinių Azijos studijų programos studentė

MILDA ZAPOLSKAITĖ

**Taivanietiškumas (*taiwaneseness*) šiuolaikinėje
Taivano pop kultūroje**

MAGISTRO DARBAS

Vadovas – Dr. Vytis Silius

Vilnius 2016

Baigiamojo magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Baigiamasis magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(gynimo komisijos sekretorės parašas)

Baigiamojo magistro darbo recenzentas:

.....
(v., pavardė)

Baigiamojo magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

201... m. mėn. d.
(gynimo data)

Gynimo komisijos pirmininkas:

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Zapolskaitė, Milda

Taivanietiškumas šiuolaikinėje Taivano pop kultūroje: magistro darbas / Milda Zapolskaitė, šiuolaikinių Azijos studijų programos studentė; mokslinis vadovas dr. V. Silius; Vilniaus universitetas. Orientalistikos centras. – Vilnius, 2016. – 73 lap. – Mašinė. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 64 (154 pavad.).

Taivanietiškumas, Taivano kultūra, Taivano pop kultūra, kultūrinis identitetas Taivane, Taivano kultūrinė patirtis, kultūrinė hegemonija, „kitoniškumas“, Taivano multikultūriškumas, Taivano ir Kinijos dichotomija.

Magistro darbo objektas – kultūrinio identiteto išraiškos šiuolaikinėje Taivano pop kultūroje. Darbo tikslas – paneigti požiūrį, kad artikuluojamas taivanietiškumas kultūrinį identitetą visuomenė apibrėžia per vietinės ir kinų kultūros dichotomiją bei įrodyti, kad veikia artikuluojamas multikultūrinis identitetas. Darbo uždaviniai: išsiaiškinti kaip formavosi Taivano kultūra ir kultūrinis identitetas istoriniame šalies kontekste valdant svetimšaliams ir veikiant kolonializmo, imperializmo procesams. Išanalizuoti kaip iškilo ir formavosi nauja kultūrinė erdvė, populiarioji kultūra, ir jos diskursas įgavus politinę laisvę. Išanalizuoti konkrečius pavyzdžius iš Taivano pop kultūros ir identifikuoti kokį šiandieninės Taivano visuomenės suvokimą apie savą kultūrą ir kultūrinį identitetą jie pademonstruoja.

Naudojant A. Gramsci kultūrinės hegemonijos teoriją ir akademinę diskusiją apie „kitoniškumą“ buvo prieita išvados, kad Taivano visuomenės savitos kultūros suvokimas formavosi veikiamas kolinijinių, imperialistinių procesų, kultūrinėje dichotomijoje. Remiantis susiteminta akademinė diskusija apie pop kultūros formavimąsi ir funkcijas, prieita išvados, kad Taivano populariosios kultūros ištakomis laikoma vyravusi kultūrinė dichotomija ir ji suvokiama kaip atsvara kiniškos kultūros dominavimui. Pritaikius multikultūralizmo požiūrį analizuojant konkrečius pavyzdžius iš Taivano pop kultūros, prieita išvados, kad populiarioji kultūra šiandieninei Taivano visuomenei sukuria erdvę kultūrinei išraiškai, kuri išlaisvina nuo istorinių, politinių įtampų, neverčia daryti pasirinkimo tarp vienos ar kitos kultūros.

Darbas naudingas akademikams, siekiantiems tyrinėti šiuolaikinę Taivano visuomenę ir surasti naują, alternatyvų požiūrį į taivanietiškumą, šiuolaikinio Taivano kultūrą, kultūrinį identitetą.

TURINYS

ĮVADAS.....	5
1. Taivano kultūra ir kultūrinio identiteto klausimas	8
1.1. Kultūros tyrinėjimas Vakarų akademiniam diskurse	9
1.2. Taivano kultūrinė patirtis istoriniame kontekste.....	13
1.3. Taivanizacijos era.....	21
1.4. Taivano ir Kinijos kultūrų dichotomija	24
2. Populiarioji kultūra šiuolaikiniame Taivane	27
2.1. Populiarioji kultūra Vakarų akademiniam diskurse	27
2.2. Populiarioji kultūra Rytų Azijos akademiniam diskurse	33
2.3. Taivano populiariosios kultūros diskursas	35
3. Multikultūrinė Taivano pop kultūra.....	41
3.1. Multikultūrinio požiūrio iškilimas	42
3.2. <i>Taike</i> fenomenas	46
3.3. Taivanietiška pop muzika.....	50
3.4. Taivanietiškos dramos.....	53
3.5. Multikultūriniai pop kultūros elementai.....	57
IŠVADOS	62
Literatūros sąrašas.....	64

ĮVADAS

Suvokti kultūrą, kuri nėra gimtoji ar kultūriškai atrima savajai, yra kupina iššūkių užduotis. O susidūrus su šalimi, kuri pati jau daugiau nei keletą dešimtmečių patiria sunkumus bandydama suvokti save, savo kultūrą bei apibrėžti savo tapatybę, ši užduotis atrodo dar sudėtingesnė, tačiau ir įdomesnė, labiau įtraukianti. Viena tokių šalių yra Taivanas. Taivanas žavus tuo, kad turi milžinišką potencialą pasiūlyti konkrečius pavyzdžius tyrinėjant šių laikų aktualiausias temas – lanksčias tapatybes, kolonijinį paveldą, globalizaciją, lokalizaciją ar net glocalizaciją. Todėl suprasti jį tampa nepaprastai komplikuotu, tačiau nuo pat pradžių sudominančiu ir toliau nesustojančiu intriguoti iššūkiu.

Nuo pat Taivano studijų pradžios identiteto klausimas yra labiausiai mėgstamas Taivano visuomenę bandančių suprasti akademikų tyrimų objektas. Jam analizuoti mokslininkai pasitelkia taivanietiškumo sampratą, kuri savyje talpina klausimą „ką reiškia būti taivaniečiu“. Jis apima kone visas Taivano sferas ir mokslininkai bando atsakyti į klausimus ką reiškia būti Taivano gyventoju, etniniu taivaniečiu bei Taivano kultūros nešiotaju. Todėl analizuoja nacionalinį, etninį ar kultūrinį identitetus (Tu, 1996; Tsai, 2007). Dėl komplikotos istorinės, politinės situacijos, tarptautinių santykių su Kinija ir potencialios nepriklausomybės siekio (Copper, 2003), ilgai centriniu Taivano visuomenės analizės objektu buvo politikos ir nacionalinė tapatybės diskursai, o kitos svarbios šalies sferos, kaip kad kultūra, tapo antraeiliais susidomėjimo objektais.

Pastaruoju dešimtmečiu fiksuojamas akademinis pokytis – auga susidomėjimas alternatyviais šaltiniais šiuolaikinei visuomenei analizuoti, kurių vienu pagrindiniu tampa populiarioji Taivano kultūra. Populiarioji kultūra tampa svarbi, nes ji atspindi ne tik valdžios veiksmus, nukreiptus į visuomenės formavimą, bet ir visuomenės reakciją į juos. Tačiau būdamas bendro kultūros diskurso dalimi, pop kultūros diskursas neišvengiamai remiasi akademinėmis diskusijomis apie istorinį Taivano kultūros ir kultūrinio identiteto formavimąsi. Todėl analizuojant populiariosios kultūros erdvę, projektuojamas panašus požiūris ir joje besireiškiantis kultūrinis identitetas analizuojamas istoriniame Taivano kultūrinės patirties kontekste, kuris pasiūlo, kad Taivanas ir jo visuomenė apibrėžia savo kultūrą per įtampą ir konfrontacinį santykį su buvusiomis kultūrinėmis hegemonijomis.

Tačiau neseniai oficialios Taivano kultūros diskurse iškilo naujas požiūris į šalies kultūrą, kaip į hibridišką, multikultūrinį darinį. Todėl šio darbo **tikslas** yra pritaikant šį požiūrį iš naujo pažvelgti bei įvertinti Taivano pop kultūros erdvę. Naujo žvilgsnio į pop kultūrą pagalba bus paneigiama idėja, kad šiuolaikinė Taivano visuomenė apibrėžia savo kultūrą remdamasi unikalios istorijos ir kultūrinės patirties suformuotomis įtampomis. Bus **pademonstruojama**, kad Taivanas ir jo visuomenė renkasi multikultūrinį identitetą, kuris išlaisvina visuomenę nuo praeities įtampų.

Darbo objektas – kultūrinio identiteto išraiškos šiuolaikinėje Taivano pop kultūroje. Tyrimo problema: Ar populiariojoje kultūroje artikuliuojamas taivanietiškas formuoja taivanietiškos ir kiniškos kultūrų dichotomiją?

Darbo tikslą pasiekti padės keletas **uždavinių**:

1. Išsiaiškinti kaip formavosi Taivano kultūra ir kultūrinis identitetas istoriniame šalies kontekste. Tai padės suvokti su kokiais iššūkiais ir įtampomis Taivanas susidūrė proceso metu. Taip pat pademonstruoti kaip šie iššūkiai ir įtampos lėmė savitos Taivano kultūros ir kultūrinio identiteto suvokimą bei pateikimą akademiniam diskurse, formavo tam tikras akademinės tendencijas.
2. Išsiaiškinti kaip formavosi Taivano populiarioji kultūra ir jos diskursas. Tai padės pademonstruoti kaip istoriškai besiformavusių iššūkių ir įtampų veikiamos tendencijos persikelia į kultūrinio identiteto suvokimą bei pateikimą pop kultūros erdvėje.
3. Pasirinkus naują požiūrio tašką, kuris nesusieškina istoriškai susiformavusių įtampų, analizuoti konkrečius pavyzdžius iš šiuolaikinės Taivano pop kultūros. Tai padės identifikuoti koks kultūrinis identitetas diegiamas šiandieninei Taivano visuomenei oficialių strategijų pagalba bei kokį kultūrinį identitetą visuomenė priima demonstruodama savo kultūrinius pasirinkimus.

Tyrimo metodai: Tyrimas paremtas susisteminta teorine medžiaga. Analizuojant Taivano kultūros ir kultūrinio identiteto formavimąsi istoriniame kontekste remiamasi S. Hall teorija apie kultūrą kaip prasmų kūrimo įrankį, A. Gramsci kultūrinės

hegemonijos teorija bei iš E. Said „ktoniško“ sampratos kilusia akademine diskusija subordinuotų visuomenių kultūriniam identitetui analizuoti. Teorijos naudingos, nes Taivano visuomenė patyrė kolonializmo ir imperializmo procesus, ilgai neturėjo galimybės laisvai kultūrinei išraiškai, nes buvo subordinuota svetimšalių hegemonijos, kuri naudojo kultūrą kaip įrankį dirbtinai sukurti prasmes suvokimui kokie kultūriniai pasirinkimai yra teisingi ir priimtini. Todėl teorijos padės atskleisti esminius iššūkius ir įtampos taškus kultūrinio identiteto formavimosi procese.

Analizuojant Taivano pop kultūros diskursą remiamasi susisteminta akademine diskusija apie pop kultūros sampratą ir funkcijas Vakarų ir Rytų akademiniame diskurse. Remiantis Fiske įžvalgomis, pop kultūra analizuojama kaip atspindinti oficialios kultūros formavimo strategijas bei visuomenės kultūrinius pasirinkimus. Naudinga Bennet iškelta teorija, kad pop kultūra yra erdvė, kur užfiksuojamas visuomenės pasipriešinimas kultūrinei hegemonijai, nes kalbant apie Taivaną ji veda į prielaidą, kad į pop kultūrą perkeliamas istoriškai susiformavęs konfliktas tarp vietinės ir dominavusių svetimšalių japonų ir kinų kultūrų. Tai skatina ieškoti Taivano pop kultūroje besireiškiančių konfliktų. Tačiau Chua ir Otmazgin teorijos apie Rytų Azijos pop kultūros specifinį charakterį paskatina iš naujo vertinti Taivano pop kultūros erdvę, nes Azijoje pop kultūra suvokiama kaip nepaisanti nacionalinių, etninių, kultūrinių ribų, tad ir neprojektuoja istoriškai besiformavusių įtampų tarp visuomenių. Kita vertus, Chua iškelta bendro Rytų Azijos identiteto teorija tampa nauju iššūkiu, nes kalbama apie Rytų Azijos pop kultūroje vyraujantį vienodumą. Todėl Chua ir Otmazgin teorijos paskatina ieškoti tiek savitumo elementų, tiek multikultūrinių elementų Taivano pop kultūroje.

Darbe taip pat remiamasi multikultūralizmo teorija, kuri naudojama kaip sprendimas šiuolaikinėms visuomenėms atsiriboti nuo istoricizmo ir praeities įtampų. Nors konkrečiuose pavyzdžiuose iš šiuolaikinės Taivano pop kultūros bus ieškoma tiek lokalumų, tiek hibridiškumo išraiškų, multikultūralistinis požiūris į pop kultūrą padės pademonstruoti, kad joje sėkmingai egzistuoja įvairūs elementai iš įvairių kultūrų, bet jie susiejami su laisvų kultūrinių pasirinkimų įvairove, o ne su istorine našta.

Darbo struktūra: Darbą sudaro trys pagrindiniai skyriai ir jų poskyriai. Pirmajame skyriuje analizuojamas Taivano kultūros ir kultūrinio identiteto formavimasis

istoriniame kontekste, iškeliami iššūkiai ir įtampos, kurie formavo savitos kultūros suvokimą ir kurių kontekste apibrėžiamas Taivano kultūrinis identitetas. Antrajame skyriuje analizuojamas Taivano pop kultūros diskursas. Tikrinama ar tie patys iššūkiai ir įtampos veikia savitos pop kultūros suvokimą ir formuojamą kultūrinį identitetą joje. Trečiajame skyriuje tyrinėjamas naujas multikultūrinis požiūris į Taivano visuomenę ir pateikiami konkretūs pavyzdžiai iš Taivano pop kultūros požiūrio naudai pagrįsti.

Ankstesni tyrimai: Mellisa J. Brown tiria Taivano kultūros formavimosi procesą ir išskiria kelis svarbiausius formavusius veiksnius, pvz. į kultūrą nukreiptas politikas, žmonių migraciją. Tu Weiming analizuoja kultūrinį Taivano identitetą ir pademonstruoja, kad ilgai jis buvo suvokiamas kaip kiniško identiteto dalis, nes Taivas ir jo kultūra priklausė kultūrinės Kinijos regionui. Chang kalba apie taivanizacijos politiką ir pademonstruoja, kad apibrėžiant savitą kultūrą oficialiame diskurse iškyla kiniškumo, taivaniškumo dichotomija. Pop kultūros diskursui naudingas darbas yra Bosco straipsnis apie Taivano pop kultūros iškilimą. Jame kalbama, kad Taivas turi savitą pop kultūrą, tačiau analizuojama iš sinocentriško požiūrio taško. Tokia tendencija dominuoja ir Gold darbe apie Taivano ir Hongkongo pop kultūrą. Naudinga Moscowitz knyga apie Taivano pop kultūrą. Joje autorius įrodo, kad Taivano pop kultūra talpina transnacionalinę, multikultūrinį charakterį.

1. Taivano kultūra ir kultūrinio identiteto klausimas

Taivaniškumas susijęs su kultūriniu identitetu ir yra reikšmingas tuo, jog jis nurodo į taivaniškos kultūros pobūdį ir jos numanomus požymius (Chang, 1997, 111). Kultūrinis identitetas reiškia tam tikros žmonių grupės ar visuomenės savęs priskyrimą tam tikrai kultūrai, jis apibūdina kultūrinius pasirinkimus (Moha, 2005). Taivano kultūra yra laikoma tradicinės konfucianistinės kinų kultūros bei Taivano aborigenų kultūrų mišiniu, kuris dažnai suvokiamas tiek tradicinio, tiek modernaus mąstymo rėmuose (Huang ir Harrel, 1994, 1–5). Ji formavosi santykiuose su nuolat egzistavusiu bei šalyje dominavusiu politiniu ir kultūriniu „kitu“. Tuo metu Taivano visuomenė ir kultūra buvo veikiami svetimšalių hegemonijos palaikymo strategijų, tad visuomenės kultūrinė raiška ir

kultūriniai pasirinkimai buvo varžomi. Tačiau to akivaizdoje visuomenė ėmė reflektuoti save ir suvokti savo kultūrą. Todėl bendra kultūrinė, socio-politinė patirtis pamažu išaugo į taivanietiško kultūrinio identiteto jausmą bei taivanietišką kultūrinę sąmonę, kuri pradėta aktyviai diskutuoti tiek globaliai, tiek lokaliai (Brown, 2004; Yip, 2004, 230–248; Makeham, 2005, 2–8; Chang, 2005, 224 ir kiti). Po demokratizacijos ir savitos politinės sistemos įtvirtinimo, politinis ir kultūrinis centras persikėlė į Taivaną, iškilo tendencija Taivaną ir jo kultūrą analizuoti iš taivanietiškos perspektyvos, iškelti lokalumus, tokius kaip vietines kultūras bei kalbas. Tačiau reflektuodamas istorinę patirtį bei besitęsiančią kontroversiją dėl Taivano politinio statuso, atsiranda darbų, kuriuose Taivano kultūrinis identitetas analizuojamas kaip kupinas probleminių įtampos taškų. Remiamasi taivanietiškumo priešprieša su buvusią kiniškos kultūros hegemonija, kuri priverčia kultūrinį identitetą suvokti kiniško ir taivanietiško dualizmo, dichotomijos rėmuose. Tai veda į įtampos paieškas bei jos sureikšminimą. Kyla prielaida, kad savitas kultūrinis identitetas susiformavo kaip atsvara buvusioms kultūrinėms įtakoms siekyje apibrėžti Taivaną kaip atskirą, unikalų kultūrinį darinį, todėl savitos kultūros pasirinkimas, išskėlimas veda į dichotomiją tarp kultūrų..

1.1. Kultūros tyrinėjimas Vakarų akademiniam diskurse

Kalbėti apie Taivano kultūrą ir jo kultūrinį identitetą yra sudėtinga ne tik dėl to, kad susiduriama su daugeliu problemų ir įtampų, susiformavusių lokaliai, bet ir dėl to, kad pats terminas kultūra iš savęs yra problemiškas. Jį sunku apibrėžti, nes jis labai platus ir įtraukiamas į kone visus akademinius diskursus. Tačiau kultūros diskusijos raidos analizė globaliame akademiniam diskurse padeda identifikuoti kokios globalios tendencijos vyravo kalbant apie pasaulio kultūras. Kaip ir visos pasaulio šalys, Taivanas neišvengiamai yra globalios visuomenės dalis, todėl raidos analizė ir tam tikrų teorijų susisteminimas padės nubrėžti gaires kaip Taivano kultūra ir jos kultūrinis identitetas gali būti analizuojamas toliau.

Tradiciškai ekonomika ir politika visada užėmė svarbesnę poziciją už kultūrą akademių mokslų hierarchijoje. Atrodė, kad ekonominiai ir politiniai procesai galėjo pasiūlyti įtikinamesnius, realesnius įrodymus siekiant suprasti pasaulį ir jame vykstančius procesus, kai tuo tarpu kultūra tegalėjo padėti analizuoti mažiau apčiuopiamus, mažiau

realius dalykus (Hall, 1997). Tačiau netrukus kultūra buvo pripažinta mokslininkų tarpe kaip akademiškai svarbi ir vertinga sfera. Vietoj to, kad būtų suvokiama kaip tik atspindinti kitus procesus [ekonominius ar politinius], kultūra imta suvokti kaip lygiaverčiai svarbi ir taip pat turinti galią formuoti pasaulį (Du Gay, Hall, ir kiti 1997). To rezultatu tapo, kad kultūros sfera atsirado politikos, strategijos studijose, pradėjo kurtis kultūrinės politikos, strategijos diskursas, kas sulygino kultūros svarbą su politikos svarba.

Pasak Raymond Williams, žodžio „kultūra“ pirmtakas buvo lotyniškas žodis *cultura*, perimtas anglų kalboje kažkur 15-ame amžiuje (Williams, 1976, 87). Pirminė reišmė buvo sieta su žemdirbyste ir žodis reiškė tendencingą natūralų augimą. Vėliau nuo 16-ojo amžiaus žodžio reikšmė plėtėsi ir įtraukė žmogaus veiklą, plėtėsi iki žmogaus vystymosi apibūdinimo. Anot filosofo Edward S. Casey, žodis kultūra anglų kalboje pirmiausia reiškė „idirbamą vietą“ (Casey, 1997). Tai reiškia, kad būti kultūriškam, turėti kultūrą buvo suvokiama kaip apsigyventi tam tikroje vietoje ir ją efektyviai kultyvuoti, būti atsakingam už ją, atliepti ją bei rūpintis ja. Tradiciškai kultūra buvo apibrėžiama kaip aukštesnė gyvenimo forma ir žvelgiant iš 19-ojo amžiaus mąstymo tradicijos, kultūra buvo suvokiama kaip „aukštoji kultūra“. Anot Matthew Arnolds, „aukštosios kultūros“ terminas apėmė tokius bruožus kaip grožį, išsilavinimą bei tobulumą (Arnold, 1869). Tame laikotarpyje egzistavo didelė atskirtis tarp klasių ir grožis bei išsilavinimas nebuvo lengvai prieinamas visiems, todėl palaipsniui susiformavo kultūrinė atskirtis tarp „aukštosios kultūros“ arba elitinės ir žemosios kultūros arba liaudies kultūros, kylančios ir paprastų žmonių. „Aukštosios kultūros“ pagalba buvo palaikoma klasių atskirtis ir valdančiosios klasės dominavimas.

Milžinišką indėlį į kultūros tyrinėjimus įnešė antropologijos mokslas ir kolonializmo bei imperializmo procesai. Antropologija – tai mokslas apie žmogų, tyrinėjantis jį per pačius įvairiausius žmogaus gyvenimo aspektus, tų aspektų vystymąsi bei tarpusavio ryšius. Didelis dėmesys skiriamas kultūrų tyrinėjimui skirtingose pasaulio visuomenėse ir susiformuoja kultūrinės antropologijos kryptis. Kaip mokslas antropologija iškilo dėl įsitraukimo į Vakarų kolonijinę praktiką. Formalus Britų antropologijos kontakto su kolonijine britų valdžia pradžia galima laikyti 4 dešimtemtį, kuomet Britų antropologija, siekdamą institucinio pripažinimo bei finansavimo,

pasisiūlė kolonijinius valdininkus apmokyti antropologijos, tokiu atveju kolonijinė valdžia būtų dar efektyvesnė. B. Malinowski laikomas antropologijos tėvu, 1913 m. pristačiusiu lauko tyrimo metodą, kuris išliko nepakitęs iki pat 1970 m. Būtent Malinowski pristatyta taikomoji antropologija galiausiai tapo įrankiu vykdant efektyvesnę kolonijinę plėtrą, kadangi lauko tyrimo metu surinkta ir susiteminta medžiaga apie kolonijines visuomenes ir jų kultūrą tapo žinojimo šaltiniu. Kaip žinojimo filtras, kultūra padėjo ne tik pažinti, bet ir kontroliuoti kolonizuotų visuomenių gyventojus.

Antropologijos mokslas taip pat svarbus, nes jame dominavo atskirtis tarp kultūrų. Pavyzdžiui, kultūrų tyrinėjimo centrinė ašis buvo kultūrų lyginimas. E.B. Taylor įvedė komparatyvizmą, kuris tapo vienu iš svarbiausių kultūrų tyrinėjimo aspektų. Tai yra tiriamasis požiūris, reikalaujantis, kad išvados, paremtos vienos atskiros kultūros tyrimu būtų patikrintos lyginant su atliktu kitų kultūrų tyrimu. Tačiau problema tampa tai, kad kultūrų lyginimas viena su kita neišvengiamai veda į kažkurios vienos kultūros romantizavimą, iškėlimą arba gailestį jai, tad netiesioginį sumenkinimą. Taip to tikslingai nesiekiant, akademiniam pasaulyje kuriama įtampa tarp kultūrų. Vėliau 20-ajame amžiuje suklestėjo kultūrinio reliatyvumo teorija ir ji buvo pasitelkiama kaip priemonė pagaliau įvertinti, iškelti marginalizuotas visuomenes ir jų kultūras ne agilitariniam pasaulyje (Boas, 1974; Cook, 1978; Glazer, 1994). Kultūrinis reliatyvumas gali būti moralinis, politinis reliatyvumas, kuris reiškė gerbti kitas kultūras, elgtis su jomis taip, kaip su sava. Taip pat ir metodologinis, kuris reiškė žvelgti ir vertinti kitą kultūrą per tos kultūros prizmę. Tačiau kultūrinis reliatyvumas yra ginčytinas ir probleminis požiūris, kadangi kultūros antropologai net ir vedami gerų intencijų, pagilina kultūrinę įtampą ir leidžia toms visuomenėms ir toliau būti marginalizuotoms, savo tyrimais dar labiau išryškindami kultūrų skirtumus.

Pasaulyje veikiant Marksizmo filosofinėms idėjoms iškilo įtakinga kultūrinės hegemonijos samprata (Gramsci, 1992), kuri dar labiau pabrėžė atskirtį tarp kultūrų. Kultūrinė hegemonija apibūdina procesą, kai valdančioji klasė dominuoja kultūriškai įvairią visuomenę, manipuliuoja tos visuomenės kultūra taip, kad valdančiosios klasės pasaulėžiūra būna „užmetama“ ir priimama kaip kultūrinė norma. Ji priimama kaip universaliai legitimi dominuojanti ideologija, kuri pateisina socialinį, politinį ir ekonominį

valdančiosios klasės *status quo* kaip natūralų, neišvengiamą ir visiems naudingą, tuo pačiu paslepia realybę, kad iš tiesų „užmesta“ pasaulėžiūra tėra dirbtinai suformuota ir pasitarnaujanti tik dominuojančiai klasei. Kultūrinė hegemonija nurodo į dominavimą bei įtaką visuomenės kultūriniam pasirinkimams. Palaipsniui kultūrinės hegemonijos samprata tapo itin reikšminga analizuojant svarbiausius pasaulio visuomenės ir kultūros veikusių procesus, kaip kad kolonializmas ir imperializmas. Bendrai hegemonija yra geopolitinis netiesioginio imperialistinio dominavimo metodas, kuriuo valstybė lyderė siekia dominuoti subordinuotas valstybes ar visuomenes be militaristinio įsitraukimo, tai yra, įsitraukdama į visuomenių gyvenimą, „užmesdama“ jai tam tikras prasmes ir pasaulėžiūrą, kuri ideologiškai paslepia patį invazijos, aneksijos, okupacijos faktą (Ross, 2006, 23–24). Būtent kultūra tampa vienu iš svarbiausių įrankių šiame procese, kadangi kultūra kuria prasmes, ji yra prasmų produkcija ir prasmų apsikaitimas (Hall, 1997, 2).

Kultūrų tyrinėjime labai svarbia tapo „kitoniškumo“ idėja. „Savas“ *versus* „kitas“ idėją akademiniam pasaulyje išpopuliarino orientalizmo pradininkas Edward Said (1978). Jis analizavo oriento konstrukta, kuris buvo suformuotas vakariečių akademikų Rytų civilizacijos sandūroje su Vakarų civilizacija, veikiant kolonializmo ir imperializmo procesams. Akademikas koncentravosi į procesą kaip Vakarai susidūrę su Rytų civilizacijomis, skirtingomis, dar nepažintomis jų kultūromis, tikslingai formuoja egzotiško, pasyvaus, subordinuoto oriento ir rytiečio žmogaus įvaizdį. Tačiau iš tiesų jo pagalba reflektuoja bei apibrėžia save kaip dominuojančias civilizacijas, kultūras, rases. Nors Said analizavo konkretų Vakarų ir Rytų santykio pavyzdį, tačiau analizuojant kultūras ir kultūrinius identitetus jo idėja tampa labai svarbios.

Netrukus „kitoniškumo“ idėja tampa centrine analizuojant kaip daugumų ir mažumų identitetai yra konstruojami. Įvairių grupių reprezentacija visuomenėje yra kontroliuojama ir formuojama grupės, kuri turi didesnę politinę galią. Identitetai yra kuriami nuolatinio susidūrimo su kitomis visuomenėmis pagalba, kurio metu seka savirefleksija ir pamąstymai apie tai, kas esame mes kontraste su kitais (Mead, 1934). Kalbėdami apie kultūrinį identitetą akademikai taip pat yra linkę pabrėžti kultūrinę atskirtį, kadangi pastebėta, jog žmogus kultūrinis identitetas susiformuoja, kai jis sau vieną kultūrą priskiria, o kitą atmeta. Atmestoji dažnai atsiduria „kito“ pozicijoje. Friedman išskiria kelis esminius kultūrinio identiteto pavidalus (Friedman, 1994). Tai

etnis pavaldas, kai pabrėžiama kilmė, prigimtiškumas. Bei gyvenimo būdo tipo kultūrinis identitetas, kai pabrėžiami tam tikri gyvenimo būdo išskirtinumai, tradicijos, veikiančios visuomenių gyvenimą. Zygmunt Bauman kalba apie „kitoniškumo“ sampratą kaip esminį faktorių, padedantį įtvirtinti identitetus ir jo esminis teiginys yra, kad identitetai yra įtvirtinami kaip dichotomijos. Pavyzdžiui, moteris yra „kitas“ vyrui, gyvūnas yra „kitas“ žmogui, svetimšalis yra „kitas“ vietiniui, nukrypimas yra „kitas“ normai (Bauman 1991, 8). „Kitoniškumo“ idėja kaip kultūrinis pavyzdys suvokiama, kai individai, kurie glaudžiai susiję su etnine ir religine pasaulėžiūra pradeda suvokti, kad tie, kurie nuo jų skiriasi, yra problematiški (Huntington, 1993). Todėl iš esmės Bauman pastebėjimas yra taiklus ir kultūrinis identitetas veda į dichotomiją tarp įvairių etniškumų bei kultūrų. „Kitoniškumas“ taip pat matomas kaip visuomenės, kuri yra skirtinga nuo kolektyvinių kultūrinių ir socialinių normų, diskriminacija ir kadangi ta visuomenė yra skirtinga, ji matoma kaip anomalija, reikalaujanti būti kultūrinama tų jėgų, kurios ją „kitonizuoja“ (Gallagher ir kiti, 2009, 328-338). Šis aspektas itin išryškėjo kolonializmo ir imperializmo laikotarpiams, kai kolonizavusios Azijos, Afrikos ir Amerikos regionus Vakarų valstybės aktyviai propagavo vakarietišką kultūrą ir rasinį, etninį pranašumą bei siekdamas dominuoti ėmėsi įvairių visuomenių kultūrinimo programų.

Apibendrinimui galima teigti, kad didžiąją kultūros studijos egzistavimo dalį, kultūros tyrinėjimas rėmėsi atskirtimi tarp kultūrų, kuri vedė į kultūrinės įtampos pabrėžimą. Tokį požiūrį formavo socialinė ir politinė nelygybė visuomenių viduje, kuri brėžė atskirtį tarp elito ir paprastų žmonių kultūrų. Taip pat ir pasaulį veikę kolonializmo ir imperializmo procesai, kurių metu tam tikrų šalių kultūros buvo matomos pranašume prieš kolonizuotų visuomenių kultūras. Taivanas taip pat patyrė kolonizacijos ir imperializmo procesą, taip pat ilgą laiką buvo valdomas svetimšalių, kurie siekė tiek politiškai, tiek kultūriškai dominuoti šalyje. Todėl remiantis susitemintomis akademikų įžvalgomis, Taivano kultūros ir kultūrinio identiteto formavimąsi toliau galima analizuoti santykyje su nuolat egzistavusiu politiniu, kultūriniu „kitu“ bei jo hegemonija.

1.2. Taivano kultūrinė patirtis istoriniame kontekste

Taivano kultūrinis palikimas yra didžiąja dalimi suformuotas kolonializmo ir imperializmo procesų. Jie kaip struktūriniai ir psichologiniai sėkmingų kolonijinių

projektų faktoriai integravosi į Taivano savęs suvokimo ir oficialios bei neoficialios kultūros vystymąsi (Yip, 2004, 2–5). Didžiausią dalį savo kolonijinės egzistencijos Taivanas išliko kultūrinuose paribuose toli nuo pilietinio ir kultūrinio gyvenimo centrų, kurie keičiantis politiniams režimams taip pat nuolat keitėsi. Taivaną administruojant Qing dinastijos Kinijai, kultūrinis centras buvo Xiamenas. Šalį kolonizavus Japonijai, kultūrinis centras persikėlė į Imperinę Japoniją. O šalį valdant Nacionalinei Liaudies Partijai, kultūrinis centru tapo žemyninė Kinija, tiksliau, jos sostinė Pekinas. Netgi yra diskutuojama, kad kai Taivanas užmezgė tarptautinius santykius su Amerika, Amerika tapo nauju kultūros centru. (Winckler, 1994). Visą tą laiką, kai Taivanas buvo valdomas svetimšalių, kultūrinį centrą jo visuomenei apibrėždavo kiti, jame egzistavo svetimšalių kultūrinė hegemonija. Tačiau šiame procese Taivanas ir jo visuomenė susidūrė su politiniu, kultūrinu „kitu“, nuolat reflektavo save ir savo kultūrą, kaupė bendrą kultūrinę patirtį, kuri vėliau Taivanui pradėjus valdyti save ir padėjo apibrėžti savo unikalų kultūrinį identitetą.

Pirmasis reikšmingas Taivano visuomenės susidūrimas su svetimšaliais įvyko dar 17-ajame amžiuje, kai jis buvo kolonizuotas Olandijos. Šis laikotarpis yra svarbus, nes tarp olandų ir Pietinės Kinijos vyko prekybiniai mainai, kurie paskatino žmonių iš Kinijos migraciją į Taivaną. To rezultatu tapo, kad vietiniai gyventojai, aborigenai, maišėsi su etniniais kinais, atvykusiais iš Fujian ir Guangdong provincijų. Formavosi naujos etninės grupės kaip Hakka ir Hoklo. Taip pat vietiniai gyventojai, kurie iki tol puoselėjo labiau agrarinę kultūrą, pirmą kartą susidūrė su tradicine Kinijos kultūra ir konfucianistine pasaulėžiūra. Formavosi Taivano regiono kultūra, kuri buvo vietinės aborigenų ir konfucianistinės kultūros mišinys (Huang, 1994). Dar glaudesnis kontaktas su tradicine Kinijos kultūra įvyko 1683 m., kai Ming dinastija po pergalės prieš olandų kolonizatorius žlugo ir prasidėjo Qing dinastijos era. Tuo metu Qing dinastija integravo dalį Taivano į savo imperiją. Tačiau nepastebima vietinės kultūros ir tradicinės kinų kultūros priešprieša ar agresyvi hegemoninė kultūrinė plėtra iš imperinės Kinijos pusės. Tai galima paaiškinti faktu, kad dar neegzistavo politinė įtampa ir nors politiniu ir kultūrinu Taivano centru tapo tuometinė imperijos sostinė Xiamenas, Taivanui buvo suteikta tam tikro lygio politinė autonomija. Tačiau kinai didžiąja dalimi administravo Taivaną pagal kinišką administracijos sistemą, o tai buvo svarbu ir kultūrai. Į imperinės

Kinijos sistemą, tarptautinius santykius buvo integruojami tradicinės kultūros elementai kaip kad ritualai, elgesio modeliai, moralinės vertybės, o ypač konfucianistinė pasaulėžiūra (pvz, Fairbank, 1998). Todėl administruojama Taivano visuomenė neišvengiamai buvo veikiamą kiniškos kultūros tradicijos. To rezultatu tapo, kad visuomenė perėmė kinišką gyvenimo, aprangos, elgesio, kalbėsenos būdą. Šie du susidūrimo su etniniais kinais ir kinų kultūra laikotarpiai vėliau ideologiškai buvo laikomi Taivano civilizuoto, kultūrinio gyvenimo pradžia ir itin reiškingais tampa, kai Taivaną valdyti pradeda Nacionalinė Liaudies Partija, persikėlusi iš Kinijos. Būtent tada išskyla konfrantacinis santykis tarp vietinės ir hegemoninės kultūrų, o laikotarpių istorija tampa vienu iš daugelio ideologinių įrankių legitimuoti kultūrinį ir politinį Kinijos dominavimą Taivane.

Reikšmingiausi laikotarpiai tyrinėjant Taivano kultūrinę patirtį bei kultūrinio identiteto formavimąsi yra japonų valdymo laikotarpis po Pirmojo Pasaulinio karo bei Nacionalinės Liaudies Partijos valdymo laikotarpis. Abiejų šių laikotarpių metu, Taivano visuomenė buvo veikiamą įvairių strategijų, nukreiptų į identiteto formavimą. O svarbiausia, kad jų centrinė ašis tapo kultūra, tad buvo siekiama įdiegti tam tikrą kultūrinį identitetą. Baigiantis 1894 metų Kinijos-Japonijos karui Qing ambasadorius buvo nusiųstas į Japoniją aptarti taikos sąlygas. Tarp Japonijos ir Kinijos buvo pasirašyta Shimonoseki taikos sutartis, kurios esminiu rezultatu tapo tai, kad 1895 m. Taivanas buvo perleistas Japonijai. Shimonoseki sutartimi buvo nuspręstas Taivano likimas – ateinančiam penkiasdešimtmečiui būti pilnai valdomu svetimos galios. Kolonizuoti Taivaną buvo intensyvus procesas Japonijai. Jis įtraukė agrikultūrinių, ekonominių, politinių ir socialinių procesų vystymą ir restruktūravimą siekiant akultūruoti salą ir jos gyventojus.

Pirmiausia Japonija ėmėsi Taivano modernizacijos proceso. Tik atvykę japonai suvokė Taivaną kaip laukinę dykvietę (Zhang, 2009, 49). Todėl jie pradėjo tiesti greitkelius, geležinkelius, tiltus, užsiėmė švietimo reforma, naujų mokyklų, universitetų steigimu. Taip pat rūpinosi medicininių įstaigų stegimu, bendra šalies aplinka ir žmonių higiena. Kovojo su vyravusia opiumo rūkymo problema (Chu, 2008). Japonų indėlis į Taivano modernizaciją yra laikomas vienu iš pozityviausių japonų valdymo laikotarpio aspektų. Todėl laikotarpis yra istoriškai laikomas modernaus Taivano pradžia (Yee, 2001,

84). Taip pat yra pabrėžiamas ekonominio vystymosi aspektas, Kadangi japonai laikė Taivaną itin svarbiu imperijos ekonominei ekspansijai, jie daug dėmesio skyrė Taivano ekonomikos vystymui. Japonų strategijos iš tiesų pagerino Taivano agrikultūros situaciją pakėlė ekonominį lygį (DeNap, 2015, 49). Tačiau šie aspektai neturėtų būti romantizuojami, kadangi jų pagalba buvo siekiama paruošti tai, ką japonai laikė atsilikusia visuomene, būti pavyzdine kolonija (Kushner, 2007, 811; Ts'ai, 2009, 113).

Japonija siekė padaryti Taivaną savo imperijos dalimi, kurios devizas buvo „Azija azijiečiams“. Japonų kolonijinė valdžia siekė akultūruoti taivaniečius žadėdama elgtis su jais taip pat kaip su Japonijos piliečiais (He, 2014, 477). Tačiau, visada buvo laikomasi saugios atskirties tarp japonų ir taivaniečių. Caroline Ts'ai atlieka išsamų tyrimą analizuodama kolonijinę japonų programą, kurio viena iš sudedamųjų dalių buvo biurokratinis aparatas. Nors buvo teigiama, kad su taivaniečiais bus elgiamasi kaip su japonais, tačiau egzistavo ryški atskirtis tarp valdančiojo ir valdomojo. Biurokratijoje dominavo japonų valdininkai ir buvo paliekama labai mažiai nišų taivaniečių mobilumui. Tačiau, taivaniečių perspektyvos pakilti nebuvo visai sunaikintos, pavyzdžiui, jie galėjo dalyvauti egzaminų sistemoje ir pasiekti aukštesnę poziciją. Esminė biurokratijos aparato problema buvo, kad dažniausiai taivaniečiai pakilti pareigose galėjo tik dėl to, jog japonai manipuliavo taivaniečiais sąmoningai suteikdami jiems galimybę pasiekti aukštesnę poziciją, kad vėliau pasitelktų juos saviems tikslams (Ts'ai, 2009). Tam tikro mobilumo suteikimas tapo iliuzija, skatinusia taivaniečius ne tik priimti japonų kolonijinį valdymą, bet ir patiems įsitraukti į kolonijinės programos procesą. Atskirtis tarp valdančių ir valdomųjų pastebima ir to meto teisinėje sistemoje. Japonai įvedė naują teisinę sistemą, paremtą Vakarietišku modeliu. Manoma, kad tai taip pat yra pozityvus indėlis į Taivano modernizaciją, nes išskleidė teisinio racionalumo ir modernių įstatymų sampratą visuose visuomenės sluoksniuose (Ts'ai, 2009). Tačiau iš tiesų tokioje sistemoje dirbo ir ją kontroliavo tik japonai. Taip pat Taivane aktyviai veikė japonų policijos pajėgos, kurios žemiausiuose visuomenės sluoksniuose ir turėjo galią spręsti taivaniečių problemas, o ne nauja teisinė sistema. Tačiau, anot Ts'ai, policijos jėgos buvo ir vienas iš kolonijinės administracijos įrankių jėga primesti taivaniečiams japoniškos modernizacijos modelį.

Už „Azija azijiečiams“ devizo slėpėsi retorika, kad idealus azijietis yra japonas, todėl prasidėjo japoniško tautinio ir kultūrinio identiteto formavimo procesas. Viena

svarbiausių kolonijinių institucijų, nukreiptų į identiteto formavimą, tapo švietimo sistema. Nors japonai ją ir modernizavo, tačiau mokyklos ir universitetai tapo terpe, kur taivaniečiai turėjo būti indoktrinuoti, asimiliuoti su japonais. Vykdamas edukacinę reformą, japonų kalba buvo padaryta privaloma mokyklose, universitetuose, buvo perrašomos istorijos knygos, dalykai dėstomi iš japoniškos perspektyvos (Tai, 1999). Buvo uždrausta kinų kalba, todėl taivaniečiai prarado išsireiškimo laisvę. Jiems nebuvo kito pasirinkimo, kaip tik priimti japonų mokymą ir mokytis tos kalbos, kuria jie galės laisvai funkcionuoti visuomenėje. Kuo daugiau laiko Taivano jaunimas praleisdavo mokyklose ir universitetuose, tuo labiau jie buvo imlesni priimti japonišką mokymą ir mąstymą (Tsurumi, 1979, 641). Švietimo sistemos pagalba japoniškos vertybės buvo diegamos Taivano jaunimui ir taip formuojamas japono-centriškas mąstymas bei tautinė, kultūrinė saviidentifikacija su kolonizatoriais. Taip buvo stengiamasi įtraukti taivaniečius į japonų imperinę tvarką.

Kad taivaniečiai jaustųsi artimesni Japonijai, jaustųsi esą japonais, buvo pasitelkiama ne tik švietimo sistema. Buvo vykdyta religinė reforma, šintoizmas padarytas oficialia religija ir taivaniečiai aktyviai skatinti priimti jį. Imta vykdyti administracinę tvarką, kurios metu vykdyta „vardų pakeitimo programa“ (*kaiseimei*). Kiniški taivaniečių vardai ir pavardės buvo pakeisti į japoniškus. Japoniškų vardų ir pavardžių suteikimas oficialiai taivaniečius transformavo į japonus. Taip pat taivaniečius su Japonija suartinti buvo stengiamasi karinės tarnybos pagalba. Buvo diegiama pagarba Japonijos imperatoriui, gyventojai mobilizuojami į imperinę armiją, kur buvo drąsinami mirti imperatoriaus garbei (Ching, 2001, 93). Ten buvo kviečiamos ir taivaniečių moterys, kurios dirbo kaip padėjėjos ir slaugės (Mitsutani, 2001, 177). Visa tai turėjo sukurti nacionalistinę ir kultūrinę artumo jausmą Japonijai, kuris pagrįstą iliuziją, kad taivaniečiai, kaip ir tikri japonai, turi pareigą pasitarnauti ar net mirti dėl Japonijos imperijos.

Remiantis oficialių politikų, kurias vykdė japonai, analizėmis, yra susidaręs klaidingas požiūris, kad taivaniečiai įgavo japonišką identitetą, kai jie egzistavo kaip kolonija (DeNap, 2015, 48). Tačiau analizuojant neoficialius šaltinius, tokius kaip pačių taivaniečių rašyta kolonijinio laikotarpio literatūra, kuri ilgą laiką buvo laikyta netinkama periodui analizuoti, pastebima, kad iš tiesų taivaniečiai susidūrę su kultūriniu „kitu“ reflektavo save ir patį kolonijinį procesą. Pavyzdžiu galima laikyti Changhe ir Huang

Fengzhi, parašiusias atsiminimus apie jaunų moterų gyvenimą kolonijiniame Taivane (Sokolsky, 2010; Hana Saku Kisetsu, 1942; Taiwan no Shojo, 1944). Huang Fengzhi rašo, kad japonų kolonizacija suteikė taivaniečiams tam tikrų privalumų, pavyzdžiui, pažengusią švietimo sistemą, į kurią galėjo įsitraukti ir moterys, ko tradicinė Taivano šeimos sistema nepasiūlė tokoms jaunoms moterims kaip Yang ir Huang. Moterys taip pat išvelgia ir svarbiausius sunkumus, kuriuos japonų kolonijinis valdymas sukėlė. Jos abi rašo apie vargus kalbėti svetima kalba, priimti visiškai kitokią kultūrą ir mąstymo būdą. Yang ir Huang savo memuaruose atskleidė, kad kaip ir jos pačios, dauguma taivaniečių rašė ir kalbėjo japoniškai, rengėsi ir elgėsi pagal japonų tradicijas ne dėl to, kad jie norėjo būti japonais ir galiausiai tapo japonais. Anot autorių, kalba, rūbai ir elgesys nereiškia, kad taivaniečiai iš esmės pakeitė save ar priėmė japonus, tiesiog jie neturėjo kito pasirinkimo kaip tik elgtis taip, kaip buvo elgiamasi aplink, nes tai buvo palankiausia patiems. Tai reiškia, kad pačio asimiliacijos proceso suvokimas ir savo elgesio reflektavimas padėjo taivaniečiams išvengti visiškos asimiliacijos, taivaniečiai nesuformavo japoniško kultūrinio ir tautinio identiteto. Tai panašu į mimikrijos fenomeną kolonijose, apie kurį kalbėjo akademikas Homi Bhabha. Jis mimikriją laiko tam tikru pasipriešinimo būdu, nes mimikrijos pagalba iš tiesų originalus yra kopijuojamas ne tam, kad tapti originalu, bet kad pasipriešinti jam, atsisakyti jo (Bhabha, 1984, 126).

Japonų valdymo laikotarpis taivanietiško kultūrinio identiteto formavimuisi svarbus buvo ir tuo, kad modernizuodami šalį, japonai paskatino Taivano, kaip visumos, sampratą. Jie tiesė geležinkelius ir greitkelius, sujungiančius Taivano rytus, vakarus, šiaurę, pietus, taip panaikindami iki tol buvusį regioninį susiskirstymą. Transportacija suteikė taivaniečiams galimybę laisvai keliauti po šalį ir suvokti erdvinę Taivano visumą, pamatyti etninę ir kultūrinę šalies įvairovę. Kolonizuodama Taivaną, Japonija atsirado kaip kultūrinis, etnis „kitas“, pastūmėjęs Taivaną reflektuoti apie save, pradėti skirti save ne tik nuo Japonijos, bet ir žemyninės Kinijos, kuri Taivaną administravo prieš ateinant japonams ir kuri perėmė valdymą po japonų pralaimėjimo Antrajame Pasauliniame kare (He, 2014). Taivano žmonės įgavo japonišką išsilavinimą ir mokymosi metu pamažu pradėjo suvokti skirtumus tarp Taivano ir Japonijos (Zhang, 2009, 46). Identiteto diskursas buvo naudojamas ne tik japonų lyderių, bet ir vėlesnių Taivano lyderių (pvz. Lee Teng-hui). Jie pasitelkė japonų kolonijinio laikotarpio paveldą

suformuoti unikalią istoriją ir kultūrinį pagrindą nacionalinei tapatybei, atskirtai nuo Kinijos. Taivano elitas ieškojo nacionalinės ir kultūrinės tapatybės nuolat lygindamas Taivaną su dviem neužmirštamais „kitais“ – Japonija ir Kinija (Wakabayashi, 2006).

Japonijai pralaimėjus Antrąjį Pasaulinį karą, Taivas buvo perleistas Kinijai ir jį valdyti pradėjo iš Kinijos persikėlusio Nacionalinė Liaudies Partija. Tai vienas iš svarbiausių laikotarpių Taivano istorijoje. Kinijoje vyko Kultūrinė Revoliucija, kurios metu Nacionalinė Liaudies Partija pralaimėjo pilietinį karą, o valdžioje įsitvirtino Kinų Komunistų Partija su lyderiu Mao Dzedung. Nacionalistinė Liaudies Partija (*Guomindang*) persikėlė į Taivaną ir ten įtvirtino autoritatinį valdymą. Jie puoselėjo viltį, kad mobilizavę taivaniečius militaristinei jėgai galės sugrįžti į žemyninę Kiniją ir ten perimti valdžią. Tačiau *Guomindang* nepasitikėjo tik represinių priemonių galia, jie susidūrė su iššūkiu kaip pritraukti vietinių gyventojų palaikymą savo militaristinei kampanijai siekiant susigrąžinti žemyninę Kiniją (Wang 2005, 58). Ideologinė indokrinacija priversti vietinius taivaniečius priimti kinišką identitetą tapo gyvybiškai svarbi, todėl nuspręsta pradėti visuomenės sinifikaciją.

Tačiau Taivano gyventojai buvo ryškiai paveikti japonizacijos, jie kalbėjo, gestikulavo, rengėsi japoniškai. Todėl centrine sinifikacijos ašimi tapo kultūra. Nacionalinės Liaudies Partijos sinifikacijos politiką sudarė kiniškos kultūros, kalbos ir ideologijos taivaniečiams diegimas. Buvo įgyvendinta monolingvistinė politika (Wei 2006). Kinų kalba tapo oficialia Taivano kalba, ji padaryta privaloma mokyklose, ja kalbama žiniasklaidoje, kalbėti kitomis kalbomis viešajame sektoriuje draudžiama. Taip pat buvo perrašoma Taivano istorija iš Kinijos istorijos perspektyvos, akcentuojama vietinių taivaniečių, jų kultūros ir kalbos kilmė iš žemyninės Kinijos. Emigrantams kinams (*weishengren*) suteikiamos privilegijos, jie dominavo politikoje ir žiniasklaidoje, tuo tarpu, vietiniai gyventojai tapo marginalizuoti. Prie marginalizacijos prisidėjo ir kultūrinis aspektas, kadangi vienos kultūros iškėlimo pagalba buvo ribojama vietinių gyventojų kultūrinė išraiška. Vyravusi akademinė kalba, t.y. japonų kalba, buvo uždrausta, todėl visuomenė vėl neturėjo būdų kaip viešai reikštis, išreikšti savo požiūrį ir papasakoti apie savo patirtis. O vėl dominuojančia tapusia kinų kalba to padaryti ji negalėjo, nes anksčiau taikytos japonų kalbos politikos dėka buvo sukurta visa karta, kurios japonų kalbos įgūdžiai pranoko jų vėlesnius kinų kalbos įgūdžius ir niekas

nebeturėjo funkcionalaus kinų kalbos išmanymo susikalbėti temomis už kasdieninio gyvenimo ribų (Wei 2006, 98). Taip pat viskas, kas kultūriškai kiniška, buvo asocijuojama su rafinuotumu, grožiu ir didingumu, tuo tarpu, kas taivaniečių suvokiama kaip vulgaru, kvaila ir grubu. (Chang, 2004). Kadangi dauguma vietinių gyventojų buvo prieš kelis šimtmečius iš Pietų Kinijos emigravę etniniai kinai, pabrėžiant jų kiniškas šaknis ir diegiant kiniškumo jausmą, buvo kuriama iliuzija, kad žemyninė Kinija yra kadaise palikta Taivaniečių gimtoji žemė, kultūros lopšys, į kurią reikia sugrįžti. Tokia ideologija turėjo sukurti taivaniečių tautinį ir kultūrinį ryšį Kinijai, o tai padėtų įgyvendinti valdžios viltis su nauja jėga grįžti į ją ir atsiimti valdžią. Galima sakyti, kad sinifikacijos politika ir jos kultūris aspektas buvo svarbiausias įrankis tvirtinti Kinijos hegemoniją šalyje, kadangi iškėlė kinų kultūrą, o to rezultatu tapo ir dominuojančios klasės (*waishengren*) galios iškilimas.

Tačiau kaip ir japonų valdymo laikotarpis, Nacionalinės Liaudies Partijos valdymo laikotarpis taip pat svarbus kultūrinio identiteto formavimuisi. Japonų hegemoninės politikos, edukacijos modelį taikant Nacionalistinei Liaudies Partijai, taivaniečiai vėlgi mokėsi apie Kiniją ir pamažu pradėjo save skirti ne tik nuo dominavusių japonų, kurių įtaką buvo siekiama panaikinti, bet tuo pačiu ir nuo atvykusių kinų. Šis pokytis pastebimas politinėje erdvėje ir politikų pasisakymuose. Pavyzdžiui, pastebėjęs kultūrinės taivaniečių sąmonės pabudimą ir poreikį kultūriniais pokyčiams šalyje, lyderis Lee-Teng Hui viešioje erdvėje pradėjo teigi, kad Taivano kultūra iš tiesų nėra kinų kultūra, o taivaniečių kalba nėra kinų kalbos variacija (Klöter, Chang, 2006). Vėliau vietiniams žmonėms pradėjus valdyti Taivaną, šis kultūrinės sąmonės pabudimas išaugo į naujo kultūrinio identiteto formavimo diskursą – taivanizaciją.

Apibendrinimui, politikos, nukreiptos į japonų ir kinų kultūrinio identiteto formavimą Taivane pirmiausia buvo skirtos pabrėžti atskirtį tarp menkesnės vietinės ir pranašesnės svetimšalių kultūrų bei naudojama svetimšalių kultūrinei ir politinei hegemonijai šalyje įtvirtinti. Tuo pačiu metu, kultūrinės atskirties pagalba iškeliamą vieną dominuojančių žmonių klasę – japonai arba atvykėliai kinai. Kultūra funkcionavo kaip svarbiausias įrankis kurti prasmes ideologijai apie tam tikros kultūros ir žmonių pranašumą (taivaniečių visuomenės ir kultūros kilmė iš Kinijos), kuria stengiasi paslėpti

neišvengiamai egzistavusį vietinių ir jų kultūrų subordinacijos, marginalizacijos faktą. Tačiau galiausiai paradoksu tampa tai, kad pabrėžtos kultūrinės atskirties ir kuriamo „kitoniškumo“ akivaizdoje, Taivano visuomenė buvo paskatinta reflektuoti vykstančius procesus, o šios refleksijos metu formavosi ne japoniškas ar kiniškas kultūrinis identitetas, o savito kultūros suvokimas. Pagrindinės Taivanietiškos kultūros suvokimo ištakos yra dichotomija tarp kultūrų svetimšalių valdymo laikais.

1.3. Taivanizacijos era

Apie 1977m. pradėjus silpnėti Nacionalinės Liaudies Partijos autoritetui Taivane, pradėjo busti taivaniečių kultūrinė sąmonė bei prasidėjo taivanizacijos procesas. Taivanizacija yra laikoma esminiu kultūrinio pokyčio simboliu Taivane per pastaruosius du dešimtmečius. Tačiau ją yra sudėtinga apibrėžti, kadangi ji gali būti traktuojama ir kaip valdžios politinė strategija (Tsai, Yu 2001, 30), ir kaip procesas visuomenėje. Bendraja prasme, taivanizacija (*Taiwanbentuhua* 臺灣本土化) yra terminas, apibūdinantis politiką bei procesą, kurių metu akcentuojama savitos taivanietiškos kultūros, istorijos, kilmės, vietinių gyventojų, jų kalbų svarba. Taivanas ilgai neturėjo vietinės valdžios, bet buvo valdomas kaimyninių Kinijos ir Japonijos, todėl vietiniai gyventojai, jų kultūra ir kalbos buvo diskriminuojami ir marginalizuoti. Taivanas buvo traktuojamas ne kaip subjektas (*zhuti* 主題), bet kaip objektas (*keti* 課題), matomas iš kiniškos ir japoniškos pozicijų. Taivanizacijos terminas nurodo į pokytį politikoje, kultūrinėje erdvėje bei pačioje visuomenėje, kuomet Taivanas, jo gyventojai ir jų kultūra pradedami suvokti ne kaip kitų valstybių priedai, bet iš savicentriškos pozicijos. Jei atkreipsime dėmesį į akademines publikacijas po demokratizacijos, tai taivanizacija iš dalies galima pavadinti ir naujai iškilusią akademinę tradiciją analizuoti ir išskirti išskirtinai taivanietiškus elementus.

Taivanizacija pradėjo formuotis ir vystėsi paraleliai su nauja politine sistema (Wang, 2005, 56), kai pirmą kartą po ilgų Nacionalinės Liaudies Partijos valdymo metų jai oponuoti pradėjo vietinės kilmės taivaniečiai, 1986m. įkūrę opozicinę demokratine partiją (*Minjindang*) ir atstovavę vietinį identitetą bei kultūrą. Anot Bruce Jacobs dar 1983 m. apie tai buvo diskutuota ir rašyta Lan Yiping, kuris taikliai pastebėjo, kad „demokratizacija iš tiesų yra taivanizacija“ (Jacobs, 2005,23). Dar prieš tai visuomenėje

buvo įžvelgiama politinės reformos reikalavimas ir kultūrinis pabudimas, todėl 1977m. Nacionalinė Liaudies Partija buvo priversta keisti savo požiūrį ir priimti labiau atvirą ir lokalizuotą politiką vietinės kultūros atžvilgiu (Klötter, Chang 2006, 189). Buvo nuspręsta kultūrą įtraukti į dvylika „nacionalinių konstrukcijų“, o 1981m. buvo įkurtas „Kultūros Reikalų Taryba“, kurios vizija buvo gerinti Taivano kultūros vystymąsi. Pirmą kartą apie vietinės kultūros pradėta kalbėti viešai, tačiau vis dar dominavo sinocentriška paradigma. Kai 1987m. Taivane buvo panaikinta karo padėtis, taivanizacija buvo pradėta propaguoti dar atviriau (ten pat). Buvo kuriama „bendros visuomenės su bendru likimu“ idėja, skatinama atsisakyti etninių ir kultūrinių skirtumų. Mokyklose ir universitetuose dėstomas naujas dalykas pavadinimu „Taivano pažinimas“. Tai reiškia, kad pirmą kartą buvo siekiama visuomenę paveikti ne pagal valdžios poreikius, bet formuoti politiką atsižvelgiant į visuomenės reikalavimus. Taivano visuomenė, kultūra, kalbos, istorija politikoje pradėtos suvokti kaip savitos ir svarbios siekiant išlaikyti valdžią vienose rankose. Devintojo dešimtmečio pabaigoje, taivanizacija buvo oficialiai priimta kaip politiškai teisinga. Ironiška, tačiau taivanizacija, pradėta propaguoti Nacionalinės Liaudies Partijos ir reiškusi kultūrinės politikos Taivane pokytį, lėmė ir partijos valdymo žlugimą (Chang, 2004, 4). Vedami pažadintos kultūrinės sąmonės, taivanietiško jausmo, 2000m. Taivano gyventojai šalį valdyti išrinko vietinių taivaniečių įkurtą Progresyvių Demokratų Partiją, kuri turėjo atstovauti taivanietišką kilmę ir kultūrą (*Minjindang*).

Kai demokratų partija atėjo į valdžią, didžiausias dėmesys ir toliau buvo sutelkiamas į kultūros sferą. Buvo pabrėžiama ekonominė kultūrinių industrijų vertė, Taivanas kuriamas kaip kultūrinis produktas (Chang, 2004, 6). 2002m. kūrybinių industrijų skatinimas tapo vienas iš valdžios politikos prioritetų. Pavyzdžiui, Taivano dizaineriai buvo drąsinami įtraukti vietinės kultūros elementus į savo mados dizainus. Taip buvo skatinama kurti unikalius taivanietiškus kultūrinius produktus. 2003m. buvo įkurtos Kultūros ir Kūrybiškumo Industrijų Užduočių Pajėgos, kurių tikslas taip pat buvo skatinti kūrybiškumą ir kultūrinį aspektą ekonominio vystymosi procesuose. Po įstojimo į Pasaulio Prekybos Organizaciją, valdžios dėmesys buvo sutelktas į turizmą ir ekonominę kultūros naudą, kadangi tuomet turistų skaičius ženkliai išaugo ir turizmo pagalba buvo galima parodyti „kultūrišką Taivaną“. Tais pačiais metais buvo pristatyta „Vietinės

Kultūros Namų Programa“, kuri skatino privačias investicijas skirti vietinių kultūrų namų, naudojamų įvairiems pasirodymams ir parodoms, steigimui. Toks projektas galėjo suvienyti vietinius menininkus, istorikus, miestų darbuotojus su turizmo industrija, todėl puoselėjamas holistiškas požiūris į vietinės kultūros naudą. Nors tai tik keli kultūros politikos pavyzdžiai, tačiau galima susidaryti įspūdį, kad vietinę kultūrą buvo stengiamasi akcentuoti svarbiausiose šalies sferose – ekonomikoje, turizme, pramonės industrijose, versle.

Taivanizacijos politika buvo aktyviai taikyta ir švietimo sferoje. Buvo propaguojama taivanietiška literatūra, suformuotos Taivano studijos, leidžiamos naujos knygos mokymo programai. Kad nauja informacija būtų lengviau ir greičiau prieinama, ji digitalizuojama ir perkeliama į internetinę erdvę. Mokymo plane taip pat buvo panaikintas „Taivano Pažinimo“ dalykas. Jis buvo sudarytas dar Nacionalinės Liaudies Partijos valdymo metu, todėl dominavo sinocentriškas aspektas. Vietoj jo pristatytas naujas turinys apie Taivaną ir padalintas į įvairų spektrą dėstomų dalykų. Taip galima plačiau, bet tuo pačiu kokybiškiau pažinti šalį. Svarbiausias pasikeitimas buvo tai, kad Taivano kultūra ir istorija literatūroje bei šviečiamojoje medžiagoje buvo pateikiama subjektyviai, iš Taivano-centriškos pozicijos (Chang, 2004, 9). Taip buvo konstruojama naujoji „tėvynė“ su savitos kultūros pagrindu (Kaeding, 2009, 24).

Labai svarbus aspektas buvo vietinių gyventojų teisių, kultūrų ir kalbų statuso reabilitavimas šalyje (Corcuff, 2002). Oficialiai pripažinta Taivano kalbų įvairovė. Kalbos, kurios seniau buvo laikytos vulgarumo, neišsilavinimo simboliu, pripažintos kaip vienos iš pagrindinių Taivano kalbų, jos aktyviai integruojamos į viešąją sferą kaip kad žiniasklaidą ir televiziją (pvz. Hokkien kalba; Klöter, 2004). Pradedama oficialiai pripažinti genčių įvairovė aborigenų tarpe (Ericsson, 2004). 2014-ųjų metų duomenimis, Taivane oficialiai egzistuoja 16 skirtingų aborigenų genčių (*The China Post*, 2014). Politinėje erdvėje vietiniai įgauna daugiau teisių, Vietinių Žmonių Taryba, kurią sudaro taivaniečiai iš etninių mažumų, pakeliama iki ministerinio lygio. Etninis elitas propaguoja pasididžiavimą etninėmis kultūromis ir kalbomis, ir tarsi įvyksta kultūrinis renesansas, kuris paskatina ir vietinės kultūros populiarumą visuomenės tarpe (pvz. aborigenų muzika, susidomėjimas bendrai aborigenų kultūra; Gluck, 2005).

Taivanizacija, kaip nauja akademinė tradicija, taip pat pastebima. Po demokratizacijos prasidėjo akademinų darbų, analizuojančių lokalumus, bumus. Buvo rašoma apie Taivano aborigenus, jų kultūrą ir unikalias kilmės istorijas (pvz. Blusse ir Everts 2000; Anderson, 2000; Harrison, 2003; Cauquelin, 2004; Andrade, 2005;). Analizuojamos vietinės kalbos (pvz. Liao, 2000; Lee, 2004; Zeitoun ir Yu, 2005; Ding, 2015), kalbama apie etnines Taivano grupes, kurios anksčiau buvo marginalizuotos (pvz. Hsieh, 2006). Tai rodo, kad akademinė erdvė taip pat pasitelkiama naujam kultūriniam identitetui formuoti, kadangi joje stengiamasi žiūrėti iš taivanietiškos perspektyvos ir pabrėžti, kad Taivanas turi savitą visuomenę su savita kultūra.

Apibendrinimui, Taivanui priėmus demokratiją, politiškai atsiskyrus nuo Kinijos ir įvirtinus pilietinio gyvenimo centrą šalies viduje, Taivanas bandomas padaryti ir kultūrinio visuomenės centru. Vietinė kultūra ir kalbos įtraukiamos į visas svarbiausias šalies sferas, kaip kad politiką, ekonomiką, turizmą, švietimą ir akademinę tradiciją. Taip ji demonstruojama esanti taivanietiško pagrindu visuomenei. Viešojoje erdvėje formuojamas kultūrinis identitetas, kuris susideda iš vietinių kalbų žinojimo, adekvačios istorijos apie Taivaną išmanymo, domėjimosi vietinėmis kultūrinėmis formomis, kaip kad aborigenų kultūra, bei pasididžiavimo spalvinga etnine įvairove.

1.4. Taivano ir Kinijos kultūrų dichotomija

Nepaisant to, kad taivanizacija buvo nukreipta į naujo kultūrinio identiteto formavimą, vietinių kultūrų, kalbų ir etninių grupių statuso reabilitaciją šalyje, ji iškyla kaip opi problema lokaliai bei naujas įtampos taškas tarp Taivano ir Kinijos visuomenių. Taivanizacija pradeda kritikuoti kaip siekis paneigti ir atsikratyti kiniškos kultūros įtaką ir tokia kaina įtvirtinti taivanietišką kultūrinį identitetą.

Problemos susiformavimą paskatino faktas, kad kaip visuomenės identiteto formavimo politika bei procesas, taivanizacija nebuvo naujas reiškinys. Dar iki jos Taivano visuomenė buvo veikiamą panašių politinių strategijų, kurios buvo nukreiptos į identiteto konstravimą bei kurių centrinė ašis buvo kultūra (pvz. japonizacija, sinifikacija). Tačiau pirmiausia prieš vykdant šias strategijas buvo siekiama atsikratyti buvusių kultūrinių įtakų. Pavyzdžiui, japonų valdymo laikotarpiu pirmiausia buvo uždrausta kinų kalba, vėliau ją pakeitė japonų kalba. Taip pat buvo vykdoma „vardų

pakeitimo programa“ (*kaiseimei*), kurios metu kiniški taivaniečių vardai buvo naiknami ir keičiami į japoniškus. Galima sakyti, kad pirmiausia vyko de-sinifikacija ir tik po to pradėta japonizacija. Ta pati strategija buvo taikoma ir vėliau, kai po Antrojo Pasaulinio karo Taivaną pradėjo valdyti Nacionalinė Liaudies Partija. Vienas iš pirmiausių dalykų, kurių kiniškoji valdžia ėmėsi daryti perėmusi Taivaną, buvo de-japonizuoti ir tik tada sinifikuoti Taivano kultūrą (Wang 2005, 2). Japoniška kultūra buvo vaizduojama kaip „nuodijanti“ Taivano visuomenę, todėl draudžiama japonų kalba, aukštinama Taivano istorija iki 1949m., o japonų kolonizacijos indėlis Taivanui buvo ignoruojamas, Japonija beveik ištrinta iš jo istorijos. Patys japonai vaizduojami kaip žiaurūs priešai okupantai, todėl viskas, kas japoniška, tapo taip pat priešiška. Todėl siekiant įtvirtinti naują kultūrinę hegemoniją pirmiausia vyko buvusios kultūrinės hegemonijos naikinimas, šiuo atveju, de-japonizacijos procesas.

Japonizacijos ir sinifikacijos laikotarpiuose galima išvelgti atsikartojantį modelį. Identiteto formavimo politika pasitelkiama vienodam tikslui – legitimuoti naujai įtvirtintą valdžią. Ji pradedama nuo dominavusios kultūros įtakos naikinimo visuomenėje – japonizacija prasidėjo nuo de-sinifikacijos, o sinifikacija nuo de-japonizacijos. Identiteto formavimo politikos pagrindas – kalbos, kultūros diegimas. Tai reiškia, kad nauja kultūra įtvirtina savo hegemoniją pabrėždama įtampą ir konfrontacinį santykį su anksčiau dominavusia kultūra. Todėl išvelgus tokį modelį, kai Taivanas priėmė demokratiją ir valdžia buvo sutelkta vietinių gyventojų rankose, ėmus propaguoti vietinę kultūrą, pradėta tikėtis tokios pačios tendencijos.

Tai ryškiausia atsispindi akademikų darbuose apie šiuolaikinio Taivano kultūros politiką ir valdžios konstruojamą kultūrinį identitetą viešojoje erdvėje. Analizuojant, imta ieškoti įtampos taškų ir pasipriešinimo buvusioms kultūrinėms hegemonijoms, netgi jų neigimo, ir teigti, kad to pagalba Taivanas iškelia savo unikalią kultūrą ir būtent konflikto egzistavimas apibrėžia taivanietišką identitetą (Chang 2004, Hughes 2011, Amae, Damm 2011). Todėl Taivano kultūra imta analizuoti dichotomijoje su kinų kultūra, o taivanizacija kritikuota kaip de-sinifikacijos programa (Chang 2004, Hughes 2011). Galima pateikti keletą pavyzdžių. Pavyzdžiui, Chang analizuodamas Demokratų Partijos kultūrinę politiką pastebi, kad ši apleidžia kitas sferas ir perdėtai koncentruojasi ties kultūros sfera, o ypač, primygtinai vietinių kultūrų svarbos pabrėžimu kone kiekviename

Taivano visuomenės gyvenimo momente. Todėl toks bruožas akademikui pasirodo kaip siekis atsikratyti kinų kultūrinio dominavimo ir yra de-sinifikacijos įrodymas. Lems ir Liao pastebi, kad vietinių kultūrų iškėlimas ir jų susiejimas su oficialiai formuojamu kultūriniu identitetu gilina istoriškai susiformavusią įtampą tarp vietinių gyventojų ir vadinamųjų atvykėlių kartos kinų (*waishengren*), todėl iš dalies taip pat pamini de-sinifikaciją ir siekį atsikratyti ne tik kinų kultūrinės įtakos, bet ir kinų galios kaip dominavusios žmonių klasės (Lems ir Liao, 2011).

Kita vertus, taivanizacijos kritika ir įtampos taškų, konfrontacinio santykio ieškojimas yra ryškiai nulemti politinių pažiūrų ir bendros politinės Taivano situacijos. Tarptautinėje arenoje jaučiama įtampa tarp Kinijos ir Taivano, nes Taivanas žengia nepriklausomybės link, o Kinija šių žingsnių nepripažįsta ir neremia. Nors yra priražstama, kad taivaniečių tautos ir jos kultūros identitetas yra diskursyviai sukurti naudojant į taivanietiško identiteto formavimą nukreiptą politiką – taivanizaciją (Tan, 2005). Tačiau kylantys nesutarimai dėl identiteto klausimo iš tiesų reflektuoja ne kultūrinius, bet labai politinius pasirinkimus. Tai yra, už Taivano nepriklausomybę pasisakantys teigia, kad nors ir strategiškai formuotas identitetas, jis yra autentiškas ir priimtinas, tačiau Taivano ir Kinijos susijungimą palaikantys akademikai kritikuoja, jog tokiu būdu sukurtas identitetas yra „netikras“ (Hsiau 2003, 9). Antruoju atveju „tikrasis“, „autentiškas“ identitetas laikomas iki politinės sistemos pasikeitimo formuotas kiniškas identitetas (ten pat).

Apibendrinimui, galima išvada, kad į oficialią Taivano kultūros sferą ir kultūrinio identiteto formavimą žiūrima iš istorinio, politinio ar socialinio taško, todėl neišvengiamu tampa istoriškai besiformavusių, politinių, socialinių įtampų perkėlimas į ją. Istoriskai Taivano kultūra formavosi per atskirtį, priešpriešą su kitomis kultūromis, todėl, susiformuoja tendenciją šį aspektą sureikšminti. Tai verčia kultūrinio identiteto formavimą matyti tik kaip parentą dichotomija tarp kinų ir taivaniečių kultūros, tarp vietinių gyventojų ir kinų atvykėlių gyventojų galios santykio konflikto.

2. Populiarioji kultūra šiuolaikiniame Taivane

Nors oficialiosios kultūros formavimo diskursas atspindi kokį kultūrinį identitetą visuomenei siekiama įdiegti, tačiau tai ne visada atskleidžia pačios visuomenės reakciją ir santykį su formuojama kultūra, jos kultūrinius pasirinkimus. Todėl siekis identifikuoti kokius kultūrinius pasirinkimus daro pati visuomenė, skatina ieškoti alternatyvių šaltinių. Populiarioji kultūra yra vienas iš jų, o jos analizė suteikia dvigubą naudą. Kadangi ji įtraukia šalies struktūras, ekonomines jėgas, atspindi kokią kultūrą siekiama formuoti ir kokį kultūrinį identitetą diegti. O jos populiarumo aspektas tuo pačiu parodo ir visuomenės kultūrinius pasirinkimus, todėl atspindi ir visuomenės santykį su formuojama kultūra bei kokį kultūrinį identitetą ji renkasi sau apibrėžti. Populiariosios kultūros erdvė taip pat tampa svarbia patikrinti ar taivanietiškumas, tai yra lokalių kultūrų propagavimas visuomenėje taip pat suvokiamas tik dichotomijoje su kitomis kultūromis.

2.1. Populiarioji kultūra Vakarų akademiniame diskurse

Egzistuoja daugybė būdų apibrėžti populiariąją kultūrą, tačiau sutarti dėl vieno bendro apibrėžimo yra sudėtinga. Bendrai terminą sudaro žodžiai populiarus ir kultūra. Tačiau vien kultūros terminas komplikuoja populiariosios kultūros apibrėžimą, nes yra labai platus ir gali būti įvairiai apibrėžiamas. Taigi, dėl kultūros sampratos kompleksiskumo ir sudėtingumo kalbėdami apie populiariąją kultūrą, Vakarų akademikai pirmiausia pradėjo kalbėti apie tai, ką reiškia populiarus ir pagal jį generuoti apibrėžimus populiariosios kultūros sąvokai.

Populiariosios kultūros, kaip ir kultūros, studijos iškilo Vakaruose. Populiariosios kultūros iškilimą paskatino industrializacija ir urbanizacija. Modernūs termino kultūra vartojimai pasiekė anglišką mąstymo tradiciją būtent pramonės perversmo laikotarpiu (Williams, 1983, 87). Tai lėmė, kad Britanija tapo pirmąja šalimi, kurioje skleidėsi populiarioji kultūra, nes joje suklestėjusi urbanizacija ir industrializacija pakeitė jos kultūrinę erdvę. Iki industrializacijos ir urbanizacijos Britanijoje egzistavo dviejų tipų kultūros. Tai bendra kultūra, kuria dalinosi daug maž visos klasės bei elitinė kultūra, kuria dalinosi dominuojančios visuomenės klasės (Burke, 1994). Industrializacijos dėka atsirado darbo pasiskirstymas, pasikeitė santykiai tarp darbininkų

ir darbdavių, o urbanizacija brėžė gyvenamąją atskirtį tarp klasių, iškilo koncentruotos urbanistinės populiacijos. Tai reiškia, kad pirmą kartą Britanijos istorijoje iškilo miestai, kuriuose gyveno tik dirbantys vyrai ir moterys, besidalinantys bendra padėtimi ir patirtimi. Rezultatu tapo naujos populiaros kultūrinės erdvės atsiradimas, kuri buvo už buvusiosios bendrai besidalintos kultūros ar elitinės kultūros ribų. 19-ame amžiuje taip pat iškilo masinės visuomenės terminas, kuris buvo aristokratinė teorija, susieta su moraline krize, suformuota silpnėjančių tradicinių centrų bei tokių tradicinių institucijų, kaip šeima ar religija, autoriteto mažėjimo (Swingewood, 1977, 5-8). José Ortega y Gasset bei T. S. Eliot (1994; 1995) teigė, kad tokioje masinėje visuomenėje išnyksta moraliniai ar kultūriniai centrai, autoritetai. Todėl elitinė kultūra kaip kad menas, turėjo nutraukti bet kokius ryšius su masėmis, kad išvengtų susilieimo ir išnykimo. Taip palaipsniui formavosi atskirtis tarp elitinės, dar kitaip vadinamos aukštosios, kultūros bei masių, populiarosios kultūros. Ši atskirtis dažnai figūravo ir bandymuose apibrėžti populiariąją kultūrą.

Žymiausiu akademiku tarp populiarosios kultūros teorijos pradininkų Vakaruose yra laikomas Raymond Williams. Jis svarbus, nes išskyrė keturias populiaraus apibrėžtis kultūros kontekste, iš kurių ir skeidėsi esminiai populiarosios kultūros apibrėžimai. Anot jo, populiarius kultūros produktai yra kultūriniai produktai, kurie mėgiami daugumos žmonių. Populiarioji kultūra taip pat gali būti žemesnio, menkesnio lygio kultūra arba kultūra, kuri yra sąmoningai kuriama, kad patiktų daugumai žmonių. Galiausiai, populiarioji kultūra gali būti kultūra, kuri iš tiesų yra kuriama pačių žmonių ir skirta sau patiems. Šios Williams išvalgos tapo pamatinėmis idėjomis įvairiems populiarosios kultūros apibrėžimams.

Pirmuoju atveju teginys, kad populiarioji kultūra yra tai, kas mėgiama daugumos žmonių, nurodo į kiekybinį kultūros vartojimo aspektą. Tačiau įsigilinus galima pastebėti, kad tik kiekybinio parametro neužtenka populiariajai kultūrai apibrėžti. Pavyzdžiui, tiek kompozitoriaus Bacho, tiek šių laikų afro-amerikiečio reperio kūrinys šiandien gali būti klausomas ir mėgiamas vienodo skaičiaus žmonių. Problema čia tampa tai, kad atrodo, jog šis apibrėžimas visus kultūros produktus sulygina ir patalpina į vieną populiarosios kultūros kategoriją tik pagal jų populiarumo kriterijų. Tačiau, realiai kad ir koks populiarius Bacho kūrinys bebūtų dabar, šis kiekybinis populiarumo faktas jo

nesulygina su reperio kūriniumi ir nepadaro populiariosios kultūros produktu. Bacho kūriniai vis tiek yra laikomi kultūros klasika, aukštesnios kultūros forma. Pavyzdys pasufleruoja, kad populiariąja kultūra iš tiesų nėra laikoma viskas, kas yra mėgiama daugumos žmonių. Tai pasiūlo prielaidą, kad egzistuoja tam tikra kokybinė atskirtis tarp populiariosios kultūros ir klasikinės kultūros.

Bandant apibrėžti populiariąją kultūrą pagal antrąją Williams įžvalgą, tai yra kaip kažką kultūriškai žemesnio, menkesio, pasiūloma, kad pirmiausia reikia kalbėti apie tai kas yra aukštoji kultūra. Tuomet tą, kas atlieka, galima vadinti populiariąja. Tai reiškia, kad populiarioji kultūra neišvengiamai priklauso nuo aukštosios kultūros sampratos. Tačiau remiantis apibrėžimu, populiarioji kultūra įgauna neigiamą konotaciją, nes tampa atliekama kategorija, į kurią patenka kultūriniai tekstai ir praktikos, kurios nesugeba pasiekti nusistovėjusių kultūros kokybės standartų. Jos yra atmetamos kaip netinkamos ar per prastos patekti į aukštosios kultūros rėmus. Priešingai nei pirmasis apibrėžimas, kuris visą kultūrą, kuri yra populiari, suvienodina, šis visą dėmesį sutelkia ties kokybės aspektu ir brėžia ryškią atskirtį tarp kultūriškai kokybiško, verto ir kultūriškai menko, Beverčio. Aukštoji kultūra, kontraste su populiariąja, tampa individualaus kūrybinio veiksmo rezultatu, tad tampa autentiška, unikalia, todėl ir kokybiška. Tuo tarpu populiarioji kultūra kontrastuodama su aukštąja kultūra tampa neoriginalumo, reprodukcijos, nekokybiškumo simboliu. Tačiau atskirtis tarp žemos ir aukštos kultūros vis dažniau pradėta matyti kaip daugiau politiškai nulemta atskirtis, nei estetiškai ar intelektualiai (Mukerji ir Schudson, 1991, 1-2). Bourdieu pastebi, kad tokia kultūrinė atskirtis yra dažnai pasitelkiama palaikyti klasių atskirtį. Tam tikros kultūros vartojimas yra nulemtas ir sąmoningai pasirinktas siekiant įgyvendinti socialinę funkciją, legitimuoti ir pademonstruoti socialinius skirtumus (Bourdieu, 1984, 5). Taip pat kokybinio aspekto nederėtų sureiškminti, nes pastebėta, jog kai kurie produktai nėra fiksuotai aukštoji kultūra ar populiarioji kultūra ir gali laisvai judėti tarp šių dviejų kategorijų. Pavyzdžiui, taip nutiko su *film noir* žanru, kuris savo iškilimo pradžioje buvo kritikuojamas kaip menkavertis pop kultūros produktas, tačiau laikui bėgant tapo kino kultūros klasika (Wager, 2005).

Remiantis kultūrine atskirtimi tarp žemo ir aukšto, iškilo dar vienas populiariosios kultūros apibrėžimas, kad populiarioji kultūra yra masinė produkcija,

komercinė kultūra. Tai reiškia, kad populiarioji kultūra yra kultūra, kuri tikslingai kuriama ir yra nukreipta į masinį jos vartojimą. Tad ji yra iš dalies „užmetama“ žmonėms. Populiariosios kultūros apibrėžimas kaip masinės produkcijos ar komercinės kultūros susilaukė daug akademikų dėmesio ir kritinių žvilgsnių. Theodor W. Adorno, Max Horkheimer ir Herbert Marcuse teigia, kad masės yra dominuojamos visą apimančios kultūros industrijos ir paklūsta tik vartotojiško kapitalizmo logikai (Adorno ir Horkheimer, 1944; Marcuse, 1955). Todėl, anot Adorno, populiarioji kultūra viską užkrečia vienodumu. Tokio požiūrio šviesoje, populiarioji kultūra kritikuojama kaip manipulytyvinė, auditorijos mąstymo neskatinti ar net mąstymą užslopinti kultūra. Tačiau pastebėta, kad dauguma populiariosios kultūros produktų, kad ir kiek pinigų jų kūrybai ir distribucijai bebūtų išleista, dažnai netampa masinio vartojimo produkcija (Fiske, 1989a, 1989b). Toks pastebėjimas kvestionuoja faktą, kad populiarioji kultūra tėra paremta masiniu, automatiniu ir pasyviu visuomenei „užmestų“ kultūros produktų vartojimu. Tai reiškia, kad žmonės dalyvauja pop kultūros kūrimo ir cirkuliavimo procese bei patys sąmoningai atsirenka kuriuos produktus vartoti. Todėl, ji atspindi visuomenės kultūrinius pasirinkimus. Dar vienas diskutuotinas populiariosios kultūros, kaip masinės produkcijos, bruožas yra jos neautentiškumas. Siekiant įrodyti neautentiškumą, populiarioji kultūra turi būti lyginama su kitomis, autentiškomis laikomomis kultūrinėmis formomis, kaip, pavyzdžiui, liaudies kultūra. Tačiau ilgainiui toks lyginimas pradėtas laikyti bergzdžiu, kadangi nuo to laiko, kai pasaulis pajudėjo kapitalistinių bendruomenių link, nebeliko visiškai autentiškų liaudies kultūrų, su kuriomis lyginant būtų galima apspręsti populiariosios kultūros neautentiškumą (Fiske, 1989a, 1989b). Prie to taip pat prisidėjo ir globalizacijos procesai, kurie neišvengiamai veikia lokalias kultūras, įneša tam tikrų bendrų pasaulio visuomenės jungiančių kultūrinių elementų. Todėl ryški atskirtis tarp autentiško ir neautentiško pamažu nyksta.

Ketvirtuoju Williams apibrėžimu teigiama, kad populiarioji kultūra yra kultūra, kuri kyla iš žmonių. Šis apibrėžimas ginčija požiūrį, kad kultūra yra tai, kas dirbtinai sukuriama ir „užmetama“ žmonėms iš viršaus. Šiuo atveju populiarioji kultūra turėtų nurodyti ne į komercinę ir neoriginalią kultūrą, bet į „autentišką“ žmonių kultūrą. Tai – žmonių kultūra žmonėms. Tokį apibrėžimą galima traktuoti taip, kad oficialusis kultūros diskursas ne visada atspindi visuomenės požiūrį ir recepciją, tačiau populiariosios

kultūros apibrėžimas kaip kultūros, kuri yra kuriama pačių žmonių ir skirta sau patiems, atspindi egzistuojantį abipusį ryšį tarp kuriamos kultūros ir žmonių. Ji atspindi visuomenės santykį su kultūra. Kita vertus, populiariosios kultūros kaip žmonių kultūros žmonėms apibrėžimas turi netikslumų. Jis skatina per daug romantizuoti ir daryti išvadą, jog pop kultūra yra dirbančiosios klasės žmonių kultūra, konstruota tik pasipriešinimui prieš kapitalizmą. Taip pat neatkreipiamas dėmesys į komercinį pop kultūros aspektą, kuris neišvengiamai egzistuoja. Tai gali suklaidinti ir versti manyti, kad pop kultūra iš žmonių kyla visiškai savaime, be jokių pirminių komercinių medžiagų.

Remiantis populiariosios kultūros, kaip masinės produkcijos, komercinės kultūros, apibrėžimu, pastebėta, kad tam tikrų šalių kultūriniai produktai yra pavyzdžiai. Pavyzdžiui, iškilo požiūris, kad populiarioji kultūra – tai pirmiausia importuojama Amerikos kultūra (Maltby, 1989, 11). Šis fenomenas dar kitaip pavadinamas *amerikanizacija*. Todėl prasidėjo straipsnių bumai apie tokius populiariosios kultūros produktus kaip McDonald's restoranai, Holivudo filmai ir jų įtaką už Amerikos ribų. Iš tiesų tai galima laikyti vienu iš lūžio taškų populiariosios kultūros diskurse. J. S. Nye (2004), pastebėjęs amerikietiško kultūrinių produktų eksportą, skverbimąsi į kitas šalis bei milžinišką įtaką lokaliems procesams, šalių sprendimams, pavadina fenomeną *minkštąja galia*. Tai svarbu, nes populiarioji kultūra iki tol kritikuota kaip bukinanti masinė produkcija, akademiniam diskurse tampa dar rimtesniu, dar svarbesniu tyrinėjimo objektu, nes įgauna galios, yra susiejama su iki šių dienų aktualiausiomis globaliomis temomis kaip tarptautiniai, galios santykiai, politika. Amerikietiškos pop kultūros skverbimosi į kitas šalis fenomenas taip pat svarbus, nes pradėjo rasti naują atskirtį tarp lokalsios ir globalios kultūrų, pabrėžiamas lokalaus pasipriešinimas globalios kultūros hegemonijai, kaip kad Holivudo industrijai, makdonaldizacijai ir pan. Fenomenas matomas kaip kultūrinė globalizacija, o daugeliu atveju globalizacijos terminas veda į įtampos tarp globalumų ir lokalumų problemą, į kultūrinės homogenizacijos ir heterogenizacijos klausimą (Appadurai, 1990, 295). Išskyla baimė dėl lokalsios kultūros išnykimo ir daroma prielaida, kad besipriešindama globalios kultūros hegemonijai ji gali to išvengti ir iš naujo įtvirtinti save, savo tapatybę (pvz. Zhang, 2002; 2010). Todėl akademiniam diskurse atsiranda nauja populiari tendencija ir pradeda

ieškoti lokalių kultūrų pasipriešinimo globaliai kultūrinei hegemonijai formų, iš kurių viena tampa lokaliai kuriama populiarioji kultūra.

Vakarų akademiniam diskurse egzistuoja dar vienas pop kultūros apibrėžimas glaudžiau susietas su politika ir hegemonijos samprata. Hegemonijos sampratą išskėlė Antonio Gramsci teigdamas, kad hegemonija nurodo į būdą, kuriuo dominuojančios grupės visuomenėje intelektualios ir moralios lyderystės proceso pagalba siekia laimėti subordinuotų grupių pritarimą ir palaikymą, tačiau tuo pačiu metu jas ir toliau subordinoja (Gramsci, 1992). Populiariosios kultūros teoretikai pasitelkė Gramsci politinę sąvoką ir pritaikė ją paaiškinti populiariosios kultūros prigimtį. Gramsci teorijos šviesoje, populiarioji kultūra yra matoma kaip erdvė kur reiškiasi subordinuotų grupių pasipriešinimas bei tuo pačiu įtraukiančios jėgos, kurios veikia dominuojančių grupių interesams. Tokiuose rėmuose populiarioji kultūra nėra tik žmonėms „užmesta“ masinė kultūra, bet ir nėra kažkas, kas kyla iš žemiau kaip kad spontaniškai opozicinė žmonių kultūra. Veikia ji yra mainų ir derybų erdvė tarp šių dviejų – kartu ir pasispriešinimas, ir tam tikras susijungimas, susitarimas. Tai Gramsci pavadina *kompromisine pusiausvyra* (Gramsci, 1992). Anot Bennet, Gramsci požiūrio šviesoje, populiarioji kultūra gali būti suvokiama kaip erdvė ideologinei kovai tarp dominuojančių ir subordinuotų grupių, tarp dominuojančių ir subordinuotų kultūrų (Bennet, 2006). Tačiau toks požiūris į populiariąją kultūrą remiasi nuolatine įtampa tarp dviejų.

Apibendrinimui, populiarioji kultūra yra svarbi šiuolaikinių visuomenių tyrinėjimui, nes populiarumo aspektas atspindi visuomenės santykį su formuojama kultūra, jos kultūrinius pasirinkimus. Tačiau populiariosios kultūros teorijos vystymosi susisteminimas atspindi tam tikrą problemas tyrinėjant visuomenės keliančią tendenciją. Populiarioji kultūra susiformavo kaip atsvara elitinei, aukštajai kultūrai. Todėl ilgai ji buvo analizuojama remiantis šių dviejų atskirties aspektu. Tačiau atskirties pabrėžimas neišvengiamai veda į įtampą tarp populiariosios kultūros ir aukštosios, ar tarp populiariosios ir hegemoninės kultūrų. Todėl tuo pačiu metu žmonių kultūriniai pasirinkimai taip pat matomi įtampos šaltiniais visuomenėse.

2.2. Populiarioji kultūra Rytų Azijos akademiniame diskurse

Per pastaruosius dešimtmečius, šalia amerikietiškos populiariosios kultūros skverbimosi į visas pasaulio šalis pastebėti ir aktyvūs Rytų Azijos pop kultūros srautai. Todėl šalia vakarietiško populiariosios kultūros diskurso ėmė formuotis ir Rytų Azijos pop kultūros diskursas. Jis, nors ir remiasi vakarietiškais apibrėžimais, specifiskai apibrėžia kas yra populiarioji kultūra tame regione ir ką ji regionui reiškia.

Egzistuoja keletas įtakingiausių darbų, kurie formavo Rytų Azijos populiariosios studiją. Prie studijos formavimosi ir susidomėjimo objektu augimo pirmiausia prisidėjo japonų akademikas Koichi Iwabuchi išleidęs knygą „Recentering Globalization: Popular Culture and Japanese Trans-nationalism“ (2002). Bendrai akademikas analizuoja kultūrinės globalizacijos procesą, paskatintas akademinio iššūkio, kurį sukėlė akademiniame pasaulyje dominuojantis požiūris, jog kultūrinė globalizacija yra pasaulinė Vakarietiškosios, o tiksliau, amerikietiškosios, populiariosios kultūros sklaida. Todėl jis ima analizuoti Rytų ir Pietryčių Aziją bei pastebi, kad joje išskirtinę vietą užima Japonija ir jos populiarioji kultūra. Iwabuchi tyrinėja kaip Japonijos pop kultūra cirkuliuoja Azijos regione bei kitų Azijos šalių populiariosios kultūros recepciją Japonijoje. Jis pastebi, kad Japonijos pop kultūra demonstruoja išplėstines kultūrinės sąveikas su kitomis Azijos dalimis. Anot jo, japoniška pop kultūra sukelia tam tikrus regioninius kultūrinius rezonansus. Pavyzdžiui, japoniškos dramos, anime, pop muzika yra suprantami, priimami ir mėgiami Taivane, Honkonge bei Singapūre, pradeda formuotis fanų grupės, kur visuomenės iš skirtingų šalių ir skirtingų kultūrinių aplinkų sąveikauja. Tai reiškia, kad Japonijos pop kultūra savyje talpina tam tikrus elementus, bruožus, kurie leidžia jai kirsti šalių, etniškumo ir kultūrų ribas. Nors akademikas tyrinėja tik Japonijos pop kultūrą, plečiantis Rytų Azijos pop kultūros studijomis ši idėja perimama ir projektuojama platesniam Rytų Azijos regionui.

Dar du svarbūs akademiniai indėliai į Rytų Azijos pop kultūros studijas yra Chua Beng Huat ir Nissim Kadosh Otmazgin darbai (Chua, 2004; Otmazgin, 2005). Chua ir Otmazgin pastebi, kad palyginus su oficialia kultūra, politika ir tarptautiniais santykiais, populiarioji kultūra kaip neoficiali erdvė įgauna pranašumą. Cirkuliuodama neoficialiai ji turi glaudesnę ir abipusę ryšį su visuomenėmis, todėl nepaiso nacionalinių šalių sienų, etninių ar kultūrinių ribų. Ji prasiskverbia į visas visuomenės gyvenimo sferas

ir jas veikia. Pavyzdžiui, nors Kinijos valdžia draudžia ir riboja daugelio svetimšalių populiariųjų kultūrinių produktų importą į šalį, piratavimo fenomeno dėka, užsienio populiarioji kultūra vis tiek skverbiasi į šalį ir pasiekia jos visuomenę. Anot Otmazgin, populiarioji kultūra yra tokia svarbi Rytų Azijos regione, kad būtent ji ir formuoja šį regioną. Pavyzdžiui, pop kultūros produkcijos ir distribucijos procese jungiasi ir bendradarbiauja skirtingų šalių jėgos, taip kuriasi bendri regioniniai žiniasklaidos aljansai, fanų aljansai (Otmazgin, 2005, 507).

Chua bando paaiškinti populiariosios kultūros tencendiją kirsti nacionalines, etnines ir kultūrinės ribas Rytų Azijos regione. Priežastį galima įžvelgti bendroje istorinėje ir kultūrinėje patirtyje. Imperiniais laikais Rytų Azijos visuomenės jungė besidalinta konfucianistinė kultūra bei dėl besidalintų vertybių susiformavęs bendras konfucianistinis identitetas. Tačiau šiuolaikinėms visuomenėms tradicinis konfucianizmas nebegali pasiūlyti bendrumo jausmo, kadangi jis per daug apunkina visuomenės savo istorine ir filosofine reikšme (Chua, 2004, 2002). Todėl kaip kultūrinė jungtis tarp visuomenių tampa populiarioji kultūra. Anot Chua, ji talpina tam tikrus bendrumus, kurie sudaro galimybę iškilti bendram Rytų Azijos identitetui. Pavyzdžiui, azijietiškos dramos vaizduoja visam regionui aktualias temas, kaip kad jaunų žmonių gyvenimą didmiestyje. Parenkami panašių miestų vaizdai, kurie nepasufleruoja konkrečios veiksmo vietos. Parenkami jauni, vienas į kitą panašūs aktoriai iš skirtingų regiono šalių, kurių išvaizda ryškiai neatspindi tam tikros etninės priklausomybės. Taip pat pop muzikos, televizijos laidų, dramų industrijos naudoja tuos pačius modelius populiariosios kultūros kūrybai ir distribucijai. Visa tai leidžia žmonėms iš įvairių regiono šalių vienodai atpažinti save, savo gyvenimus populiariosios kultūros produkte, todėl leidžia su juo laisvai identifikuotis.

Tiek Chua, tiek Otmazgin savo darbuose didžiausią dėmesį skiria ekonominei populiariosios kultūros sferai. Juk populiarioji kultūra yra neišvengiamai kapitalistinės veiklos sfera, o ekonomika yra konkrečiausias analizuotinas šios sferos objektas (Chua, 2004, 2004). Todėl pabrėžiama pop kultūra iš esmės suvokiama kaip vartotojiškas produktas, nukreiptas į masinį vartojimą. Tai gali tapti problema, kadangi bendrai populiarioji kultūra kaip masinė, komercinė kultūra yra laikoma nekokybiška, šabloniška, neoriginalia. Pabrėždami ekonominį, vartotojišką aspektą ir identifikuodami vienodus

populiariosios kultūros kūrimo, reklamos, skleidimo modelius, akademikai pasufleruoja, kad Rytų Azijos pop kultūra iš tiesų regioną vienija dėl savo vienodumo. Tai sukelia grėsmę manyti, kad Rytų Azijos regione nesiskleidžia savitos, unikalios šalių populiariosios kultūros.

Apibendrinimui, galima teigti, kad Rytų Azijos pop kultūros studija yra svarbi tuo, jog nuo pat jos iškilimo pradžios, akademikai įžvelgė populiariosios kultūros pranašumą laisvai kirsti nacionalines, etnines, istorines ir kultūrinės šalių ribas. To priežastimi įvardijamas išskirtinis populiariosios kultūros bruožas įtraukti ir savyje talpinti įvairius kultūrinius elementus, kuriuos atpažįsta ir su kuriais identifikuotis gali skirtingų regiono šalių visuomenės. Tai reiškia, kad populiarioji kultūra tarsi įgauna multikultūrinio charakterio savybes. Ji talpina bendrą kultūrinį identitetą, kurį Chua pavadina, bendru Rytų Azijos identitetu. Populiarioji kultūra ir bendras kultūrinis identitetas formuoja Rytų Azijos regioną, kuris iš tiesų yra multikultūriškas, sudarytas iš daug skirtingų kultūrų, bet populiariosios kultūros dėka įvairių kultūrų bendruomenės sąveikauja viena su kita ir gali egzistuoti kartu be jokios įtampos. Tačiau teorijų dėstymo lygmenyje didžiausias dėmesys kreipiamas į ekonominį aspektą, kaip kad populiariosios kultūros sferoje veikiančias ekonomines jėgas, tikslingą kultūros produkciją bei distribuciją. Tad į pop kultūrą žiūrima kaip į komercinę, masinio vartojimo kultūrą. Čia neišvengiama populiariosios kultūros pateikimo kaip vartotojiško produkto, kuris yra atsikartojantis, vienodas ir neoriginalus. Todėl metamas naujas akademinis iššūkis, skatinantis atskirose Rytų Azijos šalių pop kultūrose ieškoti savitumo.

2.3. Taivano populiariosios kultūros diskursas

Iškeltas bendras Rytų Azijos identitetas ir Rytų Azijos šalių pop kultūros vienodumo, šabloniškumo idėja meta akademinį iššūkį ir skatina atskirose regiono šalyse ieškoti pop kultūrų savitumo bruožų, artikuluojamo lokalumo. Po Chua straipsnio publikavimo iš tiesų fiksuojamas augantis susidomėjimas ne tik Rytų Azijos pop kultūra apskritai, bet ir atskirų Rytų Azijos šalių kaip kad Japonijos, Pietų Korėjos pop kultūra. Taivanas taip pat nėra išimtis. Tačiau Taivano akademinė visuomenė reaguoja į visai kitus iššūkius, tuos, kurie istoriškai susiformavo lokaliai. Taip pat skirtingai nuo Japonijos ar Pietų Korėjos, kurių populiariosios kultūros diskursas jau susiformavęs (pvz.

Iwabuchi indėlis), yra labai sudėtinga pradėti diskutuoti apie Taivano populiariąją kultūrą kaip apie akademinę studiją. Tai lemia kelios esminės problemos, su kuriomis susiduriama bandant apibrėžti Taivano pop kultūros diskursą. Tačiau Taivano pop kultūros diskursas yra svarbus, kadangi jis atspindi iššūkius ir problemas, su kuriomis susiduria šiuolaikinis Taivanas, siekdamas apibrėžti savo kultūrinį identitetą.

Pirmiausia, apie Taivano pop kultūrą kaip akademinį diskursą kalbėti sunku, nes susidomėjimas Taivano pop kultūra kaip akademiųjų tyrimų objektu dar gana naujas ir apie jį dar tiesiog per mažai parašyta. Taivano populiariąją kultūrą pradėta domėtis tik nuo 1990-ųjų (Pvz. Gold, 1993; Bosco, 1994; ir kiti). Taip pat pirmąjį dešimtmetį pati populiarioji kultūra nebuvo centrinis susidomėjimo objektas. Dažniausiai straipsniai apie ją buvo rašomi ir įtraukiami į knygas tik kaip kitus tyrinėjamus laukus pristatyti, papildyti padedantys tyrimai. Pavyzdžiui, Joseph Bosco straipsnis apie Taivano populiariosios kultūros atsiradimą buvo įtrauktas į knygą „The Other Taiwan: 1945 to the Present“. Joje pagrindinis dėmesys buvo sutelktas į įvairias socio-kultūrinės, ekonomines, politines transformacijas Taivane po Antrojo Pasaulinio karo. Dar vienas pavyzdys yra Koichi Iwabuchi knyga (2002) apie globalizaciją ir Japonijos pop kultūros transnacionalumą, kurioje nedidelis skyrius skirtas Taivano populiariajai kultūrai. Tačiau skyrius naudojamas kaip vienas iš daugelio tyrimų Japonijos pop kultūros transnacionalumo idėjai pagrįsti.

Antroji ir esminė problema, apsunkinanti bandymą apibrėžti populiariosios Taivano kultūros diskursą yra pačių tyrimų turinys. Nors Taivano populiariosios kultūros atsiradimas ir jos tyrinėjimas turėjo reikšti bundančią kultūrinę sąmonę bei galėjo būti Taivano pop kultūros studijos pradžia, iš tiesų vis dar vyravo ryški sinocentriška paradigma ir labiau priminė kinišką studiją. Ilgą laiką Taivanas ir jo populiarioji kultūra buvo analizuojama per kitų šalių, kultūrų prizmę. O akademiniai darbai, kuriuose Taivano pop kultūra imta analizuoti iš Taivano-centriškos perspektyvos atsirado dar visai neseniai. Joseph Bosco yra vienas pirmųjų akademikų atkreipusių dėmesį į populiariosios kultūros sferą Taivane. 1992-aisiais metais jis publikavo straipsnį „The Emergence of Taiwanese popular culture“, kuriame temą analizavo paliesdamas taivanietiško identiteto klausimą. Anot Bosco, identitetas turi reikštis kažkokia kultūrine forma, o žmonės pritaiko elgesį, simbolius, ritualus, kurie leidžia identitetui būti atpažintam (Bosco, 1994,

394). Akademikas pastebi, kad Taivane atsirado nauja kultūrinė erdvė, kurioje taivanietiškas identitetas reiškiasi. Jis teigia, kad ši nauja erdvė yra iš kalbos, religijos, meno ir pramogų sferų pastebima bekylanti Taivano populiarioji kultūra. Iš tiesų šį patebėjimą galima paaiškinti remiantis to meto Taivano situacija. Šalyje vyko daug pokyčių, tik neseniai buvo panaikinta karinė padėtis, viešoji erdvė Taivane pralaisvėjo. Buvo legalizuota politinė opozicija, buvo panaikinti žiniasklaidos suvaržymai bei įvairūs draudimai, iki tol riboję Taivano visuomenės ir kultūros raišką. Bosco analizuoja labiau tradicines pramogų formas kaip kad Taivano operą (*gezaixi* 歌仔戲) ir lėlių teatrą (*budaixi* 布袋戲). Būtent Bosco pradėti šių formų tyrimai bei tolesni kitų mokslininkų darbai apie jas (pvz. Chang, 1997) patvirtino egzistuojančią savitą Taivano populiariąją kultūrą.

Kita vertus, net jei ir Bosco darbas gali būti laikomas pradžia Taivano populiariosios kultūros studijai bei yra gausiai cituojamas kone visų rašančiųjų susijusiomis temomis, pastebima pačio straipsnio kontroversija. Darbe rašoma apie naujos kultūrinės sferos, kurioje gali reikštis identitetai, apie taivanietiškos pop kultūros, atsiradimą Taivane. Tačiau iš tiesų skaitant darbą vargiai randama populiariosios kultūros vertė ir reikšmė pačiam Taivanui ir jo visuomenei. Pavyzdžiui, analizuodamas Taivano populiariąją muziką, Bosco išvelgia jos reikšmę žemyninei Kinijai, bet nesugeba išvelgti jos reikšmės Taivanui. Galiausiai jis apibendrina, kad filmai, muzika bei drabužiai iš Taivano yra svarbūs, nes padėjo apibrėžti modernybę žemyninei Kinijai, tuo pačiu metu pakeičiant salos [Taivano] įvaizdį šalyje (Bosco, 1994, 397). Taigi, kas atrodytų esą Taivano populiariosios kultūros studija *per se*, deja iš tiesų tampa taivanietiškos populiariosios kultūros studija Kinijoje.

Dar vienu pavyzdžiu gali būti laikomas ir taip pat gausiai cituojamas Thomas B. Gold darbas (1993), kuriame autorius analizuoja Taivano ir Honkongo populiariąją kultūrą. Akademikas išvelgia, kad egzistuoja Taivano ir Honkongo populiarioji kultūra. Tačiau jis sulieja abi kultūras į vieną reiškinių ir jį pavadina *Gangtai* (港台). Terminas yra sudarytas iš dviejų sutrumpinimų – *gang* ir *tai*. Pirmasis yra paimtas iš žodžio *Xiangang*, kuris išvertus iš bendrinės kinų kalbos reiškia Honkongą. O antrasis paimtas iš žodžio *Taiwan*, reiškiančio Taivaną. Pačio kiniško termino *Gangtai* vartojimas Taivano populiariajai kultūrai įvardinti pasufleruoja, kad analizuojama ne iš Taivano-centriškos

perspektyvos. Taip pat autorius pristatydamas Taivano populiariąją muziką yra linkęs ją sulieti su Honkongo muzika, tarsi siūlydamas, jog iš šių dviejų besiskiriančių visuomenių skleidžiasi mažai kuo besiskirianti populiarioji kultūra. Todėl skaitant darbą susidaro įspūdis, kad *Gangtai* nurodo į tam tikrą idėją apie populiariosios kultūros, kylančios iš kiniškojo pasaulio periferijų, vienodumą.

Tendenciją devyniasdešimtaisiais Taivano populiariąją kultūrą suvokti ir analizuoti per kiniškos kultūros prizmę galima paaiškinti istorinėmis aplinkybėmis bei Didžiosios Kinijos idėjos pagalba. Pirmiausia, Taivas ilgai buvo valdomas iš žemyninės Kinijos atvykusių kinų – Nacionalinės Liaudies Partijos (*Guomindang*). Jos metu buvo vykdoma sinifikacija, kuri pirmiausia buvo nukreipta į kultūrinę sferą. Sinifikacijos politiką sudarė kiniškos kultūros, kalbos ir ideologijos taivaniečiams diegimas. Buvo įgyvendinta monolingvistinė politika. Kinų kalba tapo oficialia Taivano kalba, ji padaryta privaloma mokyklose, ja kalbama žiniasklaidoje, kalbėti kitomis kalbomis viešajame sektoriuje draudžiama. Tai paaiškina kiniškų terminų Taivano populiariajai kultūrai apibūdinti vartojimą net ir pasibaigus valdymui. Taip pat Taivane dominavo sinocentriška paradigma, kurios sunku buvo atsisakyti ir kuri tik vėlesniame devintajame dešimtmetyje pradėta kvestionuoti. Tiek Bosco, tiek Gold darbai atspindi, kad ši sinocentriška paradigma vyravo ir Taivano popkultūros pirmtakų darbuose, kadangi ideologiškai Kinija vis dar buvo laikoma svarbiausiu kultūriniu centru, į kurį vis atsižengiama net ir analizuojant išskirtinai lokalias kultūros formas.

Akademinį diskursą taip pat veikė Didžiosios Kinijos idėja. Terminas Didžioji Kinija buvo pasitelkiamas nurodyti į žemyninę Kiniją, Honkongą, Makau ir Taivaną, kaip į vieną darinį. Iš esmės tai nurodė į ekonominį bendradarbiavimą, kuris buvo aiškinamas kaip bendros kultūriškai susisiejusios konfucianistinės visuomenės rezultatas, sujungiantis diasporos visuomenes viena su kita, o galiausiai tuo pačiu ir su jų protėvių gimtąja žeme – Kinija. Didžiosios Kinijos idėja buvo tokia įtaigi, kad ji persmelkė įvairias to meto akademines sritis, tad kultūra, o tuo pačiu ir populiarioji kultūra, nebuvo išimtis. Pavyzdžiui, Tu Weiming rašė apie Taivano kultūrinį identitetą ir kultūrinę Kiniją, kuri apima visus žmones, kilusius iš etninių kinų, ir sudaro vieną homogeninį kultūrinį bloką (Tu, 1996). Tai taip pat paaiškina tendenciją kodėl pačiuose pirmuosiuose akademinuose darbuose apie Taivano populiariąją kultūrą visgi svarbiausia analizės ašis

nebuvo jos unikalumas ir reikšmė Taivanui, bet buvo nuolat atsigrežiamą į žemyninę Kiniją kaip į kultūrinį centrą ir ieškoma pop kultūros reikšmė jai.

Tačiau pradėjus busti taivanietiškai sąmonei, Taivanui žengiant demokratinio valdymo ir politinio atsiskyrimo nuo Kinijos link, o vėliau pagaliau priėmus demokratiją, buvo pabrėžiama vietinė kultūra ir kultūrinis centras persikėlė į Taivaną. Šie pokyčiai pastebimi Taivano populiariosios kultūros diskurse. Galima išskirti dvi šio laikotarpio akademines tendencijas. Pirmiausia imta pabrėžti lokaliai orientuotą populiariąją kultūrą, kaip pavyzdžiui, naktines priekyvietes (Yu, 2004), *taike* kultūrą (Ho, 2009) ar populiariąją religiją (Moskowitz, 2005; Jordan 2004). Taip pat pabrėžtas kitų kultūrų, globalios kultūros lokalizacijos procesas (pvz. Ho, 1994; Watson, 1997) arba globaliai populiaraus sporto kultūros lokalizacija, kaip pavyzdžiui, beisbolo (Morris 2004; Lin, 2012). Dar vienu pokyčiu gali būti laikomas fiksuojamas augantis akademiškų susidomėjimas Taivano pop kultūra kaip akademinio tyrimų objektu. Pavyzdžiui, išleista keletas knygų, kuriose centrinis susidomėjimo objektas yra Taivano populiarioji kultūra (Morris, 2004; Moskowitz, 2011). Taip pat 2015 metais akademinis žurnalas *East Asian Journal of Popular Culture* paskelbė skiriantis teminį ledinį Taivano pop kultūros temai ir pakvietė mokslininkus siųsti straipsnius su atliktais tyrimais apie jos išskirtinumą. Augantis susidomėjimas rodo, kad temos aktualumas auga ir kad tokie tyrimai yra svarbūs ir reikalingi šiuolaikinio Taivano visuomenės tyrinėjimams. Visa tai reiškia, kad įvyko lūžis ir populiarioji Taivano kultūra pradėta suvokti kaip svarbi lokaliems procesams, imta analizuoti iš Taivano-centriško požiūrio taško bei ieškoma jos reikšmės pačio Taivano viduje, o nebe Kinijai ar kiniško regiono visuomenėms.

Tačiau, nors ir pastebimas lūžis, didžioji dalis pirminių problemų dar išlieka. Nors auga susidomėjimas Taivano pop kultūra, palyginus su susidomėjimu ir darbų, kurie buvo atlikti apie Japonijos ar Pietų Korėjos populiariąją kultūrą, skaičiumi ir tematikos platumu, galima teigti, kad apie Taivaną atlikta vis dar kritiškai mažai tyrimų ir egzistuoja jų trūkumas. Taip pat tendencija išlieka ir labai mažai darbų atlikta apie pačio Taivano kuriamą pop kultūrą bei iš Taivano-centriškos perspektyvos. Vis dar dominuoja tyrimai apie Japonijos (pvz. Ko, 2003; Ho, 2003; Martin, 2012), Pietų Korėjos (pvz. Yang, 2008; Sung, 2010) ar Amerikos populiariąją kultūrą (pvz. Wang ir Chen, 2006; Chun, 2012) ir tam tikrus jų transnacionalius bruožus. Nors ir Taivas politiška

atsiskyrė nuo Kinijos, kultūrinėje sferoje Didžiosios Kinijos idėja niekur neišnyko ir terminas gajus net iki šių dienų. Jis ryškiai pastebimas kalbant apie populiariąją kultūrą. Pavyzdžiui, medijose televizijos, filmų ir muzikos industrijos kinų kalba yra dažnai priskiriamos kaip Didžiosios Kinijos kultūrinis aspektas. O akademinėje erdvėje Rytų Azijos pop kultūros akademikai kalbėdami apie šiuolaikinę Taivano pop kultūrą dėl bendro kultūrinio identiteto talpinimo vis dar yra linkę ją priskirti kultūriškai kiniškajam regionui, kurį sudaro Honkongas, Singapūras ir Kinija (Chua, 2004; Otmazgin, 2005).

Taip pat Taivano pop kultūros akademiniam diskurse iškilo nauja problema. Dėl anksčiau diskurse vyravusios sinocentriškos paradigmos pradėti ieškoti, analizuoti ir pabrėžti lokalumai. Tačiau ėmė rasti akademinių darbų, kuriuose populiarioji kultūra pateikiama kaip šiuolaikinė Taivano pasipriešinimo buvusiai kultūrinei hegemonijai erdvė, kurioje siekiama atsiriboti nuo sinocentriško požiūrio taško. Pavyzdžiui, Wai-Chung Ho darbe apie kinišką ir taivanietišką identitetus Taivano pop muzikoje, pop muzika tampa erdvė, kurioje identitetai konfliktuoja ir įžvelgiama nuolatinė įtampa tarp jų (Ho, 2015). Problema tampa tai, kad taivanietiškumas ir kiniškumas pateikiami konfrontaciniame santykiyje, priešpriešoje vienas su kitu. Taip perkeliama istoriškai, politiškai egzistavusi įtampa į šiuolaikinę neoficialią erdvę kaip kad populiarioji kultūra. Todėl tampa sunku įsivaizduoti, kad abu dariniai gali sėkmingai egzistuoti šalia vienas kito nesukeldami įtampos bei neprimindami apie istorines nuoskaudas. Tai reiškia, kad nors ir stengiamasi pabrėžti Taivano kultūrinį išskirtinumą nuo Kinijos supriešinimo pagalba, tačiau toks pasirinkimas ne tik neišsprendžia Taivano studijose įsisenėjusios taivanietiškumo ir kiniškumo dichotomijos problemos, bet ir ją paaštrina. Faktas pasufleruoja, kad kiniška kultūra net ir populiariosios kultūros sferoje, net ir šiuolaikiniame Taivane, akademikų yra vis dar matoma grėsme iš praeities bei tuo pačiu vis dar išlieka svarbiausiu faktoriumi apibrėžiančiu Taivaną ir jo kultūrą.

Galima apibendrinti, kad Taivano pop kultūros diskursas būdamas dar nauja, dar besiformuojančia ir mažai tyrinėta studija, yra veikiamas lokalių iššūkių ir patiria panašias tendencijas kaip ir bendras Taivano kultūros diskursas. Tačiau tuo pačiu metu jis atspindi ir dalį globalių populiariosios kultūros diskurso formavimosi tendencijų. Taivano pop kultūros diskursas pradeda formotis pralaisvėjus viešajai sferai ir pabudus kultūrinei sąmonei. Studijos pradžioje susidūrimas su unikalios kultūrinės patirties suformuotais

iššūkais, Didžiosios Kinijos idėja, paskatina poreikį ieškoti kultūrinio išskirtinumo bei siekį atitolti nuo dominavusios sinocentriškos mąstymo tradicijos. Tai reiškia, populiarioji kultūra formuojasi kaip viena iš kultūrinių atsvaros formų buvusiai elitinei, hegemoninei kultūrai. Dėl jo susiformavimo ištakų priešpriešoje, kultūrinėje atskirtyje, Taivano pop kultūros diskurse įžvelgiamas toks požiūris į savitą kultūrinį identitetą, kuris net ir pasikeitus visuomenės situacijai šalyje, jį ir toliau apibrėžia priešpriešoje su kiniška kultūra, o jo esminiu bruožu tampa besitęsianti įtampa tarp pastarųjų.

3. Multikultūrinė Taivano pop kultūra

Šiuolaikinis Taivanas yra multietninė, multilingvistinė visuomenė. Todėl remiantis Taivano pop kultūros diskurso analize peršasi išvada, kad tokia visuomenė neturi galimybės mėgautis populiarįja kultūra šalyje nepatirdama tam tikros kultūrinės įtampos ir neatsiribodama nuo praeities nuoskaudų. Tačiau neseniai pasiūlytas naujas ir alternatyvus taivanietiško multikultūriškumo požiūris, kuris būdamas iš dalies apolitišku, naikina įtampus taškus ir leidžia įtraukti įvairias kultūras ir jų įtakas į besitęsiantį Taivano kultūrinio identiteto apibrėžimo procesą. Multikultūrinis požiūris svarbiausias tuo, kad sutelkiamas dėmesys į pozityvų papildymo aspektą ir atsiribojama nuo neigiančio, konfrontacinio santykio tarp kultūrų. Taip pat jis pademonstruoja, kad propaguojama kultūrinio pasirinkimo laisvė. Nors šiuolaikinio Taivano pop kultūroje išties randama nemažai lokalumo pabrėžimo, taivanietiškumo iškelimo pavyzdžių, kuriais išreiškiamos esminės taivanietiško kultūrinio identiteto sudamosios dalys: išskirtinis gyvenimo būdas, vietinė kilmė, kultūrinio centro buvimas šalies viduje, Taipėjuje. Tačiau svarbiausia, kad šiuose pavyzdžiuose nepastebimas konfrontacinis santykis su buvusiomis kultūrinėmis įtakomis ir nekeliami nereikalinga įtampa etniškai ir kultūriškai skirtingai Taivano visuomenei. Taivano pop kultūra artikuliuoja multikultūrinį šalies ir jo visuomenės identitetą, kur neatmetamos, bet priimamos, pripažįstamos ir savo naudai pritaikomos kaidase dominavusių japonų, kinų kultūrų įtakos.

3.1. Multikultūrinio požiūrio iškilimas

Pastaraisiais dešimtmečiais fiksuojamas naujas kultūrinis lūžis socialiniuose ir humanitariniuose moksluose. Kai pasaulyje pradėjo cirkuliuoti postmodernizmo ir globalizacijos idėjos, iki tol formuotas akademikų akcentas ties kultūrine atskirtimi pamažu pradėjo nykti. Formuluojamos multikultūriškumo teorijos, kurios skatino visuomenes ir jų šalių kultūras analizuoti kaip labiau multikultūrinius, hibridinius darinius. Taivane akademikai suvokdami, kad šiuolaikinė šalies visuomenė yra postmoderni ir globali, taip pat pasuko multikultūriškumo link. Todėl pasiūlytas naujas ir alternatyvus multikultūrinis požiūris į Taivano kultūrą ir kultūrinį identitetą. Būdamas apolitišku jis naikina anksčiau akademikų akcentuotus įtampus taškus ir leidžia įtraukti įvairias kultūras ir jų įtakas į besitęsiantį Taivano kultūrinio identiteto apibrėžimo procesą. Sekant globalia kultūros studijų tendencija kalbėti apie visuomenių multikultūriškumą ir kultūrų hibridiškumą, Taivano akademikai multikultūriškume įžvelgia ne tik išeitį istoriškai ir politiškai susiformavusioms įtampoms atsikratyti, bet ir būdą pademonstruoti šiuolaikinio Taivano kultūrinės erdvės savitumą.

Anot akademikų vieni svarbiausių postmodernizmo aspektų yra nuolat kintantys identitetai (Kellner, 1992) bei atskirties tarp žemosios ir aukštosios kultūros nykimas (Jameson, 1998). Kultūros teoretikai, apsvarstydami postmodernistinį pokytį visuomenėse, išskėlė multikultūralizmo idėją. Pirmiausia formavo ją kaip mąstymo tradiciją politinėje filosofijoje, kurioje kalbame apie tinkamą reakciją į susiformavusią kultūrinę ir religinę įvairovę visuomenėse. Multikultūralizmas yra glaudžiai susijęs su identiteto politika, pripažinimo politika, nes jų pagalba stengiamasi iš naujo įvertinti anksčiau marginalizuotus ir negerbtus identitetus bei pakeisti dominavusių reprezentacijų braižą (Gutmann, 2003). Multikultūralizmas taip pat įtraukia ekonominį aspektą ir politinę jėgą, kadangi reikalauja ekonominių ir politinių trūkumų atlyginimo, kurie dažniausiai būna žmonių mažumos statuso rezultatai.

Multikultūralistai labiausiai koncentruojasi ties kultūra ir kultūrinėmis grupėmis. Tačiau jų siekiai įtraukia ir religijas, etniškumą, tautiškumą, rasę. Kultūra yra labai platus konceptas ir šios kategorijos vienaip ar kitaip įeina į kultūros sampratą (Song, 2007). Nors multikultūralizmas atrodytų panašus į antirasizmą, nes aktyviai propaguoja toleranciją, tačiau tai du skirtingi dalykai. Antirasizmo atstovai linkę pabrėžti

viktimizaciją ir pasipriešinimą, tuo tarpu multikultūralizme viktimizacija ir pasipriešinimas nefigūruoja, o pabrėžiamas kultūrinio gyvenimo, kultūrinės išraiškos, kultūrinių pasiekimų įvairovė (Blum 1992, 14). Tai reiškia, kad multikultūralizmo teorijoje atitrūkstama nuo atskirties tarp kultūrų ir įtampos, kurias atskirtis formavo. Multikultūralizmas, kilęs iš liberalizmo, yra paremtas liberaliomis vertybėmis ir lygybės autonomija (Kymlicka 1989; 1995; 2001). Tai yra labai svarbus aspektas, nes manoma, kad kultūra instrumentiškai svarbi individams dėl to, kad ji suteikia individualią autonomiją. Svarbiausias autonomijos aspektas yra galimybė turėti įvairų sprekrą pasirinkimų. Būtent kultūros suteikia pasirinkimų kontekstus, kurie suteikia įvairius socialinius scenarijus ir naratyvus, padaro juos prasmingais žmonių gyvenimuose (Appiah, 2005). O multikultūralizmo teorijos atstovai, pabrėždami kultūrinę įvairovę, pasiūlo, kad įvairių kultūrų elementai gali sėkmingai egzistuoti vienoje erdvėje papildydami vienas kitą, tuo pačiu metu nesukeldami įtampos žmonėms dėl jų kultūrinių pasirinkimų, kad ir kokie jie bebūtų.

Akademikų požiūris į populiariąją kultūrą taip pat ėmė keistis, kai pasaulyje pradėjo cirkuliuoti postmodernizmo ir globalizacijos idėjos. Anot Jameson, esminis postmodernizmo bruožas buvo atskirties tarp žemosios ir aukštosios kultūros nykimas (Jameson, 1998). Todėl ir susikoncentravimas ties kokybiniu aspektu bei ties populiariosios kultūros ir aukštosios kultūros atskirtimi palaipsniui ėmė blėsti. Veikiant globalizacijos procesams, kurių dėka žmonės iš viso pasaulio susijungia į vieną pasaulinę visuomenę (Albrow; King, 1990), intensyvėjo pasauliniai socialiniai ir kultūriniai santykiai, kurie sujungė tolimus lokalumus taip, kad lokalūs įvykiai tapo formuojami įvykių, nutikusių už daugelio mylių, ir atvirkščiai (Giddens, 1991, 64). Globalizacijos teorijų šviesoje, į kultūras labiau pradėta žvelgti kaip į hibridinius, multikultūrinius darinius, nei kaip į skirtingas, išskirtinai savitas. Netrukus kultūros studijose iškilo multikultūrinis požiūris, kurio teorijos šviesoje imta analizuoti ir populiarioji kultūra (pvz. Rowse, 1985; Cawelti, 1996 ir kiti). Populiarioji kultūra pradėta suvokti kaip įtraukianti įvairių kultūrų elementus nepaisydama istoriškai, politiškai, intelektiškai besiformavusių įtampų tarp jų, todėl apeliuoja auditorijai iš skirtingų kultūrinių aplinkų ir ji gali mėgautis populiariąja kultūra nepatirdama įtampos. Pavyzdžiui, John G. Cawelti pastebi, kad amerikietiškoj populiariojoj kultūroj egzistuoja daug afrikietiškos kultūros

elementų, nepaisant to, kad istoriniame kontekste Amerikoje amerikietiška kulūtra buvo hegemonija, o afrikietiška laikyta žemesne bei egzistavo tam tikra įtampa (Cawelti, 1996).

Šiuolaikinio Taivano akademikai taip pat tendencingai renkasi multikultūralizmo kryptį jo visuomenei analizuoti. Pavyzdžiui, Wang analizuoja Hakka etninę grupę ir jų aktyvėjančią integraciją pateikia kaip multikultūrinio Taivano formavimosi įrodymą (Wang, 2004). Multikultūriškumo elementai randami ir taivaniečių literatūroje (Miao ir kiti, 2014). Jens Damm teigia, kad sekdamas Europos pavyzdžiu, Taivanas multikultūriškumą įtvirtino kaip svarbiausią kultūrinės politikos aspektą įstatymiškai ir konstituciškai (Damm, 2012). Naikinama ir istoriškai besiformavusi atskirtis tarp žmonių grupių. Pavyzdžiui, Vidaus Reikalų Ministerija nusprendė panaikinti protėvių kilmės registrą ir jį pakeisti gimimo vietos registru. Taip oficialiai panaikinta probleminė atskirtis tarp gyventojų, kilusių iš pirmosios kartos taivaniečių atvykusių gyventi dar iki Antrojo Pasaulinio karo ir atvykusių gyventi Nacionalinės Liaudies Partijos metu.). Taip pat Taivano multikultūriškumo idėja vis aktyviau pristatoma visuomenei, nes apie ją rašoma globaliose ir lokaliuose medijose (pvz. iš *The Diplomat*, Prowse, 2015; *Taiwan Today*, Huang, 2016 ir kiti.)

Kad įrodyti, jog Taivane iš tiesų propaguojamas multikultūriškumas galima surasti daugiau pavyzdžių. Pavyzdžiui, išanalizavus kaip ženkliai išaugo migracijos tendencijos per pastarąjį dešimtmetį. Nuo 2005 m. iki 2014 m. atvykusių gyventi į Taivaną užsieniečių skaičius padidėjo apie penkis kartus. Tarp jų ir gyventojai, persikėlę iš Kinijos. Emigrantai formuoja naujas kartas Taivane (Prowse, 2015). Formuojasi transnacionalinės bendruomenės, kaip kad migrantai darbininkai, užsieniečiai nuotakos (Wang, 2007). 2014-aisiais metais netgi buvo svarstoma atvykusiems gyventi suteikti dvigubą pilietybę. Taivane taip pat ženkliai padaugėjo studentų, atvykstančių studijuoti iš užsienio šalių (Leung, 2014). O pastaraisiais metais tarp jų ir rekordinis skaičius studentų iš Kinijos, kas pasufleruoja, jog įtampa blėsta formuojantis jaunajai kartai. (iš *Taiwan Today*, 2014).

Dar vienas aspektas, bylojantis apie multikultūriškumą yra pasirinkta šiuolaikinio Taivano kalbos politika. Svarbiausias multikultūriškumo įrodymas, kad Taivano visuomenė netapo monolingvistinė (Wei, 2006). Nors ir propaguojamos vietinės

kalbos, *lingua franca* išliko bendrinė kinų kalba, kuri vartojama oficialioje aplinkoje ir kuria gali susikalbėti didžioji dalis taivaniečių. Tačiau neoficialioje aplinkoje dažnai kalbama vietinėmis Hoklo ir Hakka kalbomis. Vis labiau populiarėja tarptautinė anglų kalba. Visų šių kalbų mokoma mokykloje pradinėse klasėse, vėliau privalomos lieka tik bendrinė kinų ir anglų kalbos. O vietines kalbas galima rinktis kaip papildomus dalykus. Todėl visuomenė turi laisvą kalbinį saviraiškos pasirinkimą, ko ilgai neturėjo iki demokratizacijos.

Dar vienas multikultūriškumo pavyzdys, kad stangiamasi atsiriboti nuo istoriškai, politiškai besiformavusių įtampų tarp kultūrų. Pavyzdžiui, tarp Taivano ir Japonijos. Kad ir kokios įtampos egzistavo kolonijinėje praeityje, Taivano visuomenė nėra priešiška nusiteikusi Japonijai, netgi atvirkščiai, ji jaučia artimą ryšį. Taivane auga japoniškos produkcijos vartojimas, gausu japoniškų filmų, serialų, muzikos. Taip pat Taivane nenugriaunami japonų valdymo laikotarpiu statyti pastatai, išlaikoma jų originali architektūra, kuri neatmeta, bet primena apie bendrą istoriją ir bendrą patirtį (Laskai, 2014). Šie pastatai ir jų istorinis kontekstas naudojami pramogai, viduje įrengiami restoranai, juose dirba japoniškai apsirengę darbuotojai, tad apsilankę žmonės gali pajusti laikotarpio dvasią. Tai atskleidžia valdžios požiūrį, kad kolonijinė istorija neturėtų apsinkinti šiuolaikinės Taivano visuomenės perkeldama praeities įtampas taškus į šiandieninį gyvenimą. Taip išvengiama įtampos tarp skirtingų kultūrų visuomenių ir išlaikomas bendras pozityvus visuomenės požiūris viena į kitą. Pavyzdžiui, 2009 m. atliktos visuomenės apklausos tyrimo rezultatai rodo, kad Japonija yra mėgstamiausia šalis, kurią taivaniečiai norėtų aplankyti. Japonija taip pat yra šalis, kurioje jie norėtų gyventi, jei negalėtų gyventi Taivane (He, 2014, 492). Panaši tendencija yra ir su Kinija. Nors politinėje erdėje egzistuoja įtampa, tačiau kultūrinėje erdvėje įtampa nejaučiama. Taivanas kupinas tradicinės kiniškos architektūros, kaip kad šventyklų, kuriose kas dieną apsilanko begalės žmonių. Vyksta tradicinės kiniškos šventės, kuriose dalyvauja kone kiekvienas taivaniečiai. Taip pat kaip ir vietinė, taip ir tradicinė kinų kultūra pasitelkiama turizmo sferoje ir neša šaliai ekonominę naudą.

Apibendrinimui, galima išvada, kad šiuolaikinio Taivano kultūros politikos centrinis tikslas iš tiesų nėra de-sinifikacija ar siekis bet kokių kitų kultūrų, kalbų kainą išskelti ir įtvirtinti savitą kultūrinį identitetą, kadangi apskritai nesiekiami jokių grupių,

kultūrų ar kalbų atmetimo, marginalizacijos. Kultūros sferoje naudojami demokratiniai, multikultūriniai būdai, kurie leidžia integruoti taivanietiškus elementus į valstybės ir visuomenės gyvenimo procesus, tačiau išlaiko laisvą erdvę žmogaus kultūriniam pasirinkimams. Multikultūrinis požiūris svarbus tampa tuo, kad sutelkiamas dėmesys į pozityvų papildymo aspektą ir atsiribojama nuo neigiančio, konfrontacinio santykio tarp kultūrų. Todėl multikultūriškumo paieškos ir analizė leidžia suvokti, kad šiuolaikinis Taivanas veikiau siekia atsiriboti nuo ekstremumo iškelti savitą kultūrą dominavusių kultūrų neigimo, pasipriešinimo joms ir įtampos demonstravimo pagalba. Iš tiesų jis renkasi priimti ir pripažinti buvusias kultūrinės įtakos išlaikydamas jų paveldą taip demonstruodamas multikultūrinį savo kultūrinio identiteto charakterį.

3.2. *Taike* fenomenas

Po Taivano demokratizacijos ir taivanizacijos politikos pradžios, vienas iš rezultatų buvo, kad Taivane iškilo taivanietišką identitetą propaguojančios subkultūros. Viena iš ryškiausių taivanietiško išraiškų šiuolaikinėje Taivano pop kultūroje ir yra tokia subkultūra, vadinama *taike* (台客). Tačiau ji yra svarbi ne tik dėl to, kad pasiūlo žvilgnį į tai, kaip reiškiasi taivanietiškumas, bet ir atspindi su juo bei Taivano kultūra susijusias problemas.

Kas yra *taike*? *Taike* yra apibrėžiama įvairiai. *Taike* laikoma unikalia subkultūra, medijų produkcija ar kultūrinės hegemonijos išraiška (Tong, 2003; Cong, 2006 ir kiti). Egzistuoja penki *taike* apibrėžiantys faktoriai. Tai specifinis mados jausmas, lokaliai lingvistinės praktikos, elgesys bei mentalitetas. Bendrai *taike* yra žmonės, dažniausiai jaunoji karta, kuri perima ir modernizuoja vietinio taivaniečio įvaizdį, Nacionalinės Liaudies Partijos valdymo metu laikytą atsilikimo, provincialumo simboliu. Labai svarbi charakteristika, kad *taike* kalba ir net keikiasi tik vietinėmis kalbomis. Dar vienas *taike* apibrėžimas yra, kad tai kultūros pagrindu susiformavęs jaunųjų taivaniečių stereotipas, kurių gyvenimas, lingvistinis repertuaras ir mados yra laikomi išskirtinai lokaliais, tačiau tuo pačiu ir nesėkmingomis dabartinių populiariųjų tendencijų imitacijomis. Tačiau pozityviaja prasme, taip siekiama išreikšti pasididžiavimą savo kultūra ir parodyti jos unikalumą. Subkultūros nariai rengiasi kuo paprasčiau, apsmukusiais džinsais ir

marškinėliais, avi simbolinėmis šlepetėmis per pirštą (*flip-flops*). Jie sąmoningai pasirenka kalbėti vietiniais dialektais, valgyti vietinius valgius. Jie taip pat dažnai apibūdinami kaip iššišokėliai savo neprideramu elgesiu, nuolat kramtydami betelio riešutus, tačiau taip jie sieka perdėtai pademonstruoti pasididžiavimą savo specifiniu elgesiu, kuris seniau buvo laikomas vulgariu ir draustinu (Chang, 2006). Madinga atributika tampa ne prabangi mašina, bet dar anksčiau Taivano provincijose paplitęs motorinis dviratis – mopedas. Tai rodo, kad taivanietiško propagavimas tampa aktualus ne tik žmonėms, patyrusiems sinifikacijos, kultūrinės priespaudos laikus, bet ir jaunajai, dar tik besiformuojančiai kartai. Tai taip pat reiškia, kad taivanietiškas artikuliuojamas ne tik oficialioje politizuotoje erdvėje, kaip kad rinkimų kampanijos, bet persikelia ir į neoficialiąją erdvę, tampa populiariosios kultūros tendencija.

Pats terminas *taike* Tavane jau egzistuoja beveik pusamžį. Jis patyrė tam tikrus pokyčius Taivano socio-politinių transformacijų metu. Manoma, kad *taike* terminas pradėtas vartoti dar 1960 – 1970 metais, kai iš žemyninės Kinijos atvykę gyventojai (*waishengren*, 外省人) vietinius gyventojus (*benshengren*, 本省人) vadindavo *taike*, siekdami sumenkinti ir pabrėžti jų gyvenimo būdą, išvaizdą bei elgesio ypatumus kaip nepriimtinius ir vulgarius. Nuo 1990-ųjų, kaip pralaisvėjo viešoji sfera ir atsirado nišų kultūrinei išraiškai Taivane, termino reikšmė šiek tiek kito ir menkinanti potekstė palaipsniui nyko. *Taike* terminas pradėtas vartoti nurodant tik į išskirtinai lokaliai besirengiančius, kalbančius ir besielgiančius žmones. Tačiau *taike* termino samprata labiausiai kito ir suklestėjo Taivano demokratizacijos laikotarpiu bei po jo, kai aktyviausiai pradėta propaguoti ir su pačiomis svarbiausiomis šalies sferomis susieta vietinė kultūra. Terminas permąstytas ir pradėtas naudoti kaip madingas, vartotinas ar net itin populiarius. Prie to itin prisidėjo medijos, kuriose vis dažniau pradėjo rodytis žmonės, priklausantys šiai grupei. Pavyzdžiui, *taike* buvo kviečiami į pokalbių laidas pristatyti bei diskutuoti apie savo aprangos būdą bei gyvenimo stilių. *Taike* matomumas ir žinomumas visuomenėje augo, o tuo pačiu ir jų propaguojamo taivanietiško populiarumas.

Nuo to laiko, *taike* aktyviai reikėsi ir buvo pateikiama kaip taivanietiško išraiška. Tam pagrįsti galima analizuoti kelis svarbiausius įvykius. Piamiausia, *taike* skverbėsi į literatūros erdvę. Buvo išleistos lengvo pobūdžio knygos, skirtos *taike* kultūrai pristatyti ir analizuoti. Pavyzdžiui, knygos „Call Me Taikel!” (Call me 台客, Bian, 2005)

ir „Empires and Taïke“ (帝國和台客, Chang, 2008), kuriose autoriai *taïke* pateikė kaip populiarių lokalsios kultūros simbolių. Taip pat buvo išleisti specialūs žurnalų numeriai, kaip pavyzdžiui, „Eslite Reader“, kuriuose *taïke* susieta su vietiniais menais bei kultūra (Li, 2006). *Taïke* taip pat skverbėsi į medijų sferą. Pavyzdžiui, populiari TBS televizijos programa *Liangdai dianli gongsi* (二代電力公司) paskyrė laidą *taïke* kultūrai ir kvietė *taïke* grupei priklausančius studentus pačius padiskutuoti apie problemas, susijusias su kultūra. Tačiau kone svarbiausias įvykis ir *taïke* kaip lokalsios kultūros simbolio svarbos pademonstravimo kulminacija buvo 2005-aisiais metais, kai buvo surengtas masinis *taïke* rokenrolo koncertas. Jo metu terminas *taïke* buvo vartojamas kaip reikšmingiausias lokalumo simbolis (Ho, 2009). Tokie garsūs atlikėjai kaip Wubai (伍佰) ir Chen Sheng (陳昇) išdidžiai prisiėmė terminą ir jį reprezentatyviai vartojo. Taigi, iš šių pavyzdžių galima apibendrinti, kad *taïke* suvokiamas ir pateikiamas kaip vietinis identitetas bei yra unikaliai taïvanietiškias.

Iš tiesų *taïke* yra svarbi analizei, kadangi ji ne tik artikuliuoja taïvanietiškumą, bet ir yra Taïvano kultūrinio identiteto problemos atspindys. Kultūrinę stigimą parodo keletas faktorių. Pirmiausia, tai pats terminas, jo reikšmė ir vartojimas. Terminas *taïke* yra sudarytas iš dviejų sutrumpinimų. *Tai* nurodo į Taïvaną, o *ke* gali turėti dvi reikšmes – svečias arba lankytojas. Tai reiškia, kad patys vietiniai gyventojai, kurie yra esminiai lokalumo simboliai, yra tiesiogiai vadinami tik svečiais ar lankytojais. Jei tai būtų Nacionalinės Liaudies Partijos valdymo laikotarpiu, toks pavadinimas būtų logiškas, kadangi tuo metu buvo gajū žemyninės Kinijos, kaip seniai prarastos tėvynės, į kurią reikia sugrįžti, idėja. Todėl Taïvanas gyventojams ideologiškai buvo tik vizituojama vieta. Tačiau problema tampa tai, kad iki šiol tokiam lokalios kultūros simboliui kaip *taïke* nėra vietinio terminio vietinėmis kalbomis. O tai rodo, kad vis dar yra šnekama kiniškais terminais, kurie vis primina, kad ilgą laiką Taïvaną apibrėžė ne jis pats, o svetimšalių jėgos. Kai vyko *taïke* roko koncertas, šis terminas sudarė problemų, kadangi koncerte buvo propaguojamos vietinės kalbos, o atlikėjai, siekdami *taïke* susieti su taïvanietišku identitetu, turėjo nepaliaujamai keisti kalbas iš vietinių į bendrinę kinų kalbą (Ho, 2009). Tai reiškia, kad iš tiesų *taïke* terminas lokalumui apibūdinti yra ne savitas, bet atvykėlių kinų (*waishengren*) suformuotas konstruktas.

Būtent dėl buvimo kinų suformuotu konstruktu, *taike* atspindi taivanietiško *versus* kiniškumo dichotomiją. Pavyzdžiui, 2005-aisiais metais buvo surengta žiniasklaidos konferencija, skirta *taike* problemoms aptarti. Konferencijoje dalyvavo įvairios politinės organizacijos, kaip kad Taivano Šiaurės Bendruomenė, Taivano Universitetų Profesorių Asociacija. Išanalizavus *taike* vartojimą, buvo pastebėta, kad terminas iš tiesų nurodo į Taivano buvimą tik antroje vietoje po Kinijos. Kilęs nepasitenkinimas terminu paskatino pasiūlyti visišką termino atsisakymą. Tai reiškia, kad siekama atsiriboti nuo bet kokių kiniškumo liekanų, net jei tai būtų terminas taivaniškumui įvardinti. Tačiau, kita vertus, nebuvo pasiūlyta jokių alternatyvų *taike* apibūdinti.

Kita vertus, galima pasiūlyti visai kitokį, alternatyvų požiūrį į *taike*. Jei pažvelgtume į jį multikultūrinio Moscowitz požiūrio šviesoje, pastebėtume, kad taivanietiško ir kiniškumo dichotomija bei įtampa tarp šių dviejų konstrukto pranyksta. Nepaisant to, kad *taike* terminas yra kiniškas konstruktas ir nurodo į Taivaną, kaip į periferinę erdvę, primena bendrą skaudžią praeitį su Kinija, patys *taike* grupei priklausantys žmonės to nesureikšmina. Jie ir toliau išdidžiai terminą vartodami savęs identifikacijai parodo, kad neatmetama buvusių kultūrinių įtakų. Tai reiškia, kad ne tik vietinis išskirtinumas kaip vietinės kalbos, mados, maistas ir elgesys, bet ir reflektuojama bei pripažįstama kultūrinė patirtis, kitų kultūrų įtakos yra vienodai svarbūs faktoriai, kurie apibrėžia tokį taivaniškumo, lokalumo simbolį kaip *taike*. Galima apibendrinti, kad lokali kultūra susideda tiek iš buvusių kultūrinių įtakų, tiek iš specifinių vietinių elementų. Todėl kultūrinis identitetas *taike* atveju reiškia kultūrinę patirtį, kurios dėka unikalumas buvo paskatintas reikštis. Taip pat *taike* tapo toks populiarus, kad iš jo kilo ir kitas populiarusis posakis kasdieninėje šnekamojoje kalboje Taivane „that’s so tai!“, apibūdinantis viską, kas susiję su *taike* ir yra unikaliai taivanietiška (Su, 2011). Šis *taike* pavyzdys panašus į tai, apie ką rašė Wilson Harris (1995). Jis analizuodamas pokolonijinę visuomenę Karibuose tyrinėjo limbo šokį ir pastebėjo, kad kolonijinės praktikos išlieka ir vis tiek apibrėžia bendruomenės pokolonijiniu laikotarpiu. Tačiau išlikusi kolonijinė praktika, kurios egzistencija, įtaka nėra neigiama, bei kuri nėra laikoma istorine nuoskauda, pakeičia reikšmę ir suteikia galimybę unikaliam apibrėžti save.

Apibendrinant šią analizę, galima teigti, kad taivanietiškumas populiariojoje kultūroje, kaip ir jo simbolis *taike*, iš tiesų nėra natūraliai susiformavęs reiškinys, paskatintas natūralaus poreikio apibrėžti save. Taivanietiškumas iš dalies yra svetimas konstruktas, paskatintas istorinių, ir socio-politinių aplinkybių susidūrus su politiniu, kultūriniu „kitu“. Analizuojant jį šių aplinkybių šviesoje, neišvengiama tendencija tampa pabrėžti įtampą tarp buvusios kultūrinės įtakos, šiuo atveju kiniškosios, ir lokalsios kultūros. Ši įtampa tampa esminiu lokalumą apibrėžiančiu faktoriumi. Tačiau įmanomas ir alternatyvus požiūris, kuris yra laisvas nuo įtampos ir istorinių nuoskaudų. Jei į *taike* pažvelgiama iš ją propaguojančių žmonių perspektyvos, pastebima, kad iš tiesų ne įtampa tarp kultūrinių įtakų ir vietinės kultūros apibrėžia tai, kas taivanietiškumas yra dabar, o susitaikymas su buvusiu patirtimi, buvusių kultūrinių įtakų priėmimas ir atpindėjimas be jokios potekstės į kadaise sukeltas nuoskaudas.

3.3. Taivanietiška pop muzika

Santykis tarp muzikos kultūrų, tautų ir identitetų sulaukė nemažo akademikų dėmesio, o ypač vakaruose (pvz. Kelly, 2008; Applegate ir Potter, 2002; Larkev 1992; Mitchell, 2007; Briddle ir Knights, 2007 ir kiti). Muzika dažnai naudojama kaip instrumentas formuojant identitetą (Frith, 1996). Taivane populiarioji muzika taip pat naudojama adresuoti identiteto klausimus šalyje, todėl jos analizė gali padėti identifikuoti koks kultūrinis identitetas ir taivanietiškumo elementai artikuluojami konkrečiai šioje Taivano pop kultūros srityje.

Pirmiausia, svarbus taivanietiškumo elementas muzikoje tampa vietinės kalbos ir akcentai. Taivano muzikos bei įrašų industrija buvo įkurta japonų valdymo laikotarpiu. Vietinėmis kalbomis paremta populiarioji muzika atsirado dar 1920-aisiais metais ir funkcionavo kaip tam tikras pasipriešinimas be ginklų prieš japonų valdymą (Chen, 2009). Tuo metu muzikos industrija aktyviai propagavo unikalų muzikos žanrą, kuris įtraukė vietinės Hokkien kalbos tekstus bei japonišką *enka* melodijas. Tai reiškia, kad Taivanas, įjungdamas vietines kalbas, lokalizavo japonišką populiariąją muziką ir pradėjo kurti unikalų savo pop kultūros produktą. Šiuolaikiniame Taivane vietinės kalbos taip pat aktyviai propaguojamos muzikos industrijoje. Pavyzdžiui, rengtame *taike* roko koncerte

muzika buvo atliekama tik vietinėmis kalbomis ir jis sulaukė didelio pasisekimo tarp vietinių gyventojų.

Per savo istoriją Taivas turėjo kelias kultūrinės įtakas, kurių pagrindinė ašis buvo monolingvistinė politika. Viena svarbiausių buvo Nacionalinės Liaudies Partijos valdymo metu, kai bendrinė kinų kalba buvo padaryta oficialia Taivano kalba ir išliko tokia iki šių dienų. Analizuojant populiariąją muziką ir atsižvelgiant į kalbinį aspektą, vėlgi neišvengiama dichotomija tarp taivanietiškumo ir kiniškumo. Pavyzdžiui, Ho analizuoja populiarias Taivano dainas nuo pat muzikos industrijos atsiradimo pradžios ir įžvelgia įtampą tarp kiniško ir taivanietiško identitetų tiek jų dainų kalboje, tiek jų naratyvuose (Ho, 2015). Tačiau siekiant išvengti nuolat pasikartojančio kiniškumo/taivanietiško supriešinimo įmanomas kitas požiūris. Chua ir Moskowitz pateikia tokį požiūrį bei teigia, kad Taivano pop muzika talpina multikultūrinį, transnacionalinį charakterį. Bendrine kinų kalba kuriama pop muzika nebūtinai reiškia dar vis veikiančios kinų kultūros įtaką, kurios reikia siekti atsikratyti (Moskowitz, 2009). Tiesiog toks sprendimas leidžia Taivano pop kultūros produktams apeliuoti į platesnę auditoriją bei surasti užtikrintą nišą ne tik šalies viduje, bet ir už jos ribų. Pavyzdžiui, visų laikų garsiausia taivanietiškos kilmės pop atlikėja Teresa Teng (Deng Lijun 鄧麗君) yra tapusi ne tik Taivano pop muzikos simboliu, bet ir auditorijos numylėtine Kinijoje. Jos dainos, nepaisant Kinijos valdžios draudimų ir politinių niuansų, ne tik nesupriešino abiejų šalių visuomenių, bet ir jas suartino. Taivaniečiai jautė pasididžiavimą atlikėjos sėkmė, o Kinijoje gyvenantys žmonės pradėjo pažinti taivanietišką pop kultūros produktą bei pačią šalį, jausti susižavėjimą jai. Todėl galima apibendrinti, kad nors vietinės kalbos užima svarbią vietą lokaliaje muzikos industrijoje nuo pat jos susiformavimo pradžios, Taivas neatsisako pademonstruoti savo multikultūrinio, multilingvistinio charakterio. Taip Taivano muzika skverbiasi į Kiniją ir kitas kinakalbes šalis, kur jos tampa populiareesnėmis už vietinę produkciją ir atnešta ekonominę naudą bei žmonių interesą Taivanui. Tai reiškia, kad nesikoncentruojama ties įtampa tarp vietinio ir svetimio, ar šiuo atveju kiniško, ir abu elementai gali sėkmingai šalia egzistuoti toje pačiose erdvėje atnešdami papildomos naudos.

Anot Friedman, etniškumas, kilmė yra vienas iš svarbiausių kultūrinio identiteto pavidalų šalia gyvenimo būdo (Friedman, 1994). Todėl dar vienas svarbus

taivanietiškumo elementas populiariosios muzikos sferoje yra taivanietiškos kilmės pabrėžimas. Tokiu simboliu yra tapusi viena populiariausių muzikos atlikėjų Ah-mei (阿妹). Jos dainos yra labai populiarios lokaliaje erdvėje, kadangi subtiliai įtraukia modernizuotus aborigenų folkloro elementus. O medijose visuomet pabrėžiama, kad atlikėja yra kilusi iš Taivano aborigenų ir yra Taivano kultūros simbolis. Tačiau originali kilmė gali būti ir problematiškas aspektas, kadangi siejasi ne tik su kultūrine, bet ir su nacionaline tapatybe. Pavyzdžiui, neseniai Taivaną sudrebinęs Chou Tzu-yu įvykis (pvz. *Dailymail*, *Koreatimes*, *Nytimes* ir kiti, 2016).

Chou Tzu-yu yra paauglė atlikėja, kilusi iš Taivano, tačiau priklausanti garsiai korėjiečių merginų grupei TWICE. Ji yra itin populiari įžymybė tiek Taivane, tiek visoje Rytų Azijoje. Neseniai socialiniuose tinkluose pasirodė jos nuotraukos, kuriose mergina nufotografuota rankose laikanti Taivano ir Korėjos vėliavas. Šios nuotraukos labai supykė Kinijos valdžią. Kinijos valdžia išleido viešą pranešimą, kuris smerkė tokį atlikėjos elgesį, kaip nepagarbą savo fanams iš Kinijos, kadangi atlikėja turi priklausyti visiems fanams ir neprioretizuoti tik tam tikros vienos vietos fanų. Tačiau iš tiesų tai talpino daugiau politinę potekstę apie įtemptus Taivano ir Kinijos politinius santykius, kadangi nepasitenkinimas kilo tik dėl Taivano vėliavos, bet jokių komentarų nebuvo pasakyta apie Pietų Korėjos vėliavą. Po kelių dienų medijose pasirodė viešas atlikėjos atsiprašymas už savo poelgį ir šokiruojantis pareiškimas, kad ji pripažįsta esanti kinė, o Kinija yra jos tėvynė. Taivane tai sukėlė didelę sumaištį ir visuomenės nepasitenkinimą. Netgi naujai išrinkta Taivano Prezidentė Tsai Ing-wen (蔡英文) pasisakė apie šį įvykį. Tačiau skirtingai nei Kinija, Taivanas nesirinko politinio kelio ir išlaikė neutralią poziciją. Visuomenė guodė atlikėją ir teigė palaikanti ją, nesvarbu kokie jų politiniai pasirinkimai bebūtų, o Taivano Prezidentė leido suprasti, kad kiekvienas žmogus turi būti suprastas ir toleruojamas, nepaisant politinių peripetijų (Denyer; Jing, 2016, *The Washington Post*). Anot jos svarbiausia, kad nebūtų jokios prievartos. Šis įvykis atskleidžia, kad populiariosios kultūros erdvėje Taivanas vengia įsitraukti į politines įtampas ir veikia renkasi multikultūrinį požiūrį, net ir atsiradus galimybei nesiekti bet kokiais griežtais veiksmais išskirti savo šalies išskirtinumo.

Apibendrinimui galima teigti, kad nors pop muzikos sferoje atsispindi kelios esminės kultūrinio identiteto sudedamosios dalys kaip kad vietinės kalbos ir vietinė

kilmė, šie aspektai nėra sureikšminami ar išaukštinami iki maniakinio lygio. Apeidamas istorines, politines įtampas, Taivanas renkasi pateikti save kaip turintį savitumo, tačiau ne iškeliant savo kultūrinį išskirtinumą, bet pademonstruojant multikultūriškumą.

3.4. Taivanietiškos dramos

Taivanietiškos dramos yra kone labiausiai mėgstamas populiarios kultūros produktas Taivane. Tačiau ši populiariosios kultūros sfera akademinio susidomėjimo susilaukė tik visai neseniai. Taip yra dėl to, kad Taivano dramų analizuoti iš taivanietiškos perspektyvos iš tiesų yra sudėtinga užduotis. Esminis sunkumas slypi tame, kad susidomėjimas jomis atsirado dėka atsispindėios „azijietiško“ idėjos, iškeltos akademiko Chua (2004). Todėl, kai taivanietiškos dramos tapo itin populiarios Rytų Azijos bendruomenėse, pagrindinė tyrimų ašis buvo kultūriniai strautai, kultūrinė produkcija ir jos distribucija tarp Rytų Azijos šalių, kas ir apibrėžė bendrą jų visuomenių „azijietišumą“. Tačiau šiame skyriuje bus siekiama nutolti nuo bendro „azijietiško“ idėjos ir pasiūlyti naują požiūrį į taivanietiškas dramų. Bus siekiama parodyti, kad populiariosios kultūros produktai, kurie anot Chua atrodo esą neoriginalūs ir iš esmės tarpusavyje niekuo nesiskiria, iš tiesų gali atitikuliuoti taivanietiškumą ir būti išskirtinai taivanietiški.

Dramų analizuoti yra sudėtinga. Pirmiausia, problematiškumas kyla dėl dramų buvimo kultūriniu vartojimo objektu. Anot Chua, analizuojant kultūrinius vartotojiškus produktus, reikia neužmiršti, kad jų gyvimas itin laikinas. Vartotojiški produktai yra skirti būti suvartotais, o vėliau išmestais į šiukšlių dėžę. Tik nuolatinis poreikis naujiems produktams verčia šią ekonomikos sferą judėti nesustojant. Todėl analizuojant tokius populiarius produktus kaip dramų, kad ir kokie nauji jie bebūtų, galiausiai analizės objektu tampa kažkas iš praeities, kažkas „istoriško“. Taip yra ir su taivanietiškais dramomis. Kai viena drama pasibaigia, iš karto pradama kurti ir transliuoti kita, o po pirmųjų naujos dramų serijų, anksčiau transliuota pasimiršta ir tampa praeities dalimi. Akademiniam diskurse yra sudėtinga suspėti su tokia žaibiška populiarių tendencijų kaita, kadangi kol akademiniai darbai praeina publikavimo procesą, jų tyrinėtą objektą jau būna tapę nebeaktualia ir niekam nebeįdomia praeities tendencija.

Dar vienas faktorius, apsunkinantis taivanietiškų dramų analizę yra bendrai kritikuojantis požiūris į masinę ir populiariąją kultūrą, sutinkamas akademiniam diskurse. Akademikas Jameson kalba apie mokslininkų reakciją, kai jie suvokė, kad vienas iš esminių postmodernizmo bruožų yra atskirties tarp vadinamosios aukštosios ir populiariosios kultūros nykimas. Jis teigia, kad šis postmodernizmo aspektas tapo labiausiai nepalankus akademiniam požiūriui, kuris tradiciškai buvo suinteresuotas iškelti aukštąją ar elitinę kultūrą prieš praktiškumą, pigumą, kičą ir televizijos serijas (Jameson, 1998, 2). Todėl ir dramos, kaip populiariosios kultūros, masinės kultūros produktas, dažnai laikomos per mažai „rimtu“ akademinio objektu.

Tačiau Taivano dramas analizuoti yra vertinga, kadangi analizuojant jas atsispindi kelios Taivano pop kultūros problemos, susijusios su kultūriniu identitetu. Pirmiausia, siauresniame lygmenyje galima pastebėti, kad bendrai Didžiosios Kinijos ir bendro kinakalbio regiono identiteto idėja niekur neišnyko. Dramos tyrinėjamos siejant jas su Taivano kultūros kiniškumu. Pavyzdžiui, Chua ir Otmazgin darbuose, Taivano dramos priskiriamos Kinijos regionui, kadangi jas su regionu vienija bendra kalba. Taip pat teigiama, kad dėl istoriškai jas siejusios konfucianistinės kultūros ir kultūrinių panašumų, kiniškosioms visuomenėms lengviau save identifikuoti su tavanietiškais dramomis. Jose vaizduojamos tam tikros bendros vertybės, kurias kiniškos bendruomenės atpažįsta (Chua, 2004; Otmazgin, 2005). Tai reiškia, kad Taivano dramų populiarumas grindžiamas tuo, jog jos talpina kultūrinį kinišką identitetą.

Pažvelgus į Taivano dramas plačiau, pastebima, kad kad jos talpina tai, ką Chua vadina bendruoju Rytų Azijos visuomenių azijietišku identitetu. Tačiau šis bendrumas, nepaisant to, kad vienija regiono visuomenes, gali turėti ir neigiamų aspektų. Dramoms būdingi šabloniškumo, vienodumu, pasikartojimo bruožai, kurie galiausiai susijungia į vieną neigiamą apibūdinimą – neoriginalumą. Korėjos, Japonijos ir Taivano dramos dažniausiai vaizduoja panašias meilės istorijas, urbanistinių jaunų vidurinėsios klasės žmonių gyvenimą. Jose vaidina azijiečiai aktoriai, dažniausiai pop muzikos atlikėjai, kurie yra jau gerai žinomi regione kaip pop dievaičiai. Taip pat dramos kupinos komercinių produktų reklamų, kurie yra populiarūs ir jų ženklai cirkuliuoja visame Rytų Azijos regione. Pradėjus žiūrėti dramas, sunku iš pirmo žvilgsnio nustatyti kokios šalies kultūrinis produktas tai kokrečiai yra.

Šią tendenciją galima pastebėti ir konkrečiuose Taivano dramų pavyzdžiuose. Pavyzdžiui, palyginimus itin populiariomis buvusias dramas *Devil Beside You* (惡魔在身邊, 2005) ir *Why Why Love* (換換愛, 2007). Pirmiausia, dramų šabloniškumą įrodo aktorių pasirinkimas. Abiejose dramose pagrindiniai aktoriai yra Rainie Yang (楊丞琳), Mike He (賀軍翔) bei Kingone Wang (王傳). Tiek Rainie Yang, tiek Mike He ir Kingone Wang, priklauso tipinių pop dievaičių kategorijai (*ouxiang* 偶像). Visi yra padarę muzikinę karjerą, o Rainie Yang net sudainavo pagrindinius garso takelius abiejose dramose. Antras panašumas yra, kad nors dramoms ir skiria keletas metų, kas populiariosios kultūros kaitos atžvilgiu jau gali būti laikoma pakankamai daug, visi trys aktoriai vaidina beveik vienodas roles. Mike He vaidina blogo charakterio vaikina, kuris yra nepopuliarus ir atstumtas dėl savo netašytumo. O Rainie Yang vaidina pavyzdingą panelę, kuriai nedorai besielgiantis vaikinai sukelia gailesčio jausmą. Netgi pravardės byloja apie pasikartojimą. Pirmojoje dramoje veikėjo pravardė yra „velnias“ (*e mo* 惡魔). O antrojoje – „velnio berniukas“ (*e shao* 惡少). Tuo tarpu Kingone Wang vaidina dorą vaikina, kuris iš karto sukelia merginai susižavėjimą. Galiausiai, dramų naratyvas taip pat beveik nesiskiria. Naudojamas populiariausias istorijos scenarijus Rytų Azijos dramose, kur A įsimyli B, B įsimyli C, o C įsimyli B. *Devil Beside You* ir *Why Why Love* vaizduoja jaunų žmonių gyvenimą didmiestyje ir jų vargus ieškant meilės. Abiejose dramose gerasis ir blogasis vaikinai abu įsimylėję dorą panelę, o panelė pirmiausia simpatizuoja gero charakterio vaikinui. Tačiau galiausiai ji įsimyli nedorąjį veikėją ir istorija tampa jų kovos prieš aplinkybes vaizdavimu. Nors panašumų galima būtų vardinti dar daugiau, tačiau aktorių, jų rolių ir pačių dramų naratyvo vienodumas vargiai paneigia dramų šablonškumo ir neoriginalumo kritiką.

Tačiau pasitelkus alternatyvų požiūrį ir atitolus nuo veikėjų ir naratyvo analizės, galima išvelgti savitumo Taivano dramose. To savitumo išraiška tampa vizualika – Taipėjaus miesto vaizdai. Istoriskai dėl svetimšalių valdymo, Taivano politiniai ir kultūriniai centrai būdavo už Taivano ribų. Tačiau kai Taivane įsitvirtino demokratinis valdymas ir valdžia tapo sutelkta vietinių gyventojų rankose, jo politinis ir kultūrinis centras tapo Taipėjus (Moskowitz, 2011, 4.) Taipėjus tapo tokiu ekonominiu, kultūrinės produkcijos centru kaip Amerikoje Los Andželas, Niujorkas ar Vašingtonas. Lyginant dvi

dramas, šis pokytis pastebimas. Pavyzdžiui, *Devil Beside You* vaizduoja jaunesnius veikėjus, todėl jie veikia neutralioje aplinkoje kaip kad namai, mokykla, iš kurių nėra galimybės atspėti kur tiksliai veiksmas vyksta. Tačiau *Why Why Love* vaizduoja vyresnius veikėjus, jau universiteto studentus. Nors veiksmas galėtų būti vaizduojamas universiteto aplinkoje, studentų miesteliuose, kurie taip pat simbolizuotų neutralią erdvę, tačiau pasirenkama veiksmą persikelti į urbanistinius miesto vaizdus, iš kurių galima atpažinti Taipėjų. Pavyzdžiui, dažnai vaizduojamas populiariausias Miramar pramogų parkas (美麗華樂園), Zhongshan gatvėje Taipėjuje. Tai taivaniečių itin mėgiama šiuolaikinė pramogų vieta. Veikėjų fone nuolat matomi Taipėjaus gatvių, pastatų, vaizdai, įvairių prekybos centrų iškabos, reklaminiai stendai su vietine produkcija. Taip Taipėjus yra pateikiamas kaip pramogų, ekonomikos ir Taivano žmonių gyvenimo centras. Matydami pažįstamus veidus iš pramogų pasaulio, kas dieną lankomas vietas ir varotojamą produkciją, taip Taivano žmonės gali lengvai identifikuotis su miestu ir jo kultūra, o tuo pačiu ir su šiuolaikiniu Taivanu. Šių dramų populiarumo rezultatu Taivane tampa vis dažnesnė tendencija vaizduoti Taipėjaus vaizdus. Pavyzdžiui, po dramos *Why Why Love* buvo išleista kita didelio populiarumo sulaukusi drama, pavadinimu *Wish To See You Again* (這裡發現愛), kurios veiksmas pagrinde vyksta aplink populiarią dangoraižį Taipėjuje pavadinimu „101”.

Apibendrinimui galima išvada, kad nors ir būdamas nedraugiškoje aplinkoje, tai yra, vis dar priskiriamas kiniškajam regionui dėl kinų kalbos ir kultūros bei susiduręs su nauju bendro azijietiško identiteto iššūkiu, Taivanas sugeba artikuliuoti savitumą populiariosios kultūros sferoje. Savitumo simboliu tampa populiariosios kultūros ir pramogų produkcijos centro – Taipėjaus vaizdai. Taipėjaus vaizdavimas dramose ir nesiliaujantis šių dramų populiarumas yra svarbu, nes jis reiškia, jog šiuolaikinė Taivano visuomenė atrado erdvę, kuri yra laisva nuo istorinių, politinių ir ideologinių suvaržymų, praeities nuoskaudų. Rinkdamiesi pramogų sferą, televiziją, dramų produkciją ir urbanistines erdves, Taivano žmonės jaučia ryšį su tam tikra realia šiuolaikinio Taivano erdve. Ne su kinų kultūra ar bendru azijietišku, bet būtent su šia erdve jie ir renkasi identifikuotis. Tai reiškia, kad šiandieninis Taivanas yra naujos kartos taivaniečių namai – taivaniečių, kurie ieško identiteto ne Taivano istorijoje, politikoje, bet renkasi kelią į savitą tapatybę per populiariąsias pramogas.

3.5. Multikultūriniai pop kultūros elementai

Nors Taivano populiariojoje kultūroje randama nemažai taivanietiško išraiškos pavyzdžių, tačiau multikultūriškumo aspektas vis tiek dominuoja. Platesnis žvilgsnis į populiarius kultūros produktus šiuolaikiniame Taivane padeda pademonstruoti, kad populiarioji kultūra atspindi šalies kultūrinę patirtį bei kad Taivanas, kaip ir oficialios kultūros sferoje, populiariosios kultūros erdvėje renkasi save apibrėžti ne kaip vieną išskirtinę kultūrą, bet kaip multikultūrinį darinį. Tam įrodyti galima pateikti keletą ryškiausių pavyzdžių iš Taivano pop kultūros.

Pirmiausia, nors tarp Taivano ir Kinijos išvelgiama daug įtampos taškų, Taivano pop kultūra yra kupina kiniškos kultūros elementų. Tačiau jie yra priderinami prie vietinės visuomenės ir nepaisant susidariusių istorinių, politinių aplinkybių, leidžia abiejoms kultūroms egzistuoti kartu be įtampos. Pavyzdžiu galima laikyti Taivane itin populiarius *wuxia* (武俠) naratyvus (Rehling, 2012). *Wuxia* yra fantastinių filmų, literatūros, kompiuterinių žaidimų žanras arba naratyvai, kurie įtraukia įvairius tradicinėje Kinijoje susiformavusius kovų menų stilius, mitologinius elementus, tradicinės kinų literatūros motyvus (pavyzdžiui, įtraukia veikėjus iš tradicinių kinų literatūros kūrinių kaip *Xi You Ji* 西游记, *Shui Hu Zhuan* 水浒传). *Wuxia* yra kultūrinis fenomenas (Chard, 1991, 7). O Anot Rehling, *wuxia* gali būti laikomas multikultūriniu populiariosios kultūros fenomenu Taivane, kadangi tradiciniai kinų kultūros elementai yra modernizuojami ir sukuriamos istorijos pagal vietinių taivaniečių poreikius. Modernizuojama įtraukiant šiuolaikinius specialiuosius efektus, naudojant modernias technologijas taip, kad žanras, nors ir paremtas senovės istorijomis ir tradicine kinų kultūra, iš pažiūros neatrodo toks senas ar nemodernus. Taip pat svarbu paminėti, kad didžioji dalis populiariosios *wuxia* žanro produkcijos vyksta pačiame Taivane, taip žanrui suteikiant lokalumo jausmą. Pavyzdžiui, *wuxia* žanro filmuose vaidina taivaniečiams gerai žinomi vietiniai aktoriai, o vienas populiariausių žanro režisierių yra geriausių taivanietiškos kilmės režisieriu laikomas Ang Lee. Prie *wuxia* fenomeno populiarumo prisideda ir pati Taivano visuomenė, kadangi egzistuoja didelė žanro fanų bendruomenė, įvairūs internetiniai tinklapiai (pavyzdžiui, *Wuxiaworld*), kuriuose patys skaitytojai kuria

wuxia istorijas ir skaito bei vertina vieni kitų kūrybą. Visa tai *wuxia* padaro tiek kiniškos kultūros, tiek lokaliu produktu.

Dar vienas kiniškos kultūros elementų pavyzdys yra arbatos gėrimo tradicija. Tradicinėje kinų kultūroje arbatos gėrimo ceremonija buvo itin svarbi kultūrinė praktika, ugdanti konfucianistines vertybes. Ši praktika buvo paplitusi po visas konfucianistines visuomenes (pavyzdžiui, Korėja), o Taivanas nėra išimtis. Tačiau arbatos gėrimas pagal kiniškas tradicijas reikalauja didelio preciziškumo, tradicinės kultūros, ritualų išmanymo, kas šiuolaikinį žmogų greito gyvenimo tempo aplinkoje apsunkina. Todėl Taivanui modernizuojantis, arbatos gėrimo praktika kito ir buvo pritaikoma prie besimodernizuojančios visuomenės, buvo lokalizuojama. Sukurta taivanietiška burbulinė arbata, dar kitaip vadinama *boba naicha* (波霸奶茶). Ši arbata yra taivanietiškas produktas, sukurtas 1980-aisiais metais Taichung mieste (Martin, 2007, 219). Tai įvairių tropinių vaisių šalta arbata su įvairių skonių sukramtomais burbuliukais, dažniausiai papildomai pagardinta sirupu. Arbata imta pardavinėti specializuotuose prekystaliuose, vėliau patogiose ir greitai aptarnaujančiose arbatinėse, ilgainiui ji tapo populiariausiu parduodamu produktu (Chang, 2012). Tokia modernizuota forma, Taivane tradicinės kinų kultūros pristatytas arbatos gėrimas išliko itin populiaria praktika iki pat šių dienų. Praktika itin paplitusi lokaliai, veikia daug įvairių burbulinės arbatos pardavimo tinklų. Vienas tokių vadinasi *ChaTime* ir jis išsiplėtęs net į 26 užsienio šalis. *Boba* jau yra tapusi Taivano simboliu, panašiai kaip Starbucks Amerikos. Jei paklaustume bet kurio žmogaus, apsilankiusio Taivane, ką vertėtų išmėginti, tai vienas iš pirmųjų pasiūlymų tikriausiai būtų *boba* (pavyzdžiui, internetinėje erdvėje populiaraus vlogerių fenomeno atstovai iš Taivano, pristatinėdami pirmiausia Taivaną siūlo išbandyti *boba*). Taigi, tiek prieš tai aptarta *wuxia*, tiek burbulinė arbata atskleidžia, kad populiariosios kultūros sferoje Taivanas ir jo visuomenė neneigia kadaise dominavusių kultūros įtakų, o kaip tik yra linkę jas atspindėti. Jas priderindami prie lokalumų, sukuria savitą kultūrinį produktą.

Nors Taivano ir Japonijos istorinis santykis akademiniam diskurse yra pateikiamas kaip kolonijos ir kolonizatorės bei atrodytų tarp jų turėtų egzistuoti įtampa dėl praeities nuoskaudų, tačiau Taivano populiariosios kultūros erdvė ne tik kupina japoniškosios pop kultūros elementų, bet ir nejaučiama įtampa. Anot Moskowitz, taivaniečių meilė japonų pop kultūrai yra susijusi su nostalgija ir tuo pačiu metu ji

išreiškia rafinuotą modernybę. Taip yra dėl to, kad jaučiamas dėkingumas japonams už Taivano modernizavimą, kurio dėka iškilo ir Taivano pop kultūra. Taip pat lyginant su Nacionalinės Liaudies Partijos valdymu, japonų kolonijinė era yra laikoma daug sąžiningesne ir mažiau antagonistine. Kad taivaniečiai susižavėję japonų pop kultūros elementais pagrindžia nemažai pavyzdžių. Taivane klesti mielumo fenomenas (orig. jap. *kawaii* 可愛い, Taivane – *ke'ai* 可愛). Nors pačioje Japonijoje jo populiarumas po truputį nyksta (Condry, 2006: 164–171), tačiau Taivane šis fenomenas populiarumo viršūnėje. Šalyje galima dažnai pastebėti suaugusias moteris (*sajiao* 撒娇), kurios hiperbolizuotai mergaitiškai elgiasi, rengiasi, krykštuoja ir net paplonina savo balsą kalbėdamos. Vienas ryškiausių tokių simbolių Taivano populiariojoje kultūroje yra dainininkė ir aktorė Rainie Yang. Ji yra tapusi *sajiao* simboliu. Anot akademikų, mielumo fenomenu siekama kovoti prieš pasaulyje paplitusį maskulinistišką požiūrį į lytis bei perdėtą moters seksualizavimą (Moskowitz, 2011, 4). Taivane taip pat aktyviai cirkuliuoja japoniškos pop kultūros produktai ir ženklai kaip anime, manga ar Hello Kitty (Ko, 2003). Priimdama ir vartodama japonų populiariosios kultūros produktus Taivano visuomenė dalyvauja aktualiose modernių visuomenių diskusijose, kaip pavyzdžiui, homoseksualių santykių klausimu, pateikiamu manga produkcijoje (Martin, 2012). Taivanas anime, manga ir japonų literatūrą išverčia, todėl tampa ir medijatoriumi tarp japonų populiariosios kultūros iš kinakalbių šalių (Moskowitz, 2011, 4). Taip pat daugelis japonų pop kultūros produktų yra paimami ir lokalizuojami. Pavyzdžiui, visų laikų garsiausia taivanietiška drama *Meteor Garden* (流星花园). Ji sukurta pagal japonų mangą serijas Hana Yori (花より男子), tačiau buvo filmuota Taivane, o joje vaidino taivaniečiai aktoriai, kurie vėliau sukūrė grupę F4, tapo itin populiariu Rytų Azijos fenomenu. Drama *Meteor Garden* buvo populiarsnė už originalias serijas net ir pačioje Japonijoje. Remiantis šiais pavyzdžiais, galima apibendrinti, kad Taivano visuomenė nesisieja su bendra praeitimi su Japonija, kaip su kolonizatore ar okupante, tačiau siejasi su šiuolaikine Japonija per jos populiariąją kultūrą, kaip su šalimi, kuri modernizavo Taivaną ir atvėrė jį platesniam pasauliui. Tai ne tik pademonstruoja dabartinį multikultūrinį Taivano charakterį apjungus japonų pop kultūros elementus su vietine produkcija kaip *ouxiang*, bet ir leidžia jam toliau jungtis su platesne Azijos bendruomene

verčiant japoniškus kultūrinius produktus ar lokalizuojant juos ir skleidžiant kaip savitus pop kultūros produktus.

Dar viena istoriškai svarbi kultūrinė įtaka Taivane buvo amerikietiška kultūra, kuri pradėjo skverbtis į šalį kai 1970-aisiais metais buvo užmegsti tarptautiniai santykiai su Amerika. Amerikietiška pop kultūra yra laikoma globalia pop kultūra, o šiuolaikinėje populiariojoje Taivano kultūroje gausu globaliosios pop kultūros elementų. Šiuolaikiniame Taivane populiarūs Holivudo filmai, McDonalds restoranai, Starbucks kavinės (Lin, 2012). Taip pat Taivano jaunimas yra pamišęs dėl Hario Poterio knygų (Rehling, 2012; Moskowitz, 2011), o pop muzikos tekstuose ir reklaminiuose produktuose vis daugėja anglicizmų (Wang ir Chen, 2006). Taivanietiškuose filmuose, dramose atsiranda užsieniečių pagrindinių veikėjų, atstovaujančių kitokią kultūrą ir kitokį identitetą, kaip pavyzdžiui, populiariausiuose filmuose *My Imported Wife* ar *Homesick Eye*. Be to, Taivanas įsileidžia vis daugiau Holivudo režisierių filmuoti savo filmus. Tokie filmai su Taivano gyventojais fone, miesto ar gamtos vaizdais, bet pagrindiniais herojais užsieniečiais taip pat sudaro multikultūriško įvaizdį. Pavyzdžiui, neseniai filmuotas ir didelio pasisekimo sulaukęs mokslinės fantastikos žanro filmas *Lucy* (2014) didžiąja dalimi buvo nufilmuotas Taipėjuje. Nors santykiyje su globalia kultūra, vietinės visuomenės ir jų kultūros dažnai būna pateikiamos kaip kovojančios prieš globalią kultūrinę hegemoniją, svarbu pabrėžti, kad Taivanas yra dialogo pozicijoje ir turi visai kitokias intencijas. Centrinis Taivano žmonių siekis yra susikurti prasmingą gyvenimą Taivane, kuris yra matomas pačiame centre, kai tuo tarpu globalios jėgos, nors ir galingos, yra suvokiamos kaip esančios periferijoje (Moskowitz, 2011, 6). Šiuo atveju multikultūriniai Taivano pop kultūros aspektai pabrėžia Taivano išskirtinumą palyginus jį su Kinija. Multikultūrinis charakteris Taivaną diferencijuoja nuo Kinijos. Kai Taivane be įtampos egzistuoja tiek išskirtinė pop kultūra, tiek globalios kultūrinės įtakos, tuo tarpu Kinijoje tą vargiai galima pastebėti. Pavyzdžiui, kai Kinijoje vienu metu buvo išleistas filmas apie istoriją, tradicinę kultūrą, pavadinimu *Confucius* (*Kongzi* 孔子) ir tuo pačiu metu išleistas globalaus pasisekimo sulaukęs Holivudo filmas *Avatar*, pastarąjį Kinijos valdžia siekė uždrausti, kad šalies žmonės vartotų tik vietinį kultūrinį produktą. Toks pavyzdys rodo, kad yra išlikusi tam tikra kultūrinė įtampa tarp vietinės ir globalios kultūros, o vietinė kultūra išaukštinama priešinant kitų kultūrų įtakai.

Remiantis analizuotais pavyzdžiais iš populiariosios kultūros, Taivano kultūrinis identitetas nėra paremtas tik vienos vietinės kultūros unikalumo išaukštinimu, bet yra pasirenkama pabrėžti multikultūrinio Taivano idėją. Taivano ir jo visuomenės kultūrinis identitetas apibrėžiamas kaip kultūrinių patirčių įvairovės ir jos kadaise buvusios bei vis dar besitęsiančios sąveikos su vietine kultūra mišinys. Populiariojoje kultūroje pripažįstamos ir priimamos visos svarbiausios kultūrinės įtakos, kurios istoriškai padėjo Taiwanui susiformuoti tokiam, koks jis yra dabar: tradicinė kinų, moderni japonų, globali amerikiečių kultūra. Tačiau užvis svarbiausia, kad šios kultūrinės įtakos nepateikiamos konfrontaciniame santykiyje su visuomene ir vietine kultūra. Taip išvengiama nereikalingos įtampos ir polinkio į praeities nuoskaudų sureikšminimą. Todėl populiarioji kultūra tampa svarbiausia erdve taivaniečių kultūrinei išraiškai, ji išlaisvina visuomenę nuo istorinės, politinės naštos. Atspindėdamas unikalią Taivano ir jo visuomenės patirtį, multikultūrinis identitetas ir padaro šalį unikalia. Jis suteikia galimybę be įtampos ir istoricizmo naštos Taiwanui sietis su globalia visuomene, lygiaverčiai stovėti šalia kolonizatorės Japonijos bei bendro likimo Korėjos Rytų Azijos populiariosios kultūros erdvėje. Tuo pačiu metu, multikultūrinis identitetas Tavaną ir jo visuomenę savaiame diferencijuoja nuo Kinijos, kuri, anot Moskowitz, priešingai nei Taivanas, besižvalgdama į praeitį ir nesugebėdama atitolti nuo praeities nuoskaudų, vargiai suranda savo nišą Rytų Azijos pop kultūros diskurso kūrime (Moskowitz, 2011).

IŠVADOS

Dėl kolonializmo, imperializmo procesų, subordinacijos ir marginalizacijos, Taivano visuomenė neturėjo galimybės apibrėžti savo kultūros, ją apibrėžė svetimšalių ideologijos. Dichotomija tarp vietinės ir svetimšalių kultūros, kuri pirmąją pateikė kaip nereikšmingą, vulgarią, menką ir svetimą, o antąją – kaip artimą ir vienintelę siekiamybę, kūrė įtampą žmonėms, nes realiai artima kultūra neleistina, o leistina – dirbtinė, nesava.

Paradoksalu, tačiau išryškinta atskirtis tarp vietinės ir svetimšalių kultūrų, lėmė, kad taivaniečiai skyrė save nuo svetimšalių ir suvokė savitą kultūrą. Todėl kultūrinė dichotomija yra savitos kultūros susiformavimo ištakos. Nuolatinė savirefleksija leido suprasti, kad valdančiųjų retorika neatitinka taivanietiškos realybės. Visuomenės sumenkinimas bei kuriama įtampa lėmė siekį nepasiduoti ir išlaikyti kultūrinį savitumą, jis tapo reikšmingu Taivano žmonių vienybės pagrindu besiformuojančiai taivanietiškai sąmonei.

Kultūrinės sąmonės pabudimo įrodymu tapo naujos lokaliai kultūrinės erdvės – populiariosios kultūros – formavimasis. Tačiau dėl valdžios sutelktumo kinų rankose, sinocentriškos paradigmos, populiariosios kultūros samprata ir reikšmė apibrėžta Kinijos ir jos kultūros kontekste. Siekis atsikratyti sinocentriškos paradigmos nuvedė į vietinės populiariosios kultūros kaip atvaros kiniškai kultūros hegemonijai sampratą. Todėl pop kultūros susiformavimo ištakos yra dichotomija tarp kinų ir taivaniečių kultūrų.

Demokratizacija, politinio centro perkėlimas į šalies vidų suteikė laisvę Taivanui apibrėžti savo kultūrą. Iššūkiu iškilo kiniškos kultūros įtaka, kuri iškėlė atvykėlius ir marginalizavo vietinius. Dėl siekio nuo jos atsiriboti bei skaudžios istorinės patirties, pabrėžta vietinės kultūros, vietinių kalbų ir kilmės svarba. Tai turėjo panaikinti Taivano visuomenės ir jos kultūros marginalų statusą, pasiūlyti tokią kultūrą, su kuria visuomenė galėtų laisvai identifikuotis nejausdama įtampos.

Politinis atsiskyrimas nuo Kinijos ir susikoncentravimas į kultūros sferą lėmė, kad populiarioji kultūra tapo viena iš pagrindinių erdvių, kur buvo formuojama taivanietiška kultūra, su kuria taivaniečiai galėtų lengvai identifikuotis kasdieniniame gyvenime. Televizijos laidose jie stebi sėkmingus etninius taivaniečius, sužino apie *taike* subkultūros atstovus. Per taivanietiškas dramas mato žymius Taipėjaus vaizdus, o

klausydami populiariosios muzikos girdi tradicinius aborigenų instrumentus. Taip visuomenė susipažino su ir priimė taivanietiškus kultūrinius elementus.

Tačiau įtempta politinė situacija, skirtingos politinės pažiūros ir istoricizmas lėmė kritikos atsiradimą, kuri oficialios kultūros, populiariosios kultūros sferose suformavo naują viešą diskusiją vėl nuvedusią į kiniškos ir taivanietiškos kultūrų dichotomiją. Taivano siekis išskirti vietines kultūras, kalbas palaikytas siekiu padaryti jas kultūrine hegemonija, marginalizuoti kinišką kultūrą ir taip atsikratyti jos įtakos.

Vyraujanti dichotomija tampa opia problema, nes neišlaisvina visuomenės nuo įtampų, kultūriniai pasirinkimai tampa konflikto priežastimi. Kiniškos kultūros pasirinkimas, propagavimas traktuojamas kaip pritarimas istorinėms negerovėms ir politiniam šalių susijungimui. Taivanietiškos kultūros pasirinkimas, propagavimas matomas kaip siekis sumenkinti ar net paneigti kiniškos kultūros egzistavimą šalyje.

Tačiau suvokimas, kad šiuolaikinė Taivano visuomenė yra postmoderni, globali, multietninė, multikultūrinė, multilingvistinė, lėmė sprendimo būdo atsiradimą. Vietoj istoricizmo, politinės situacijos sureikšminimo pasirinktas multikultūriškumo kelias, leido Taivano valdžiai sukurti kultūrinę erdvę, laisvą nuo istorinės ir politinės naštos, pademonstruoti, kad Taivane nėra vieno teisingo kultūrinio pasirinkimo, o egzistuoja ir yra leidžiama kultūrinių pasirinkimų įvairovė.

Kad Taivano visuomenė reagavo ir priėmė tokį valdžios sprendimą įrodė šiuolaikinė Taivano pop kultūra. Taivaniečių mėgstamiausi pop kultūros produktai neapsiriboja tik ties vietinės produkcijos pasirinkimu, jie vienodai įtraukia ir produktus iš kolonizatorės Japonijos bei visuomenę menkinusios Kinijos, tačiau neprimena apie skaudžią istorinę patirtį ar politines įtampas.

Darbe prieita finalinės išvados, kad Taivano ir jo visuomenės kultūros samprata dichotomijoje su kiniška sureikšminama tik tada, kai perdėm remiamasi istorine patirtimi, politine situacija. Tuomet pasirinktas kultūrinis identitetas labiau demonstruoja požiūrį į istoriją ar politinę situaciją, kuris apsunkina visuomenės santykį su kultūra. Tačiau jei atsiribojama nuo istorijos, politikos ir remiamasi šiandieninėje visuomenėje vekiančiais neoficialiais procesais, populiariosios kultūros cirkuliacija, įrodyta, kad dichotomija tarp kultūrų išnyksta. Populiarioji kultūra būdama tiesiog laisvalaikio praleidimo, pramogų, asmeninio susidomėjimo erdve, išlaisvina visuomenę nuo istorinės, politinės naštos ir

leidžia laisvai rinktis. Pasirinkimais tampa vartojami pop kultūros produktai, o jų įvairovė įrodo, kad Taivano žmonės renkasi save identifikuoti kaip multikultūrinę visuomenę.

Literatūros sąrašas

1. „Gov't officially recognizes two more aboriginal tribes“, 2014, *China Post* [interaktyvus]. Prieiga: <http://www.chinapost.com.tw/taiwan/national/national-news/2014/06/27/411066/Govt-officially.htm> [žiūrėta: 2016.05.22].
2. „Taiwan sees more mainland Chinese students“ 2014. *Taiwan Today*. [Interaktyvus] Prieiga: <http://www.taiwantoday.tw/ct.asp?xItem=219454&ctNode=445> [žiūrėta: 2016.05.22]
3. Adorno, T.; Horkheimer, M, 1994. *Dialectic of Enlightenment*, New York : Continuum, 94-136.
4. Albrow, Martin, King E., 1990. „Globalization, Knowledge and Society“, iš *Globalization, Knowledge and Society: Readings from International Sociology*, ed. M. Albrow , E. King. London: Sage, 3–18.
5. Amae, Yoshihisa; Damm Jens 2011. „Whither Taiwanization?“ State, Society and Cultural Production in the New Era“, *Journal of Current Chinese Affairs* 1: 3 – 17.
6. Anderson, Christian A., 2000. „New Austronesian Voyaging: Cultivating Amis Folk Songs for the International Stage“ iš *Austronesian Taiwan: Linguistics, History, Ethnology, Prehistory*, ed. Blundell, David. Taipei: SMC Publishing.
7. Andrade, Tonio, 2005. „Pirates, Pelts, and Promises: The Sino-Dutch Colony of Seventeenth-Century Taiwan and the Aboriginal Village of Favorolang“, *The Journal of Asian Studies*, 64: 295–321.
8. Appadurai, Arjun, 1990. „Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy“, *Theory Culture Society*, 7: 295-310.
9. Appiah, A., 2005. *The Ethics of Identity*, Princeton: Princeton University Press.
10. Applegate, Celia; Potter Pamela, 2002. *Music and German National Identity*, Chicago.
11. Arnold, Matthew, 1869. *Culture and Anarchy*, Cambridge: The University Press.
12. Bauman, Zygmunt, 1991. *Modernity and Ambivalence*, Ithaca, New York: Cornell University Press.
13. Bennet, Tony, 2006. „Popular Culture and the Turn to Gramsci“, iš *Cultural Theory and Popular Culture: A Reader*, ed. Storey, J., Hemel Hempstead: Prentice Hall, 92-100.
14. Bhabha, Homi, 1984. „Of Mimicry and Man: The Ambivalence of Colonial Discourse“, *Discipleship: A Special Issue on Psychoanalysis*, 28: 125-33.
15. Bian, W. 2005. *Call Me Taiker!*, Networking Books.
16. Biddle, Ian; Knights Vanessa, , 2007. *Music, National Identity and the Politics of Location –Between the Global and the Local*, Hampshire.
17. Blum, L.A., 1992. *Antiracism, Multiculturalism, and Interracial Community: Three Educational Values for a Multicultural Society*, Office of Graduate Studies and Research, University of Massachusetts, Boston.

18. Blundell, David, 2000. *Taiwan: Linguistics, History and Prehistory*, Taipei: SMC Publishing.
19. Blusse, Leonard; Everts, Natalie, 2000. *The Formosan Encounter: Notes on Formosa's Aboriginal Society — A selection of Documents from Dutch Archival Sources Vol. I & Vol. II*. Taipei: Shung Ye Museum of Formosan Aborigines.
20. Boas, Franz, 1974. „The Principles of Ethnological Classification”, iš *A Franz Boas reader*, ed. Stocking Jr., George W. Chicago: The University of Chicago Press, 62.
21. Bosco, Joseph, 1994. „The Emergence of a Taiwanese Popular Culture” iš *The Other Taiwan: 1945 to the Present*, ed. Rubinstein, Murray A. London: East Gate. 392-404.
22. Brown, Melissa J., 2004. *Is Taiwan Chinese: The Impact of Culture, Power, and Migration on Changing Identities*, Berkeley, London, Los Angeles: University of California Press.
23. Burke, Peter, 1994. *Popular Culture in Early Modern Europe*, Aldershot: Scolar Press.
24. Casey, Edward S., 1997. *The Fate of Place: A Philosophical History*, Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
25. Cauquelin, Joseline, 2004. *The Aborigenes of Taiwan. The Pyuma: From Headhunting to the Modern World*, London and New York: Routledge Curzon.
26. Cawelti, John G, 1996. „Popular Culture/Multiculturalism”, *Journal of Popular Culture*, 30 1: 3-19.
27. Chang, Bi-Yu 2004. „From Taiwanisation to De-sinification: Culture Construction in Taiwan since the 1990's“, *China Perspectives* 56: 1 – 17.
28. Chang, Bi-Yu; Kloter, Henning , 2006. *What Has Changed? :Taiwan Before and After the Change in Ruling Parties*, Otto Harrasowitz Verlag.
29. Chang, Derick, 2012. „Is This the Invention of Bubble Tea?“, *CNN Travel* [interaktyvus]. Prieiga: <http://travel.cnn.com/explorations/drink/inventor-bubble-tea-885732/> [žiūrėta: 2016.05.22].
30. Chang, Huei-Yuan Belinda, 1997. „A Theatre of Taiwaneseeness: Politics, Ideologies, and Gezaixi“, *The Drama Review* 41, 2: 111-129.
31. Chang, Maukuei, 2005. „The Movement to Indigenize to Social Sciences in Taiwan: Origin and Predicaments“, iš *Cultural, Ethnic, and Political Nationalism in Contemporary Taiwan: Bentuhua*, ed. Makeham, John; Hsiau, A-chin. New York: Palgrave Macmillan, 221-260.
32. Chang, Shi-kou, 2008. *帝國和台客(Empires and Taike)*, 天下雜誌股份有限公司.
33. Chen, Hsin-yi, 2009. „Golden oldies! Taiwanese 78-rpm records”, *Taiwan Panorama*, 92.
34. Ching, Leo T. S. 2001. *Becoming "Japanese": Colonial Taiwan and the Politics of Identity Formation*. University of California Press: 93–95.
35. Chinitz, David E., 1995. „T. S. Eliot and the Cultural Divide“, *PMLA*, 110, 2: 236-247.
36. Chu, NS., 2008. „Eradication of opium smoking in Taiwan during the Japanese colonial period (1895-1945)”, *Acta Neurol Taiwan*, 17, 1: 66-73.
37. Chua, Beng Huat, 2004. „Conceptualizing an East Asian popular culture“, *Inter-Asia Cultural Studies* 5, 2: 200-221.

38. Chun, Allen, 2012. „The Americanization of pop culture in Asia?“, *Inter-Asia Cultural Studies*, 13, 4: 495-506.
39. Cook, John, 1978. Cultural relativism as an ethnocentric notion, iš *The Philosophy of Society*, ed. Beehler, Rodger ir Drengson, Alan R. Michigan University: Methuen.
40. Corcuff, Stephane, 2002, „Taiwan's "Mainlanders", New Taiwanese?“, iš *Memories of the Future: National Identity Issues and A New Taiwan*, ed. Stephane Corcuff. London: M.E. Sharpe, 163-195.
41. Damm, Jens, 2012. „Multiculturalism in Taiwan and the Influence of Europe“, iš *European Perspective on Taiwan*, ed. Damm, Jens; Lim, Paul. VS Verlag für Sozialwissenschaften: 84-103.
42. DeNap, Katelyn, 2015. „Remembering the Colonial Taiwanese: Redefining Aggressors and Victims“, *Logos: a Journal of Undergraduate Research*: 46-60.
43. Denyer; Jing, 2016. „Teenage pop star's humiliating apology to China for waving Taiwan flag“, *The Washington Post* [interaktyvus]. Prieiga: <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/01/16/watch-teenage-pop-stars-humiliating-apology-to-china-for-waving-taiwan-flag> [žiūrėta: 2016.05.22].
44. Ding, Picus Sizhi, 2015. *Southern Min (Hokkien) as a Migrating Language: A Comparative Study of Language Shift and Maintenance across National Borders*, Springer.
45. Du Gay, P.; Hall, S. ir kiti 1997. *Doing Cultural Studies: the Story of the Sony Walkman*, London: Sage.
46. Ericsson, Niclas S., 2004. „Creating "Indian Country" in Taiwan?“, *Harvard Asia Quarterly* 8: 33–44.
47. Fairbank, John King 1998. „A Preliminary Framework“ iš *The Chinese World Order: Traditional China's Foreign Relations*, ed. John King Fairbank. Harvard University Press, 107-125.
48. Fiske, John, 1989a. *Understanding Popular Culture*, London: Unwin Hyman.
49. Fiske, John, 1989b. *Reading the Popular*, London: Unwin Hyman.
50. Friedman, Jonathan, 1994. *Cultural Identity and Global Process*, London, Thousand Oaks, New Dehli: Sage Publications.
51. Friedman, M., 2003. *Autonomy, Gender, Politics*, Oxford: Oxford University Press.
52. Friedman, M., 2003. *Autonomy, Gender, Politics*, Oxford: Oxford University Press.
53. Frith, 1996, Simon. „Music and identity“ iš *Questions of Cultural Studies*, ed. Hall S. and Paul du Du Gay, Paul. London: 124.
54. Gallaher, Carolyn; Dahlman, Carl D. ir kiti, 2009. *Key Concepts in Political Geography*, Los Angeles, London, New Dehli, Singapore, Washington DC: Sage Publications.
55. Gasset, José Ortega, 1994. *Revolt of the Masses*, W. W. Norton & Company.
56. Giddens, Anthony, 1991. *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
57. Glazer, Mark, 1994. *Cultural Relativism*, Texas: University of Texas-Pan American.
58. Gluck, Caroline, 2005. „Taiwan's aborigines find new voice“, *BBC News Taiwan* [interaktyvus]. Prieiga: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/4649257.stm> [žiūrėta: 2016.05.22].

59. Gold, Thomas B. 1993. „Go With Your Feelings: Hong Kong and Taiwan Popular Culture in Greater China“, *The China Quarterly*, 136: 907-925.
60. Gramsci, Antonio; Buttigieg, Joseph A, 1992. *Prison notebooks*, New York City: Columbia University Press
61. Gutmann, A., 2003. *Identity in Democracy*, Princeton: Princeton University Press.
62. Hall, Stuart, 1997. *Representation: cultural representations and signifying practices*, London: Sage Publications.
63. Harris, Wilson, 1995. „The Limbo Gateway“, iš *The Post-colonial Studies Reader*, ed. Bill Ashcroft, Gareth Griffiths, Helen Tiffin. Routledge, London, New York: 378 – 383.
64. Harrison, Henrietta, 2003. „Clothing and Power on the Periphery of Empire: The Costumes of the Indigenous People of Taiwan“, *Positions*, 11,2: 331–60.
65. He, Yinan, 2014. „Identity Politics and Foreign Policy: Taiwan’s Relations with China and Japan, 1895-2012“, *Political Science Quarterly*, 129, 4: 469-500.
66. He, Yinan, 2014. „Identity Politics and Foreign Policy: Taiwan’s Relations with China and Japan, 1895-2012“, *Political Science Quarterly*, 129, 4: 469-500.
67. Ho, J., 1994. „The cultural logic of capital: the case of McDonaldization in Taiwan“ *Taiwan: A Radical Quarterly in Social Studies*, 16: 1–20.
68. Ho, Josephine, 2003. „From Spice Girls to enjō kosai: formations of teenage girls’ sexualities in Taiwan“, *Inter-Asia Cultural Studies*, 4, 2: 325-336.
69. Ho, Tung-hung, 2009. „Taïke Rock and its Discontent“, *Inter-Asia Cultural Studies*, 10,4: 565-584.
70. Ho, Wai-Chung, 2015. „The production and reproduction of Chinese and Taiwanese identities in Taiwan’s popular songs“, *Social History*, 40, 4: 518–537.
71. Hsiao, A-Chin 2003. *Contemporary Taiwanese Cultural Nationalism*, Routledge.
72. Hsieh, Jolan, 2006. *Collective Rights of Indigenous Peoples: Identity Based Movement of Plains Indigenous in Taiwan*, New York: Routledge Press.
73. Huang, Chun-chieh; Harrel, Stevan, 1994. *Cultural Change in Postwar Taiwan*, Boulder, Colo: Westview Press.
74. Huang, Joyce, 2016. „Multicultural Roots“, iš Taiwan Today [interaktyvus]. Prieiga: <http://taiwantoday.tw/ct.asp?xItem=240272&ctNode=2235&mp=9> [žiūrėta: 2016.05.22].
75. Hughes, Christopher R. 2011. „Negotiating National Identity in Taiwan: Between Nativisation and De-Sinicisation“, iš *Taiwan’s democracy: economic and political challenges* ed. Ash, Robert; Garver, John W.; Prime, Penelope. Routledge, New York: 1 – 21.
76. Huntington, S. P., 1993. „The Clash of Civilizations“, *Foreign Affairs*, 72, 3: 22-49.
77. Yang, Fang-chih Irene, 2008. „The Genrification of “Korean Drama” in Taiwan“, *China Information*, 22, 2: 277-304.
78. Yee, Angelina C., 2001. „Constructing A Native Consciousness: Taiwan Literature in 20th Century“, *The China Quarterly*, 165: 83-101.
79. Yip, June, 2004. *Envisioning Taiwan: Fiction, Cinema and the Nation in the Cultural Imaginary*, Durham, N.C. and London: Duke University Press.

80. Yu, S., 2004. „Hot and noisy: Taiwan’s night market culture“, iš *The Minor Arts of Daily Life: Popular Culture in Taiwan*, ed. D. Jordan; A. Morris; M. Moskowitz. Honolulu: The University of Hawaii Press.
81. Iwabuchi, Koichi, 2002. *Recentering Globalization: Popular Culture and Japanese Trans-nationalism*, London: Duke University Press.
82. Jacobs, J. Bruce, 2005. „“Taiwanization” in Taiwan’s Politics“, iš *Cultural, Ethnic, and Political Nationalism in Contemporary Taiwan: Bentuhua*, ed. Makeham, John ir Hsiau, A-Chin. New York, Palgrave Macmillan: 17–54.
83. Jameson, Frederic, 1998. *The Cultural Turn*. London: Verso.
84. Jordan, D., 2004. „Pop in hell: Chinese representations of purgatory in Taiwan“, *The Minor Arts of Daily Life: Popular Culture in Taiwan*, ed. D. Jordan; A. Morris; M. Moskowitz. Honolulu: The University of Hawaii Press.
85. Kaeding, Malte Phlipp, 2009. „Taiwanized “New Taiwanese”: The Effect of Taiwanization on the 2008 Presidential Election Campaign of Ma Ying-jeou“, *Asia-Pacific Social Science Review*, 9, 2: 19-34.
86. Kelly, 2008. *French Music, Culture, and National Identity, 1870–1939*, Rochester.
87. Kellner, Douglas, 1992. „Popular Culture and the Construction of Postmodern Identities“ iš *Modernity and Identity*, ed. Lash, Scott ir Friedman, Jonathan, Oxford: Blackwell Publishers, 144.
88. Kymlicka, W. 1989. *Liberalism, Community, and Culture*, Oxford: Oxford University Press.
89. Kymlicka, W., 1995. *The Rights of Minority Cultures*, Oxford: Oxford University Press.
90. Kymlicka, W., 2001. *Politics in the Vernacular: Nationalism, Multiculturalism, and Citizenship*, Oxford: Oxford University Press.
91. Kloter, Henning ir Chang, Bi-Yu, 2006. *What Has Changed? :Taiwan Before and After the Change in Ruling Parties*, Otto Harrasowitz Verlag.
92. Klöter, Henning, 2004. „Language Policy in the KMT and DPP eras“, *China Perspectives* 56: 2-11.
93. Ko, Yu-fen, 2003. „Consuming differences: 'Hello Kitty' and the identity crisis in Taiwan“, *Postcolonial Studies*, 6,2:175-189.
94. Kushner, Barak, 2007. „Nationality and Nostalgia: the Manipulation of Memory in Japan, Taiwan, and China since 1990“, *International History Review*, 29, 4: 793-820.
95. Lams, Lutgard and Liao, Xavier Li-wen, 2011. „Tracing “Taiwanization” Processes in Taiwanese Presidential Statements in Times of Cross-Strait Rapprochement“, *Journal of Current Chinese Affairs*, 40, 1:63-98.
96. Larkev, Edward, 1992. „Austropop: popular music and national identity in Austria“, *Popular Music*, 11, 2: 151–85;
97. Laskai, Lorand, C., 2014. „History and the Possibility of Taiwan-Japan Relations“, *The Diplomat* [interaktyvus]. Prieiga: <http://thediplomat.com/2014/09/history-and-the-possibility-of-taiwan-japanrelations> [žiūrėta: 2016.05.22].
98. Lee, Hui-chi, 2004. „A Survey of Language Ability, Language Use and Language Attitudes of Young Aborigines in Taiwan“, iš *Trilingualism in Family, School, and Community*, ed. Hoffmann, Charlotte ir Jehannes Ytsma. Clevedon, Buffalo: Multilingual Matters, 101-117.

99. Leung, Mimi 2014. „Renewed push to attract international students“, *University World News*, Issue 305. [Interaktyvus] Prieiga: <http://www.universityworldnews.com/article.php?story=20140130153443557> [žiūrėta: 2016.05.22].
100. Li, Ming-Cong, 2006. The continuous discourse about taike: Who's talking?. *Eslite Reader*, 56:44-46.
101. Liao, Chao-chih, 2000. „Changing dominant language use and ethnic equality in Taiwan since 1987“, *International Journal of the Sociology of Language*, 143, 1: 165–182.
102. Lin, Chien-Yu, 2012. „Seeking a Separate National Identity: The Taiwanese State, Politics and the 2007 Baseball World Cup“, *The International Journal of the History of Sport*, 29, 17: 2435–2449.
103. Lin, En-Ying, 2012. „Starbucks as the Third Place: Glimpses into Taiwan's Consumer Culture and Lifestyles“, *Journal of International Consumer Marketing*, 24: 119–128.
104. Makeham, John, 2005. „Indigenization Discourse in Taiwanese Confucian Revivalism“, iš *Cultural, Ethnic, and Political Nationalism in Contemporary Taiwan: Bentuhua*, ed. Makeham, John; Hsiau, A-chin. New York: Palgrave Macmillan, 187-220.
105. Maltby, Richard, 1989. *Dreams for Sale: Popular Culture in the 20th Century*, London: Harrap.
106. Marcuse, H., 1955. *Eros and Civilization*, Beacon Press.
107. Martin, Fran, 2012. „Girls who love boys' love: Japanese homoerotic manga as trans-national Taiwan culture“, *Inter-Asia Cultural Studies*, 13,3: 365-383.
108. Martin, Laura C., 2007. *Tea: The drink that changed the world*, Rutland: Tuttle Publishing.
109. Mead, George Herbert, 1934. *Mind Self and Society from the Standpoint of a Social Behaviorist*, ed. Morris, Charles W. Chicago: University of Chicago press.
110. Miao, Amanda ir kiti, 2014. *Taiwan Tales: One Country, Eight Stories: a Multicultural Perspective*, CreateSpace Independent Publishing Platform Press.
111. Mitchell, Gillian, 2007. *The North American Folk Music Revival: Nation and Identity in the United States and Canada 1945–1980*, Aldershot, Burlington.
112. Mitsutani, Margaret, 2001. „Fifty Years of Silence: Three Taiwanese Women“, *Manoa*, 13, 1: 176-179.
113. Moha, Ennaji, 2005. *Multilingualism, Cultural Identity, and Education in Morocco*, Springer Science & Business Media: 19-23.
114. Morris, A., 2004. „Baseball, history, the local and the global in Taiwan“, iš *The Minor Arts of Daily Life: Popular Culture in Taiwan*, ed. D. Jordan; A. Morris; M. Moskowitz. Honolulu: The University of Hawaii Press.
115. Morris, A., 2004. *The Minor Arts of Daily Life: Popular Culture in Taiwan*, Honolulu: The University of Hawaii Press.
116. Moskowitz, Mark L., 2009. „Mando Pop under Siege: Culturally Bound Criticism of Taiwan's Pop Music“, *Popular Music*, 28, 1: 69–83.
117. Moskowitz, M., 2005. „Magic tricks, midnight grave outings, and transforming trees: performance and agency in Taiwanese religion“, *Special Issue of the Journal of Ritual Studies: Asian Ritual Systems: Syncretisms and Ruptures*, 19, 1: 19–30.

118. Moskowitz, Mark L., 2011. *Popular Culture in Taiwan: Charismatic Modernity*, London, New York: Routledge.
119. Mukerji, Chandra ir Schudson, Michael, 1991. *Rethinking Popular Culture*, University of California Press.
120. Nye, Joseph S. 2004. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York: Public Affairs.
121. Otmazgin, Nissim Kadosh, 2005. „Cultural Commodities and Regionalization in East Asia“, *Contemporary South East Asia*, 27, 3: 499-523.
122. Pierre Bourdieu, 1984. *Distinction: A Sociol Critique of the Judgement of Taste*, vert. Richard Nice. Cambridge, Mass: Harvard University.
123. Prowse, Sinclair 2015. „Taiwan's Growing Multiculturalism“, *The Diplomat*. [Interaktyvus] Prieiga: <http://thediplomat.com/2015/02/taiwans-growing-multiculturalism> [žiūrėta: 2016.05.22].
124. Prowse, Sinclair, 2015. „Taiwan's Growing Multiculturalism“, iš *The Diplomat* [interaktyvus]. Prieiga: <http://thediplomat.com/2015/02/taiwans-growing-multiculturalism/> [žiūrėta: 2016.05.22].
125. Rehling, Petra, 2012. „Harry Potter ‚wuxia and the transcultural flow of fantasy texts in Taiwan“, *Inter-Asia Cultural Studies*, 13,1: 69-87.
126. Ross, Hassig, 2006. *Mexico and the Spanish Conquest*, University of Oklahoma Press: Norman, 23–24.
127. Rowse, Tim, 1985. „The trouble with hegemony: Popular culture and multiculturalism“, *Politics* 20, 2: 70-76.
128. Said, Edward, 1978. *Orientalism*, New York: Pantheon Books.
129. Sokolsky, Anne, 2010. „Yang Qianhe and Huang Fengzi: Two Voices of Colonial Taiwan“, *Japan Studies Association Journal*: 239-266.
130. Song, S., 2007. *Justice, Gender, and the Politics of Multiculturalism*, Cambridge: Cambridge University Press.
131. Su, Hsi-Yao, 2011. The Meaning Contestation of Tai: Language ideologies and the global-local ambivalence. *Concentric: Studies in Linguistics*, 37, 2:283-308
132. Sung, Sang-Yeon, 2010. „Constructing a New Image: Hallyu in Taiwan“, *EJEAS*, 9, 1: 25-45.
133. Swingewood, Alan, 1977: *The Myth of Mass Culture*, London: Macmillan.
134. Tai, Eika, 1999. „Kokugo and Colonial Education in Taiwan“, *Positions*, 7, 2: 503-540.
135. Ts'ai, Caroline Hui-yu, 2009. *Taiwan in Japan's Empire-building: An Institutional Approach to Colonial Engineering*. London, New York: Routledge.
136. Tsai, George Woei; Yu, Peter Kien-hong 2001. *Taiwanisation: Its Origins and Politics*, World Scientific Publishing Company.
137. Tsurumi, Patricia E., 1979. „Education and Assimilation in Taiwan under Japanese Rule, 1895-1945“, *Modern Asian Studies*, 13, 4: 617-641.
138. Tu, Weiming, 1996. „Cultural Identity and the Politics of Recognition in Contemporary Taiwan“, *The China Quarterly*, 148, 115-1140.
139. Wager, Jans B., 2005. *Dames in the Driver's Seat: Rereading Film Noir*, Austin: University of Texas Press.

140. Wakabayashi, Masahiro, 2006. „Taiwanese Nationalism and the Unforgettable Others“, iš *China's Rise, Taiwan's Dilemmas and International Peace*, ed. Edward Friedman. New York: Routledge: 3-21.
141. Wang, Chuan-Li; Chen, Fang-Ping, 2006. „Foreign Languages Used in Taiwan TV Commercial Ads: Contents Analysis“, *Contemporary Management Research*, 2,1: 43-56.
142. Wang, Fu-chang 2005. „Why Bother about School Textbooks?: An Analysis of the Origin of the Disputes over *Renshi Taiwan* Textbooks in 1997“, iš *Cultural, Ethical and Political Nationalism in Contemporary Taiwan*, ed. Makeham John ir Hsiau, A-chin. New York, Palgrave Macmillan: 55 – 99.
143. Wang, Li-jung 2007. „The Formation of “Transnational Communities”: The new challenge to “Multicultural Taiwan”“, *International Journal of Cultural Policy*, 11, 2: 171-185.
144. Wang, Li-jung, 2007. „Multiculturalism in Taiwan: Contradictions and challenges in cultural policy“, *International Journal of Cultural Policy*, 10, 3: 301-318.
145. Watson, J., 1997. *Golden Arches East: McDonald's in East Asia*, Stanford: Stanford University Press.
146. Wei, Jennifer M. 2006. „Language Choice and Ideology in Multicultural Taiwan“, *Language and Linguistics* 7, 1: 87 – 107.
147. Williams, Raymond, 1976. *Keywords: a Vocabulary of Culture and Society*, Fontana Press.
148. Williams, Raymond, 1983. *Keywords*, London: Fontana.
149. Winckler, Edwin, 1994. „Cultural Policy in Postwar Taiwan“ iš *Cultural Change in Postwar Taiwan*, ed. Harrell, Stevan; Huang, Chun-chieh. Seattle, Boulder, Colo: Westview Press, 22-46.
150. Zeitoun, Elizabeth; Yu, Ching-Hua, 2005. „The Formosan Language Archive: Linguistic Analysis and Language Processing“, *Computational Linguistics and Chinese Language Processing* 10,2: 167–200.
151. Zhang, Yanxian, 2009. „Nation-State Building and the Study of Taiwan's History Under Japanese Rule“, *Chinese Studies in History*, 42, 4: 43-51.
152. Zhang, Yijing, 2010. *Cinema, Space, and Polylocality in a Globalizing China*. Honolulu: University of Hawaii Press.
153. Zhang, Yingjin, 2002. „Screening China: Critical Interventions, Cinematic Reconfigurations, and the Transnational Imaginary“, iš *Contemporary Chinese Cinema*, ed. Ann Arbor. Center for Chinese Studies, University of Michigan Press.
154. Zheng, Kai Tong, 2003. „What is tai? The ambiguity in Taiwanese culture“, *Contemporary Magazine* 195: 60–79.

Taiwaneseeness in Contemporary Pop Culture of Taiwan

SUMMARY

The focus of this thesis is taiwaneseeness as an expression of local culture in contemporary pop culture sphere of Taiwan. The first part of the purpose of this thesis is to deny the view formed in the official culture discourse that choosing to articulate taiwaneseeness, local cultural identity, must mean choosing it over other cultures, thus consequently leads to the formation of the dichotomy between cultures. The second part of the purpose is to demonstrate that the popular culture sphere of contemporary Taiwan, because of its unique flexible features, is the one, in which the specific cultural choice, be it local culture or foreign culture, can be made without leading to any dichotomy between cultures.

Main objectives of this thesis are as follows: to identify how the understanding of unique local culture was forming in historical context of Taiwan. This helped to find its origins in dichotomy of cultures caused by the processes of colonialism and imperialism and explained the reason why the emphasis of dichotomy was placed later. To identify the formation process of local popular culture sphere. This led to understanding that pop culture sphere also formed in dichotomy between cultures and because being affected by sinocentric paradigm, it led to the forming of the goal of reducing the power of Chinese culture by emphasising the value of local culture. To analyse particular examples from popular culture. This demonstrated that nor Taiwanese government, neither society articulates taiwaneseeness in a way that leads to cultural dichotomies.

The thesis is based on several influential theories for researching culture, society and cultural identity. A. Gramsci's cultural hegemony and an academic discussion on „otherness“, emerged after E. Said's work, is used to analyse the formation of understanding of own culture and cultural identity in subordinated, marginalized society. Academic discussion about the formation and functions of popular culture is used to identify the formation of popular culture sphere in Taiwan and its function. It leads to understanding that popular culture sphere is closely related to historical, social, political situations. Multicultural view is used to analyse the concrete examples from popular

culture in Taiwan to distance from historical, political contexts. It leads to understanding the cultural choices the society make on its own, without having any pressure from official forces.

The thesis could be useful for scholars and students, who seek to gain the knowledge about formation of local Taiwanese culture concept, of understanding about own popular culture. It could also be useful for scholars, who are in search for new point of view for both analysing contemporary taiwanese society, their understanding of culture and their cultural identity and government's approach towards multilingual, multiethnic, multicultural Taiwan.